

2022

RAPORT

*për gjendjen e financimit kapital
të sigurimit pensional*

Agjensioni për Mbikëqyrjen e Finansimit Kapital të Sigurimit Pensional

Slavko Janevski Nr. 100, 1000 Shkup, Republika e Maqedonisë së Veriut

Tel: (+389-2) 3224 229

www.mapas.mk

Maj 2023

Përkthimi në shqip: Društvo za usluzi BESTEL DOOEL, Skopje

Përmbajtja

Shkurtesa	3
Fjala hyrëse	4
Data të rëndësishme në vitin 2022	6
MAPAS, misioni dhe vizioni	7
1. Vështrim i shkurtër i situatave dhe trendeve në botë në sferën e pensioneve, me theks tek financimi kapital i sigurimit pensional	8
2.Struktura e financimit kapital të sigurimit pensional në Republikën e Maqedonisë së Veriut	13
2.1 Përshkrimi i sistemit pensional	14
2.2 Roli i financimit kapital të sigurimit pensional në sistemin pensional	15
2.3 Institucionet të financimit kapital të sigurimit pensional	16
3 Ndryshimet dhe plotësimet e akteve ligjore dhe nënligjore që rregullojnë financimin kapital të sigurimit pensional	19
4 Të dhëna për punën financiare të shoqërive pensionale	21
4.1 Të ardhurat dhe shpenzimet e shoqërive pensionale për vitin 2022	22
4.2 Rezultati financiar i shoqërive pensionale	25
4.3 Kapitali, kapitali themeltar dhe mjetet individuale të shoqërive pensionale	25
4.4 Indikatorët	26
5 Të dhëna për fondet e detyruara pensionale të detyrueshme	28
5.1 Anëtarësimi në fondet e detyruara pensionale	29
5.2 Të dhëna për anëtarësim në fondet pensionale të detyrueshme	30
5.3 Transferimi i një anëtari nga një fond i detyrueshëm pensional në një tjetër	34
5.4 Kontributet në fondet e detyrueshme pensionale	35
5.4.1. Kompensim për vonësë të transferit të kontributeve	36
5.4.2. Mjetet e kthyera në Fondin SPIMV	37
5.5 Investimi dhe struktura e portofolit të fondeve të detyrueshme pensionale	38
5.6 Mjetet neto, njësia llogaritare dhe shkalla e kontributit të fondeve të detyrueshme pensionale	44
5.7 Kompensimet tek fondet e detyrueshme pensionale	50
5.8 Pagesa e pensioneve nga sigurimi i detyrueshëm pensional me financim kapital	52
6 Të dhëna për fondet pensionale vullnetare	54
6.1 Qëllimi i sigurimit pensional vullnetar me financim kapital	55
6.2 Anëtarësia në fondet pensionale vullnetare	56
6.3 Kalimi i një anëtari nga një llogari në një tjetër, brenda të njëjtës ose në një fond tjetër pensional vullnetar	59
6.4 Kontributet në fondet pensionale vullnetare	60
6.5 Investimi dhe struktura e portfolit të fondeve pensionale vullnetare	61
6.6 Mjetet neto, njësia llogaritare dhe norma e të ardhurave të fondeve pensionale vullnetare	66
6.7 Kompensimet e fondeve pensionale vullnetare	71
6.8 Pagesa e kompensimeve pensionale të sigurimit pensional vullnetar me financim kapital	73
7 Marketingu dhe agjentët e shoqërive pensionale	74
Shtojca: Efektet e pasigurisë financiare dhe ekonomike rrjedhëse në sigurimin pensional me financim kapital në Republikën e Maqedonisë së Veriut	77

Shkurtesa

PBV	<i>Prodhimi bruto vendor</i>
Shtylla e dytë	<i>Sigurimi pensional i detyruar me financim kapital</i>
VFP	<i>Shoqëria për menaxhim me fondet vullnetare pensionale VFP SHOQËRIA PENSIONALE SHA Shkup</i>
VFPv	<i>Fondi i hapur vullnetar pensional VFP- Shkup</i>
FVP	<i>Fondet vullnetare pensionale</i>
ESHS	<i>Enti Shtetëror i statistikës</i>
BE	<i>Bashkimi Evropian</i>
FDP	<i>Fonde të detyrueshme pensionale</i>
IOPS	<i>Organizata Ndërkombëtare e Mbikëqyrësve Pensionalë (International Organisation of Pension Supervisors)</i>
KB e parë	<i>KB Shoqëria e parë për administrim me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare SHA Shkup</i>
KBPv	<i>KB Shoqëria e fondit pensional të hapur vullnetar - Shkup</i>
KBPd	<i>KB Shoqëria e fondit pensional të hapur të detyrueshëm - Shkup</i>
MAPAS	<i>Agjencia për mbikëqyrje të financimit kapital të sigurimit pensional</i>
BPRMV	<i>Banka Popullore e Republikës së Maqedonisë së Veriut</i>
OECD	<i>Organizata për Bashkëpunim Ekonomik dhe Zhvillim (Organization for economic cooperation and development)</i>
Shtylla e parë	<i>Sigurim mbi bazën e solidaritetit të gjeneratave</i>
SAVA	<i>Shoqëria për administrim të fondeve pensionale të detyrueshme dhe vullnetare Sava Shoqëri Pensionale SH.A Shkup</i>
SAVAv	<i>Fondi pensional vullnetar i hapur Sava Pension Plus</i>
SAVAd	<i>Fondi pensional i detyrueshëm i hapur Fondi Pensional Sava</i>
Shtylla e tretë	<i>Sigurim pensional vullnetar me financim kapital</i>
TRIGLAV	<i>Shoqëria për administrim me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare Shoqëria PENSIONALE TRIGLAV SH.A SHKUP</i>
TRIGLAVv	<i>Fondi i Hapur Pensional Vullnetar Trigllav – Shkup</i>
TRIGLAVd	<i>Fondi i Hapur i Detyrueshëm Pensional - Shkup</i>
DAP	<i>Drejtoria e të Ardhurave Publike</i>
Fondi SPIMV	<i>Fondi për Sigurim Pensional dhe Invalidor i Republikës së Maqedonisë së Veriut</i>

Fjala hyrëse

Të nderuar,

Me përfundimin e vitit 2022, u mbushën shtatëdhjetë vite punë të financimit kapital të sigurimit pensional me rezultate të cilat mund t'i gjeni në Raportin për gjendjet në financimin kapital të sigurimit pensional në vitin 2022, të Agjencisë për Mbikëqyrje të Financimit Kapital të Sigurimit Pensional – MAPAS. Raporti përmban përshkrim të karakteristikave të financimit kapital të sigurimit pensional, të dhënat për financimin kapital të sigurimit pensional, vlerësimin e zbatimit të rregullave në sferën e financimit kapital të sigurimit pensional dhe të dhënat tjera me rëndësi për këtë sigurim përfundimisht me vitin 2022.

Gjatë vitit 2022 fondet pensionale u përballën me mjedis të pasigurt makroekonomik dhe financiar. Ngjarjet aktuale lidhur me konfliktin ushtarak ndërmjet Ukrainës dhe Rusisë kishin ndikim negativ edhe në fondet pensionale me kontributet e definuara, edhe jashtë vendit edhe në Maqedoninë e Veriut. Megjithatë, mjetet e fondeve pensionale maqedonase nuk janë të ekspozuara drejtpërdrejt në Ukrainë dhe në Rusi dhe në përgjithësi pasojat i ndien indirekt, përmes presioneve të inflacionit, shkallëve më të larta të kamatës dhe rritjes më të ulët ekonomik, më së shumti përmes paqëndrueshmërisë së tregjeve financiare.

Pasiguria financiare dhe ekonomike globale në vitin 2022 i zhvendosi trendet rritës të parametrave të financimit kapital të detyrueshëm dhe vullnetar të sigurimit pensional, por fondet pensionale janë ende në fazën e akumulimit dhe këto ndikime pritet të tejkalohen në vitet në vijim.

Gjatë vitit 2022, mjetet e përgjithshme të fondeve të detyrueshme pensionale shënuan rritje të ngadaltë prej 7,46% dhe arritën në 113,54 miliardë denarë. Mjetet e përgjithshme të fondeve pensionale vullnetare shënuan rritje më të ulët në krahasim me mjetet e përgjithshme të fondeve të detyrueshme pensionale, gjegjësisht u rritën për 6,36% dhe arritën në 3,05 miliardë denarë. Pjesëmarrja e mjeteve të përgjithshme të fondeve pensionale në shtyllën e dytë dhe të tretë në prodhimin bruto vendor mbeti pothuajse në të njëjtin nivel edhe në vitin paraprak (15% e PBV-së). Në vitin 2022, përfshirja e popullsisë në shtyllën e dytë gjithashtu u rrit me një trend të ngjashëm si në vitin paraprak (4% krahasuar me vitin 2021) dhe arriti pjesëmarrje prej 71% në popullsinë e përgjithshme aktive. Megjithëse shënoi rritje, pjesëmarrja e popullsisë në shtyllën e tretë është ende shumë e vogël, përkatësisht rreth 3.7% e popullsisë së përgjithshme aktive në RMV janë anëtarë me llogari individuale vullnetare ose janë pjesëmarrës në skemën pensionale me llogari profesionale në fond pensioni vullnetar.

Gjatë vitit 2022, në fondet e detyrueshme pensionale janë transferuar kontribute në vlerë prej rreth 11,15 miliardë denarë, që paraqet rreth 1,40% të BPV-së, ndërsa në fondet pensionale vullnetare janë paguar gjithsej rreth 400,09 milionë denarë, që paraqet rreth 0,05% të PBV-së.

Megjithëse struktura e investimeve të mjeteve pensionale në vitin 2022 nuk ndryshon shumë në krahasim me vitin 2021, vërehet një rritje e vogël e obligacioneve për llogari të pjesëmarrjes së depozitave, aksioneve dhe mjeteve investuese. Portofoli investues i fondeve të detyrueshme pensionale në vitin 2022 përbëhet nga investimet vendore që përfshijnë letra shtetërore me vlerë (63,12%), depozita (5,47%), aksione (2,20%), pjesëmarrje në fondet investuese (0,11%) dhe obligacione të korporatave (0,02%), si dhe investime jashtë vendit, të cilat përfshijnë investime në obligacione të huaja shtetërore (0,82%), pjesëmarrje të fondeve investuese (24,13%) dhe aksione (3,57%). Fillimi i punës së fondit të katërt pensional vullnetar VFPv nuk ndikoi shumë në strukturën e përgjithshme të investimeve të fondeve pensionale vullnetare, duke marrë parasysh se në vitet fillestare të punës, fondi i ri ende posedon mjete të cilat janë me vëllim të vogël në krahasim me mjetet e përgjithshme të fondeve pensionale vullnetare. Portofoli i investimeve në vitin 2022 përbëhet nga investimet vendore që përfshijnë letra shtetërore me vlerë (54,21%), depozita (9,45%),

aksione (6,26%), obligacione korporative (0,68%) dhe një peshë shumë të vogël në pjesëmarrjet në fondet investuese (0,02%), si dhe investimet jashtë vendit, të cilat përfshijnë investimet në obligacione të huaja shtetërore (0,91%), pjesëmarrje të fondeve investuese (22,55%) dhe aksione (4,69%).

Megjithatë, zhvillimet globale ndikuan edhe në uljen e të ardhurave të llogaritura për një periudhë shtatëvjeçare në vitin 2022. Rritja e ndryshimit të nivelit të kostos së jetesës të reduktuar në nivel vjetor ndikon dukshëm në rënien e shumave të të ardhurave në shumë reale në vitin 2022. Në nivelin e financimit të detyrueshëm kapital të sigurimit pensional, në periudhën shtatëvjeçare 2016 - 2022, u realizuan të ardhura mesatare në nivel vjetor prej 4,52% në shumën nominale, përkatësisht 0,50% në shumën reale, të llogaritur nëpërmjet ndryshimit të mesatares së ponderuar të njësive të kontabilitetit të fondeve të detyrueshme pensionale. Në nivelin e financimit vullnetar kapital të sigurimit pensional, në periudhën shtatëvjeçare 2016 - 2022, u realizuan të ardhura mesatare në nivel vjetor prej 4,64% në vlerë nominale, përkatësisht 0,61% në shumë reale, të llogaritur nëpërmjet ndryshimit të mesatares së ponderuar të njësive të kontabilitetit të fondeve të pensionale vullnetare.

Viti 2022 ka shënuar edhe rritje të numrit të subjekteve në tregun e financimit kapital të sigurimit pensional. Gjegjësisht, në gusht të vitit 2022, pas lejes së lëshuar nga MAPAS, filloi me punë shoqëria e katërt pensionale në RMV, VFP SHOQËRIA PENSIONALE SHA Shkup, e cila menaxhon vetëm me fond pensional vullnetar. Pritet që me punën e shoqërisë së re pensionale të nxitet konkurrenca në financimin kapital të sigurimit pensional vullnetar, të rrisë zgjedhjen e anëtarëve dhe qytetarëve dhe në të njëjtën kohë ta nxisë realizimin e rezultateve më të mira investuese në kuadër të sistemit pensional transparent dhe efektiv.

Duam të theksojmë se kursimi pensional është investim afatgjat dhe MAPAS kontribuon dhe do të vazhdojë të kontribuojë në forcimin e vazhdueshëm të kursimeve individuale duke siguruar menaxhimin e rreziqeve që kërcënojnë mjetet edhe të pensioneve edhe të kompensimeve pensionale të anëtarëve të fondeve pensionale si dhe reputacionin e sistemit, dhe reduktimin e tyre në nivelin më të ulët të mundshëm.

Si organ mbikëqyrës dhe rregullator, çdo ditë udhëhiqemi nga misioni ynë dhe, si në vitet e kaluara, do t'i investojmë resurset tonë në drejtim të përmirësimit dhe avancimit të financimit kapital të sigurimit pensional dhe do të veprojmë në kornizat e përcaktuara të mbikëqyrësve pensionalë që janë njohur, theksuar dhe konfirmuar nga Organizata Ndërkombëtare e Mbikëqyrësve Pensional (IOPS)

Kryetari i Këshillit të Ekspertëve,

Maksud Ali

Data të rëndësishme në vitin 2022

31.5.2022

MAPAS lëshoi leje për themelimin e shoqërisë për menaxhim me fondet e hapura pensionale të Shoqërisë për menaxhim me fondet e hapura dhe të mbyllura investuese VFP FOND MENAXHMENT SHA SHKUP dhe aprovim për menaxhim me fondin vullnetar pensional të Shoqërisë për menaxhim me fondet e hapura dhe të mbyllura investuese VFP FOND MENAXHMENT SHA SHKUP.

1.8.2022

SHOQËRIA PENSIONALE VFP SHA Shkup filloi me aktivitetet e menaxhimit me fondet pensionale dhe me punë të marketingut të fondit pensional vullnetar dhe me anketim të opinionit publik.

18.10.2022

Filloi me punë Fondi i hapur vullnetar VFP - Shkup

MAPAS, misioni dhe vizioni

Agjensioni për Mbikëqyrjen e Financimit Kapital të Sigurimit Pensional - MAPAS është institucion rregullator dhe mbikëqyrës i cili është themeluar me qëllim për t'u kujdesur për interesat e anëtarëve dhe anëtarëve të pensionuar të fondeve pensionale dhe ta nxisë zhvillimin e financimit kapital të sigurimit pensional. Është themeluar në korrik 2002. Ka cilësi të personit juridik me autorizime publike, të përcaktuara me Ligjin për sigurim të detyrueshëm pensional me financim kapital dhe me Statutin. Për punën e saj përgjigjet para Kuvendit të Republikës së Maqedonisë së Veriut.

MAPAS-i është përgjegjës për lëshimin, tërheqjen dhe marrjen e lejeve për themelimin e shoqërive pensionale, lejeve për kryerjen e veprimtarisë - menaxhimin e fondeve pensionale dhe lëshimin, tërheqjen dhe heqjen e lejeve për menaxhimin e fondeve pensionale të detyrueshme dhe vullnetare. Ai kryen mbikëqyrje të punës së shoqërive pensionale, fondeve pensionale të detyrueshme dhe vullnetare, si dhe rojtareve të pronës dhe menaxherëve të huaj të mjeteve. MAPAS-i, gjithashtu e promovon, organizon dhe inkurajon zhvillimin e financimit kapital të sigurimit pensional në RMV, në bashkëpunim me Ministrinë e Punës dhe Politikës Sociale dhe zhvillon ndërgjegjësimin e publikut për qëllimet dhe parimet e shoqërive pensionale dhe fondeve pensionale të detyrueshme dhe vullnetare, për përfitimet e anëtarësimit në fondin pensional të detyrueshëm dhe/ose vullnetar, duke përfshirë qëllimet, parimet dhe përfitimet e pjesëmarrjes në skemë pensionale profesionale, për të drejtat e anëtarëve të fondeve pensionale të detyrueshme dhe vullnetare dhe për çështje tjera lidhur me financimin e plotë të sigurimit pensional. MAPAS-i miraton akte në përputhje me ligjet në sferën e financimit kapital të sigurimeve pensionale si dhe udhëzime profesionale, manuale dhe ngjashëm në lidhje me financimin kapital të sigurimit pensional dhe iniciuon miratim të akteve tjera lidhur me shoqëritë pensionale dhe fondet pensionale të cilat ato i menaxhojnë. MAPAS-i gjithashtu bashkëpunon me institucionet përkatëse në RMV dhe jashtë vendit për të siguruar kontroll efektiv të financimit kapital të sigurimit pensional në RMV.

Me Agjencinë për Mbikëqyrje të Financimit Kapital të Sigurimit Pensional menaxhon Këshilli i Ekspertëve, i përbërë nga kryetari i Këshillit dhe katër anëtarë dhe atë

Maksud Ali – Kryetar,
Mentor Jakupi – Anëtar profesional i angazhuar,
Darko Sazdov – Anëtar profesional i angazhuar,
Borçe Bozhinoski – Anëtar i jashtëm,
Marina Makenaxhieva – Anëtare e jashtme,

Misioni i MAPAS-it është që t'i mbrojë interesat e anëtarëve dhe anëtarëve të pensionuar të fondeve pensionale dhe ta nxisë zhvillimin e financimit kapital të sigurimit pensional, për ditë më të sigurt të pensionit.

Vizioni i MAPAS-it është që të njihemi si institucion i pavarur, profesional dhe transparent, i cili e mbron dhe e avancoon financimin kapital të sigurimit pensional.

1

Vështrim i shkurtër i situatave dhe trendeve
në botë në sferën e pensioneve, me theks tek
financimi kapital i sigurimit pensional

1. Vështrim i shkurtër i situatave dhe trendeve në botë në sferën e pensioneve, me theks tek financimi kapital i sigurimit pensional

Mjetet e kursimeve pensionale, në nivel botëror, u rritën për 7% krahasuar me vitin 2020 dhe në fund të vitit 2021 tejkaluan 60,6 bilionë USD (58,9 bilionë USD në vendet anëtare të OECD-së dhe 1,7 bilionë USD në vendet e zgjedhura të cilat nuk janë anëtare të OECD-së). Promotorë kryesorë të sistemeve pensionale, në nivel botëror, edhe më tej janë fondet pensionale (mjetet në shumë prej 38,5 bilionë në vitin 2021).

Planet pensionale në vitin 2021 vërejtën të ardhura investuese reale pozitive të mjeteve pensionale (neto nga shpenzimet për menaxhim) në 41 nga 70 vendet hulumtuese. Të ardhurat investuese reale të mjeteve pensionale (neto nga shpenzimet për menaxhim) në vitin 2021, ishin 3% në vendet anëtare të OECD-së. Megjithatë, planet pensionale në numër të madh të vendeve nuk arritën rezultate investuese pozitive, veçanërisht në vendet të cilat nuk janë anëtare të OECD-së (në 19 nga 37 vende të cilat nuk janë anëtare të OECD-së) gjë që rezultoi me rezultat investues mesatar më të vogël se 0%.

Të dhënat dhe analizat e disponueshme për vitin 2022 treguan se konflikti ushtarak në Ukrainë ka ndikim të caktuar mbi rezultatet investuese negative në tremujorin e parë në vitin 2022 dhe ulje të vlerës së mjeteve në gjysmën e parë të vitit 2022. Lufta dhe sanksionet dhe kundërsanksionet e njëpasnjëshme pas pushtimit rus ndaj Ukrainës shkaktuan ulje të vlerës së të gjitha mjeteve lidhur me Rusinë, veçanërisht mjeteve të investuara në Rusi ose mjeteve të investuara në instrumente të emetuara nga emetues rusë. Planet pensionale, gjithashtu, i ndjenë pasojat nga lufta edhe përmes mjeteve tjera përveç atyre të emetuara nga emetues rusë dhe përmes kanaleve makroekonomikë, siç janë presionet e inflacionit, shkallët më të larta të kamatës dhe rritja më e ulët ekonomike.

Në vitin 2022, u vërtetuan praktikatat e mira për dizajnim, prezantim dhe mbikëqyrje të projeksioneve pensionale nga financimi kapital i sistemeve pensionale. Praktikatat kanë për qëllim t'u ndihmojnë mbikëqyrësve pensionalë dhe ta potencojnë rëndësinë e transparencës në parashikimet dhe komunikimin e qartë dhe të thjeshtë. Gjithashtu, në vitin 2022 u diskutua për rëndësinë e të dhënave të cilat i mbledhin mbikëqyrësit pensionalë. Ndërkaq u potencua se mbledhja e suksesshme e të dhënave, veçanërisht për mbikëqyrje në bazë të rreziqeve dhe monitorimit të faktorëve ESG, kontribuon për sinergji të disponueshmërisë/qasshmërisë së të dhënave, burimeve të diversifikuara të informatave, kërkesave për cilësi të të dhënave si dhe shumicës së mjeteve shoqëruese siç janë sistemet TI.

Sistemet pensionale¹ në botë karakterizohen me struktura të ndryshme si rezultat i gjendjeve të ndryshme socioekonomike dhe demografike në shtetet, ndikimit të kulturës së popullit dhe shprehive të tij dhe perceptimeve të kursimit të pensionit. Në dekadat e fundit, rreziqet nga plakja e popullsisë dhe nga natyra e ndryshueshme e tregut të punës nxisin spektër të gjerë të reformave në sistemet pensionale, me qëllim të zbutjes së tyre, por me qëllim të njëjtë të fundit – sigurimi i sistemit të qëndrueshëm pensional dhe të ardhurave për të siguruarit pas pensionimit të tyre.

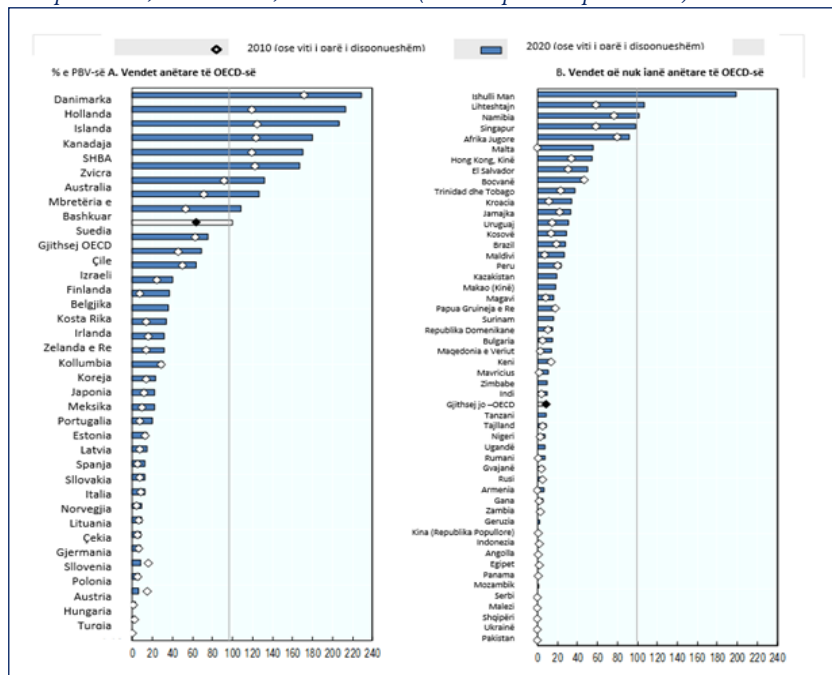
Mjetet e kursimeve pensionale, në nivel botëror në vitin 2020 u rritën për 7% dhe në fund të vitit 2021 tejkaluan 60,6 bilionë USD (58,9 bilionë USD në vendet anëtare të OECD-së dhe 1,7 bilionë USD në vendet e zgjedhura të cilat nuk janë anëtare të OECD-së). Promotorë të sistemeve pensionale në nivel botëror edhe më tutje janë ende fondet pensionale (mjetet në shumë prej 38,5 bilionë në vitin 2021). Gjithashtu, disa vende përdorin edhe forma tjera të kursimit për pension, siç janë kontratat e sigurimit pensional me shoqëritë e sigurimit (për shembull, Danimarka, Franca) ose produkte të cilat i sigurojnë dhe i menaxhojnë bankat dhe kompanitë e investimeve (të tilla si llogaritë individuale të pensionit (angl. individual retirement accounts ShBA).

Madhësia e vlerës së mjeteve të sistemeve private pensionale në të gjitha vendet është e ndryshme, gjë që është si rezultat, sigurisht, i fillimeve të ndryshme të vendosjes së sistemeve, nëse përfshirja në planin pensional është e detyrueshme apo vullnetare dhe, gjithsesi i rezultateve të investimit. Në kuptimin absolut, shumat më të mëdha të mjeteve pensionale vërehen në Amerikën e Veriut (Kanada dhe SHBA), në Evropën Perëndimore (Holandë, Zvicër dhe Mbretërinë e Bashkuar), Australi dhe Japoni, ku mjetet pensionale tejkaluan nga një bilionë USD. Nga ana tjetër, mjetet në sistemet pensionale private në 69 (nga 90 vende të hulumtuara) paraqesin më pak se 0.2 bilionë USD. Madhësia e vlerës së mjeteve të sistemeve pensionale private në të gjitha vendet ndryshon edhe në kuptim relativ. Nëntë nga 38 vendet anëtare të OECD-së në fund të vitit 2021 kishin mjete mbi 100% të ekonomisë së tyre. Në vendet e vogla si Islanda, mjetet e akumuluarat janë të vogla (USD 54 miliardë) në krahasim me sistemet tjera pensionale, por të larta në raport me ekonominë e tyre (219% e PBV-së). Nga ana tjetër, shumat e mjeteve pensionale është më pak se 20% e PBV-së në 52, duke përfshirë disa vende të mëdha dhe me rritje të shpejtë (p.sh. Kina, India).

Krahasimi i madhësisë së vlerës së mjeteve pensionale private me madhësinë e ekonomisë, të shprehur përmes prodhimit bruto vendor, jep një pasqyrë më të mirë të rëndësisë relative të segmentit pensional privat në vend. Shumata e mjeteve pensionale në vendet e OECD-së në lidhje me PBV-në e përgjithshme të vendeve anëtare të OECD-së u rrit nga 59% në vitin 2001 në 64% në vitin 2011 dhe në 105% në vitin 2021 (të paraqitur në Grafikonin 1.1). Në disa vende të cilat nuk janë anëtare të OECD-së, mjetet

¹Burimet e shfrytëzuara: Raporte nga OECD, EIOPA, Banka Botërore, FIAP dhe OBSP dhe analiza dhe këndvështrime personale.

Grafiku 1.1. Mjetet e përgjithshme pensionale, në vitin 2001, 2011 dhe 2021 (ose viti i parë i disponueshëm)

Burimi: OECD, Tregu i pensioneve në fokus, 2022.

pensionale arritën nivelin mbi 100% të PBV-së (121% në Lihtenshtajn dhe 116% në Namibi). Nga ana tjetër, pavarësisht rritjes së caktuar, mjetet pensionale në disa vende (Shqipëri, Greqi dhe Serbi) edhe në fund të vitit 2021, janë ende më pak se 1% e PBV-së

Edhe një tregues tjetër për rëndësinë e pensioneve me financim kapital dhe privat në një vend është shkalla e mbulimit. Shkalla e mbulimit mund të matet me numrin e anëtarëve aktivë të planeve pensionale (persona që kanë mjete në planet pensionale dhe nuk janë ende në pension) në raport me popullsinë e aftë për punës (personat e moshës 15 deri në 64 vjeç). Qasja në planin pensional mund të jetë i detyrueshëm, vullnetar ose i nxitur përmes përfshirjes automatike. Të dhënat e disponueshme tregojnë se në vitin 2021 në 15 nga gjithsej 30 vende të hulumtuara në planet e detyrueshme pensionale janë përfshirë më shumë se 75% të popullsisë së moshës së aftë për punë. Shkallët më të larta të mbulimit vërehen në Danimarkë, Finlandë, Islandë, Letoni dhe Suedi ku pothuajse e gjithë popullsia e aftë për punë merr pjesë në planet e detyrueshme pensionale. Në Amerikën Latine, Çile (84,3%) dhe Kosta Rikë (84,2%) shënojnë shkalla të larta të mbulimit, gjë që nuk është rast në vende tjera, si Kolumbia (54,5%) dhe Peruja (37,3%) ku njerëzit kanë të drejtë të zgjedhin ndërmjet sistemit pensional të solidaritetit të gjeneratës dhe sistemit pensional privat me financim kapital. Ndikon në mënyrë shtesë në shkallët e ulëta relative të mbulimit në planet e detyrueshme pensionale të punës joformale në këto vende. Pjesëmarrja në planet pensionale vullnetare dallon më shumë në shtetet. Më shumë se gjysma e të punësuarve në Gjermani dhe Islandë dhe më shumë se gjysma e popullsisë e aftë për punë në Belgjikë, Republikën e Çekisë, Japoni dhe Poloni përfshihen në planet pensionale vullnetare. Në disa vende, pjesëmarrja në planet pensionale vullnetare ishte relativisht e ulët, veçanërisht në Shqipëri, Bullgari, Pakistan dhe Kazakistan (më pak se 1%). Megjithatë, në Kazakistan, shumë persona të siguruar tashmë janë anëtarë të planeve të detyrueshme pensionale, përkatësisht 61,2% e popullsisë e aftë për punë. Mbulimi i vogël në Shqipëri dhe Pakistan mund të jetë rezultat i ndërgjegjësimit të pamjaftueshëm dhe interesit të vogël të popullsisë (veçanërisht të të rinjtë) për plane të tilla pensionale.

Shuma e përgjithshme e kontributeve të paguara në planet pensionale varet nga pjesëmarrja e personave që kanë qasje dhe që përfshihen në planet pensionale, sa prej tyre kontribuojnë aktivisht në planet dhe shumat e kontributeve. Pagesa mund të bëhet nga anëtarët, punëdhënësit e tyre ose shtetet (për shembull, si stimuj financiarë). Shumat më të mëdha të kontributeve të paguara në vitin 2020 vërehen në vendet me plane pensionale të financimit të detyrueshëm kapital. Në raport me madhësinë e ekonomisë së tyre, shumat më të larta të kontributeve u paguan në Islandë (10,5% e PBV-së), Zvicër (8,3%), Republikën Dominikane (8,5%), Danimarkë (9%) dhe Australi (6,9%). Në këto vende, pjesëmarrja në planet pensionale është e detyrueshme dhe shkalla e mbulimit është relativisht e lartë (nga 55% në 100% të popullsisë e aftë për punë. Pagesat në planet pensionale në këto vende mund të bëhen si nga të punësuarit ashtu edhe nga punëdhënësit. Për krahasim, shumat më të vogla të kontributeve të paguara vërehen në sistemet pensionale vullnetare në Pakistan dhe Shqipëri, ku pjesëmarrja në planet pensionale është vullnetare dhe më pak se 2% e popullsisë e aftë për punë përfshihet në planin pensional.

Rezultatet e investimeve të planeve pensionale private dhe të financimit kapital janë shtytësi kryesor i rritjes së mjeteve pensionale. Nga këndvështrimi i anëtarëve të planeve pensionale, të ardhurat investuese private e rrisin sigurinë e premtimeve të planeve për pensionet e definuara dhe e rrisin shumën e mjeteve dhe të ardhurave pas pensionimit që mund t'i presin anëtarët e planeve me kontribute të përcaktuara. Rritja e mjeteve pensionale në vitin 2021 është pjesërisht për shkak të rezultateve të planeve pensionale private dhe të financimit kapital në vitin 2021. Planet pensionale në vitin 2021 shënuan të ardhura investuese

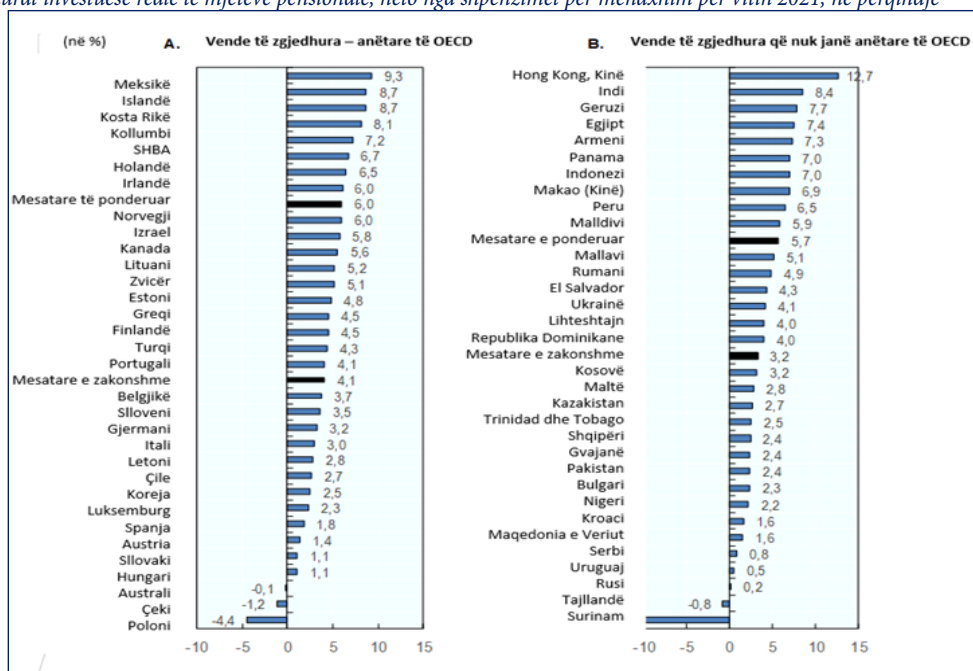
reale të mjeteve pensionale (neto nga shpenzimet e menaxhimit) në 41 nga 70 vende të hulumtuara. Të ardhurat investuese reale të mjeteve pensionale (neto nga shpenzimet e menaxhimit) në vitin 2021 ishin mesatarisht 3% në vendet anëtare të OECD-së. Disa nga tregjet më të mëdha pensionale shënuan rezultate të larta investuese, si Australia (10,8%), Kanadaja (5%), Zvicra (6,2%) dhe SHBA-ja (3%). Rezultatet më të mira të vendet anëtare të OECD-së janë vërejtur në Poloni (15,5%) dhe Kosta Rikë (12,3%). Megjithatë, planet pensionale në numër të madh të vendeve nuk arritën rezultate pozitive investuese, veçanërisht në vendet të cilat nuk janë anëtare të OECD-së (në 19 nga 37 vendet të cilat nuk janë anëtare të OECD-së) gjë që rezultoi me rezultat investues mesatar më të vogël se 0%. Tregjet financiare në nivel global vazhduan të rimëkëmben gjatë vitit 2021, duke u mundësuar fondeve pensionale fitime investuese veçanërisht përmes instrumenteve të investuara në sektorët për energjetikë, patundshmëri dhe zhvillim teknologjik. Ndërsa, vlera e disa indekseve të obligacioneve shënoi rënie në vitin 2021, gjë që sigurisht ndikoi në rënie të vlerës së disa obligacioneve në të cilat fondet pensionale kishin investuar. Megjithatë, megjithëse planet pensionale arritën fitime investuese, në mënyrë nominale, në pothuajse të gjitha vendet, këto fitime në vitin 2021 ishin të pamjaftueshme që të kompensohet inflacioni i rritur në 28 vendeve të hulumtuara.

Në grafikun 1.2. janë paraqitur të ardhurat investuese reale të mjeteve pensionale, neto nga shpenzimet për menaxhim për vitin 2021, në vende të zgjedhura – anëtare të OECD-së dhe vende të zgjedhura të cilat nuk janë anëtare të OECD-së.

Performancat investuese të planeve pensionale në afat të gjatë janë më e rëndësishme se sa fitimet ose humbjet afatshkurtra, sepse fondet pensionale janë investitorë afatgjatë. Luhatjet në performancës e investimeve janë të pashmangshme gjatë jetës së një portofoli pensional. Planet pensionale në shumicën e vendeve të hulumtuara arritën të ardhura pozitive nga investimet në afat të gjatë. Pavarësisht inflacionit në rritje në 2021 dhe goditjeve të tregut financiar (si në tremujorin e parë në vitin 2020 në fillimin e pandemisë së virusit Korona), planet pensionale arritën të ardhura pozitive reale vjetore investuese gjatë dhjetë viteve të fundit në 41 nga 44 vendet e hulumtuara.

Rezultatet e investimit të mjeteve pensionale, në masë të madhe varen nga shpërndarja e mjeteve dhe niveli i rrezikut. Ekspozimi më i madh i portofolit ndaj instrumenteve më të rrezikshme nënkupton shuma më të mëdha potenciale të të ardhurave dhe paqëndrueshmëri më të madhe të të ardhurave. Në shumicën e vendeve të hulumtuara, në vitin 2021, mjetet pensionale investohen në obligacione dhe aksione, dhe atë më shumë se gjysmën e investimeve në 35 nga 38 vendet e OECD-së dhe në 38 nga 46 vende jo-OECD të hulumtuara. Prandaj, zhvillimi i tregjeve të obligacioneve dhe aksioneve luan një rol të madh në performancat financiare të planeve pensionale. Pjesëmarrje më të lartë të obligacioneve dhe aksioneve në portofolin e përgjithshëm të fondeve pensionale kishte në Çile (98.2%), Rumania (97.9%), Republika Dominikane (97.2%), Poloni (97.1%), Meksikë (96 %), Indi (95.4%) dhe Maldive (95.3%). Përqindja e aksioneve dhe obligacioneve ndryshon në vendet në vitin 2021. Megjithëse, në përgjithësi ekziston prirje më të madhe ndaj obligacioneve, megjithatë në 14 vende të OECD-së dhe 13 vende që nuk janë anëtare të OECD-së, përqindja e pjesëmarrjes ishte më e lartë në krahasim me obligacionet. Obligacionet shtetërore, në krahasim me obligacionet e korporatave, përbënin pjesën më të madhe të investimeve të obligacioneve direkte në një të madh vendesh. Për shembull, obligacionet shtetërore ishin 100% e investimeve të obligacioneve direkte në Shqipëri dhe Serbi, 99.9% në Maqedoninë e Veriut, 99.8% në Ugandë, 99% në Kenia, 99.7% në Kroaci dhe 97.1% në Maldive, por vetëm 19.7% në Maltë, 18.9% në Zelandën e Re dhe 8.3% në Makao (Kinë). Gjithashtu, një pjesë e konsiderueshme e mjeteve pensionale në disa nga vendet e hulumtuara janë në para dhe depozita, duke tejkaluar 20% të mjeteve në 9 nga 84 vendet e hulumtuara. Pjesëmarrje më të madhe të parave të

Grafiku 1.2. Të ardhurat investuese reale të mjeteve pensionale, neto nga shpenzimet për menaxhim për vitin 2021, në përqindje

Burimi: OECD, Tregu i pensioneve në fokus, 2021.

gatshme dhe depozitave (100%) në vitin 2021 kishte në Gjeorgji, sepse shtylla e dytë pensionale në Gjeorgji filloi me punë para do kohe. Në shumicën e vendeve huluntuara, investimet në hua, pasuri të patundshme, fonde privat investuese dhe investime të tjera alternative përbëjnë një pjesë relativisht të vogël të investimeve të mjeteve pensionale. Një përqindje më e madhe e investimeve në pasuri të patundshme (direkte ose indirekte) vërehet, për shembull, në Zvicër (20.9%). Rregullorja e Investimeve mund të parashikojë gjithashtu kufizime për investimet në instrumente jotradicionale. Shumica e vendeve kufizojnë ose ndalojnë plotësisht investimet në pasuri të patundshme (të paktën investime direkte), fonde private dhe/ose hua. Disa vende kanë reduktuar kufizimet e investimeve në vitet e fundit dhe kanë inkurajuar investimet në projekte infrastrukturore dhe projekte afatgjata (si në Kroaci, Rumani). Në Kroaci, mundësitë e investimit për fondet detyrueshëm pensionale u zgjeruan për investime direkte në projekte infrastrukturore nga janari 2019. Në Rumani, me ndryshimet në rregullore nga viti 2019, u mundësua investimi i mjeteve të fondit pensional në projekte infrastrukturore (deri në 15% të mjeteve pensionale). Në Zvicër, që nga tetori 2020, u vendos kufizim prej 10% për investimet në infrastrukturë, veçmas nga kufizimi prej 15% për investimet alternative, me qëllim për të mundësuar rritje të ekspozimit të fondeve pensionale ndaj investimeve në infrastrukturë.

Megjithëse struktura e investimeve të mjeteve pensionale në vitin 2021 në masë të madhe është e njëjtë në krahasim me vitin 2020, vërehet një zhvendosje e vogël e investimit në obligacione ndaj investimit në aksione. Pjesëmarrja në aksione në strukturën e investimeve u rrit për 2 pikë përqindje, ndërsa pjesëmarrja e obligacioneve u zvogëlua pothuajse në masë të njëjtë në fund të vitit 2021 në krahasim me fundin e vitit 2020 mesatarisht në 73 vende të huluntuara. Ky trend sigurisht është si rezultat i rritjes së vlerës së aksioneve në portofolin ose shpërndarjen e mjeteve në aksione që të shfrytëzohet rimëkëmbja e bursave.

Të dhënat dhe analizat e disponueshme për vitin 2022 treguan se konflikti ushtarak në Ukrainë ka ndikim të caktuar mbi rezultatet investuese negative në tremujorin e parë në vitin 2022 dhe ulje të vlerës së mjeteve në gjysmë vjetorin e parë të vitit 2022. Lufta dhe sanksionet e njëpasnjëshme dhe kundërsanksionet pas pushtimit rus të Ukrainës shkaktuan reduktim të vlerës së të gjitha mjeteve lidhur me Rusinë, veçanërisht mjeteve të investuara në Rusi ose mjeteve të investuara në instrumente të emetuara nga emetues rus edhe përmes kanaleve makroekonomike, siç janë presionet e inflacionit, shkallët më të larta të kamatës dhe rritja e më e ulët ekonomike.

Në vitin 2022 vazhduan diskutimet për projeksionet pensionale. Projeksionet pensionale mund të jenë një mjet i fuqishëm për menaxhimin e pritshmërive të anëtarëve të fondit pensional dhe mund të ndikojnë në vendimet dhe zgjedhjen të cilat duhet t'i bëjnë anëtarët. Ata mund t'i edukojnë anëtarët për vlerat reale të pensionit të ardhshëm dhe të ofrojnë këshilla për sjellje të vendimeve për pension. Por mbikëqyrësit pensionalë përballen me sfida të mëdha në drejtim të sigurimit të projeksioneve cilësore (të dhëna adekuate, metodologji, supozime), gjetjen e metodave të përshatshme për prezantimin e rezultateve, standardizimin si dhe sigurimin e harmonizimit me rregullativën. Pyetjet kryesore të mbikëqyrësve janë shpesh të natyrës teknike dhe lidhen me zhvillimin e metodologjisë adekuate për vlerësimet afatgjate, supozimet demografike (siç është jetëgjatësia) dhe supozimet makroekonomike (siç janë të ardhurat e mjeteve dhe normat e kamatës për anuitet). Është shumë e rëndësishme sfida për mënyrën e komunikimit efektiv të rezultateve nga projeksionet me anëtarët e fondeve pensionale, dhe veçanërisht prezantimi i pasigurisë së rezultateve të parashikuara. Në këtë drejtim, IOPS publikoi praktikën e mira në vitin 2022 për hartimin, prezantimin dhe mbikëqyrjen e projeksioneve pensionale nga sistemet e financimit kapital pensional. Praktikën kanë për qëllim t'i ndihmojnë mbikëqyrësit pensionalë dhe të theksojnë rëndësinë e transparencës në parashikimet dhe komunikimin e qartë dhe të thjeshtë. Projeksionet adekuate pensionale mund të luajnë gjithashtu rol kryesor në mbështetjen e qëndrueshmërisë pensionale, veçanërisht për fondet pensionale me kontribute të përcaktuara.

Në vitin 2022 u diskutua për rëndësinë e të dhënave që i mbledhin mbikëqyrësit pensional. Dokumenti i publikuar i IOPS i përfshin praktikën për mbledhje të të dhënave të cilat i aplikojnë mbikëqyrësit pensionalë në bazë të hulumtimit të 41 vendeve. Ky hulumtim i përfshin temat kryesore vijuese: parakushtet, burimet e informacioneve, nevojat për të dhënat, mbledhjen/analizën e të dhënave dhe sistemet TI për mbështetje të mbledhjes së informacioneve. Raporti jep edhe pasqyrë të pyetjeve lidhur me mbledhjen e të dhënave për mbikëqyrjen në bazë të rreziqeve dhe ndjekjes së faktorëve ESG (faktorët e mjedisit social, etik dhe aspektet e mjedisit jetësor). Një nga konkluzionet kryesore të këtij hulumtimi është se mbledhja e suksesshme e të dhënave, veçanërisht për mbikëqyrjen në bazë të rreziqeve dhe ndjekjes së faktorëve ESG kontribuon për sinerji të disponueshmërisë/qasshmërisë së të dhënave, burimeve të shpërndara të informacioneve, kërkesave për cilësi të të dhënave si dhe shumicën e mjeteve shoqëruese siç janë sistemet TI. Raporti, gjithashtu, potencon se do të rritet rëndësia e kapaciteteve TI dhe teknologjive për të dhënat në mbledhjen e të dhënave, siç do të rriten kërkesat për përdorim të të dhënave të mëdha dhe shkathtësive të avancuara për validizim/analitikë të të dhënave në mbikëqyrjen e sistemeve pensionale.

Mbikëqyrja e bazuar në vlerësimin e rreziqeve është vazhdimisht temë aktuale e IOPS për disa vite me radhë, e si rrjedhim edhe gjatë vitit 2022. Qasja për mbikëqyrje, e bazuar në vlerësimin dhe kontrollin e rreziqeve, është një proces që përfshin identifikimin e rreziqeve të mundshme me të cilat përballen fondet ose planet pensionale, vlerësimi i këtyre rreziqeve dhe i ndikimeve të mundshme negative financiare mbi anëtarët e fondit pensional dhe ndërmarrja e masave për të zbutur ose mënjanuar efektet nga këto rreziqe. Në tre vitet e fundit, një pjesë e aktiviteteve përfshin përditësimin e mjetit IOPS për mbikëqyrjen e bazuar në vlerësim të rrezikut dhe studimet e rastit të disa anëtarëve të IOPS, si dhe diskutimi i sfidave të mbikëqyrjes së bazuar në vlerësim të rrezikut duke analizuar leksionet e mësuara dhe sfidat që lidhen me dizajnimin, zbatimin, përdorimin dhe auditimin e sistemeve që tashmë praktikojnë mbikëqyrje të bazuar në vlerësim të rreziqeve. Në bazë të përvojave të 45 vendeve të huluntuara, IOPS ka identifikuar trendet që kanë evoluuar gjatë viteve të aplikimit të kësaj qasjeje dhe praktikave të mira për mbikëqyrjen e bazuar në rrezik. Modelet e vlerësimit të rreziqeve vazhdojnë të zhvillohen me qëllim të rishikimit të fokusit të rrezikut dhe qasjeve të ndryshme për vlerësim të rrezikut dhe se si subjektet e mbikëqyrura përballen me rreziqet dhe sfidat. Aktivitetet supervizore për mbështetje të mbikëqyrjes në bazë të rrezikut u zgjeruan megjithëse mbledhja e të dhënave dhe aplikimi i gjykimit supervizor mbeten shumë të rëndësishme.

Struktura e financimit kapital të sigurimit pensional në Republikën e Maqedonisë së Veriut

2

Përshkrimi i sistemit pensional	2.1
Roli i financimit kapital të sigurimit pensional në sistemin pensional	2.2
Institucionet të financimit kapital të sigurimit pensional	2.3

2. Struktura e financimit kapital të sigurimit pensional në Republikën e Maqedonisë së Veriut

Sistemi pensional i Maqedonisë paraqet sistem të kombinuar të financimit kapital publik, rrjedhës dhe privat të sigurimit pensional. Financimi kapital i sigurimit pensional bazohet në parimin e kapitalizimit të kontributeve të paguara në emër dhe për llogari të anëtarit. Karakteristike për këtë sigurim është ajo që mjetet në të menaxhohen në mënyrë private dhe konkurruese nga shoqëritë pensionale. Karakteristika të rëndësishme të financimit kapital të sigurimit pensional janë e drejta e zgjedhjes personale, e drejta e transferimit të mjeteve, si dhe siguri i shkallës së lartë të transparencës.

Në RMV, ekzistojnë katër shoqëri pensionale nga të cilat tre që menaxhojnë me nga një fond të detyrueshëm dhe me nga një fond vullnetar pensional dhe një shoqëri pensionale menaxhon me një fond vullnetar pensional.

2.1 Përshkrimi i sistemit pensional

Sistemi pensional maqedonas është pjesë e sigurimit social të Republikës së Maqedonisë së Veriut (RMV) dhe ka strukturën në vijim:

- Sigurimi mbi bazën e solidaritetit të gjeneratave (d.m.th. shtylla e parë),
- Financimi kapital i sigurimit të detyrueshëm pensional (d.m.th. shtylla e dytë),
- Financimi kapital i sigurimit pensional vullnetar (d.m.th. shtylla e tretë).

KKjo strukturë është rezultat i reformës themelore të sistemit pensional, që është përgatitur shumë vite, ndërsa korniza e saj ligjore është vendosur në vitin 2000. Ekzistojnë katër ligje dhe numër i madh i akteve nënligjore që e rregullojnë sistemin pensional në RMV. Ato janë: Ligji për sigurim pensional dhe invalidor, Ligji për sigurim pensional me financim kapital, Ligji për sigurim pensional vullnetar me financim kapital, Ligji për pagesë të pensioneve dhe kompensimeve të pensionit nga financimi kapital i sigurimit pensional dhe numër më i madh i akteve nënligjore që e përpunojnë në mënyrë shtesë sferën përkatëse.

Sistemi pensional në RMV ka histori të gjatë të ekzistimit shumëvjeçar, mbulim të madh të fuqisë punëtore dhe sigurim të pensioneve për personat e siguruar. Por ndryshimet socio-ekonomike në RMV, në fillim të viteve të 90-ta, kishin ndikim në sistemin pensional, i cili u përball me vështirësi financiare në funksionimin e tij. Ato u shkaktuan nga lëvizjet e pafavorshme në ekonomi të cilat ndikuan në uljen e numrit të të siguruarve aktivë dhe uljen e pagesës së kontributeve nga njëra anë dhe rritjen e numrit të pensionistëve nga ana tjetër. Shpenzimet për pensione shënuan rritje të vazhdueshme.

Faktor tjetër që ka ndikim të fuqishëm mbi sistemin pensional është faktori demografik. Gjegjesisht, plakja e popullsisë, gjë që është trend botëror, do të thotë se njerëzit jetojnë gjithnjë më gjatë për shkak të kushteve më të mira dhe shërbimeve më të mira shëndetësore, e njëkohësisht zvogëlohet numri i të porsalindurve, përkatësisht të rinjve. Si rezultat i këtij faktori pjesëmarrja e të moshuarve në popullsinë e përgjithshme është gjithnjë më e madhe.

Lëvizjet e përgjithshme demografike në sistemin pensional shkaktojnë paraqitje të numrit të zmadhuar të pensionistëve dhe shfrytëzim më afatgjatë të pensionit, dhe zvogëlim të numrit të të siguruarve. Për sistem me financim rrjedhës është i rëndësishëm raporti ndërmjet të të siguruarve dhe pensionistëve, sepse me kontributet nga të siguruarit ekzistues paguhet pensionet për pensionistët ekzistues. Projektionet e aktuarit, të përpunuara gjatë përgatitjes së reformës së sistemit pensional, treguan se mund të pritët që këto faktorë të kenë ndikim të madh negativ mbi solvencën e Fondit të SIPMV-së, në afat të gjatë, përkatësisht pa reforma sistemi do të funksionojë me deficit të shprehur që rritet shpejt dhe dukshëm.

Me qëllim përmbushjen e këtyre situatave të pritura, u realizua reformë themelore të sigurimit pensional dhe invalidor në shtetin tonë, me të cilin u fut sistem pensional treshtyllësh, me mënyrë të kombinuar të financimit të pensioneve të ardhshme dhe me diversifikimin e rreziqeve demografike dhe ekonomike, me qëllim sigurimin e pensionit të sigurt për gjeneratat e tanishme dhe të ardhshme të pensionistëve dhe stabilitet financiar afatgjatë të sistemit pensional.

Shtylla e parë financohet në bazë rrjedhëse (PAYG), që do të thotë se me kontributet nga të siguruarit ekzistues paguhet pensionet e pensionistëve të tanishëm. Kjo shtyllë funksionon në parimin e a.q. pensione të definuara, përkatësisht përmes tij sigurohen pensione sipas formulës së paracaktuar për përllogaritje të pensionit. Nga shtylla e parë paguhet një pjesë e pensionit të pleqërisë, pensionit invalidor, pensionit familjar, si dhe shuma më e ulët e pensionit.

Shtylla e dytë dhe e tretë paraqesin financim kapital të sigurimit pensional në të cilin bëhet kapitalizimi i kontributeve të paguara në emër dhe për llogari të anëtarit. Këto dy shtylla funksionojnë në parimin e a.q. kontribute të definuara, përkatësisht te ato, është paracaktuar niveli i kontributit që paguhet, ndërsa pensioni përcaktohet pastaj, varësisht nga shuma e akumuluar. Nga shtylla e dytë paguhet një pjesë e pensionit të pleqërisë. Nga shtylla e tretë sigurohet mbrojtja financiare/kompensim gjatë pleqërisë, invaliditetit dhe në rast të vdekjes së të siguruarit.

Me vendosjen e sistemit pensional shumëshytlës si një sistem i kombinuar i sistemit të sigurimit pensional publik, me financim rrjedhës, privat dhe kapital në RMV, pritet të sigurohet stabilitet afatgjatë i sistemit dhe siguri në realizimin e të drejtave të sigurimit pensional dhe invalidor, përmes realizimit të përfitimeve afatgjate për individët që marrin pjesë në sistemin pensional për vetë sistemin pensional si dhe efekte shtesë në ekonomi. Gjegjesisht, në aspekt të personave individualë sigurohet siguri më e madhe në realizimin e pensionit i cili do të financohet nga disa burime, kështu që bëhet ndarja e rreziqeve. Në të njëjtën kohë, me reformën arrihet transparencë dhe informim më i madh i anëtarëve të fondeve pensionale. Reforma duhet të çojë në vendosjen e sistemit pensional solvent si dhe rritje të kursimeve dhe nxitje të investimit të popullsisë dhe stimulim të rritjes ekonomike.

Shtylla e dytë dhe e tretë paraqesin financim kapital të sigurimit pensional në të cilin bëhet kapitalizimi i kontributeve të paguara në emër dhe për llogari të anëtarit. Këto dy shtylla funksionojnë në parimin e a.q. kontribute të definuara, përkatësisht te ato, është paracaktuar niveli i kontributit që paguhet, ndërsa pensioni përcaktohet pastaj, varësisht nga shuma e akumuluar. Nga shtylla e dytë paguhet një pjesë e pensionit të pleqërisë. Nga shtylla e tretë sigurohet mbrojtja financiare/kompensim gjatë pleqërisë, invaliditetit dhe në rast të vdekjes së të siguruarit.

Me vendosjen e sistemit pensional shumëshytlës si një sistem i kombinuar i sistemit të sigurimit pensional publik, me financim rrjedhës, privat dhe kapital në RMV, pritet të sigurohet stabilitet afatgjatë i sistemit dhe siguri në realizimin e të drejtave të sigurimit pensional dhe invalidor, përmes realizimit të përfitimeve afatgjate për individët që marrin pjesë në sistemin pensional për vetë sistemin pensional si dhe efekte shtesë në ekonomi. Gjegjesisht, në aspekt të personave individualë sigurohet siguri më e madhe në realizimin e pensionit i cili do të financohet nga disa burime, kështu që bëhet ndarja e rreziqeve. Në të njëjtën kohë, me reformën arrihet transparencë dhe informim më i madh i anëtarëve të fondeve pensionale. Reforma duhet të çojë në vendosjen e sistemit pensional solvent si dhe rritje të kursimeve dhe nxitje të investimit të popullsisë dhe stimulim të rritjes ekonomike.

2.2 Roli i financimit kapital të sigurimit pensional në sistemin pensional

Financimi kapital i sigurimit pensional dallohet rrënjësisht nga sigurimi i financuar pensional dhe në aspekt të trajtimit dhe evidencës së kontributeve të paguara ashtu edhe në aspekt të përcaktimit dhe pagesës së pensionit. Në këtë sigurim, çdo anëtar ka llogari individuale në të cilën evidentohen pasuritë e tij dhe sigurohet lidhje dhe varësi e ngushtë mes vëllimit të kontributeve të paguara dhe pensioneve të ardhshme që do t'i realizojë çdo person. Kjo mënyrë e sigurimit bazohet në parimin e mjeteve të akumuluar të kontributeve të llogarive individuale, të cilat investohen më tej dhe të ardhurat e realizuara nga investimet, të zvogëluara për shpenzimet e punës së sistemit, në tërësi u shtohen mjeteve të grumbulluara në llogaritë individuale. Pensioni i ardhshëm varet nga mjetet e akumuluar në llogarinë individuale dhe nga jetëgjatësia e pritur gjatë pensionimit, përkatësisht periudha e pritur e shfrytëzimit të pensionit. Është e rëndësishme të theksohet se ky kursim pensional është kursim afatgjatë, gjatë të cilit ka ndodhur rritje graduale, por e vazhdueshme e kursimeve, me çrast fillimisht, derisa i siguruari është i ri, kursimet janë të vogla, por në të ardhmen, kur i siguruari arrin moshën e pensionit, kursimet bëhen dukshëm më të mëdha.

Karakteristike për këtë sigurim është ajo që mjetet në të menaxhohen në mënyrë private dhe të vazhdueshme, kështu që kontributet e paguara investohen nga ana e shoqërive të licencuara pensionale që menaxhojnë me fondet pensionale. Në këtë mënyrë, sigurohen qëllimet ekonomike për ta caktuar strategjinë investuese, duke krijuar mundësi për maksimizim të të ardhurave të përgjithshme në interes të anëtarëve. Diversifikimi i rreziqeve të investimeve (përfshirë edhe diversifikimin ndërkombëtar) është një prej karakteristikave më të rëndësishme të këtij sistemi.

Gjithashtu, karakteristika të rëndësishme të financimit kapital të sigurimit pensional janë e drejta e zgjedhjes personale dhe iniciativa e individit. Të gjithë të punësuarve, para 1 janar 2003, u dha mundësia për të vendosur nëse do të përfshihen në shtyllën e dytë të sistemit pensional dhe të zgjedhin se në cilin fond të detyrueshëm pensional dëshirojnë të anëtarësohen, ndërsa të gjithë të punësuarit e rinj pas datës 1 janar 2003 kishin mundësinë të zgjedhin fond të detyrueshëm pensional sipas zgjedhjes së tyre. Gjithashtu me ndryshimet në Ligjin për sigurimin e detyrueshëm pensional me financim kapital nga dhjetori 2018, për anëtarët e fondeve të detyrueshme pensionale të cilët vullnetarisht janë anëtarësuar në shtyllën e dytë (të punësuar për herë të parë para datës 1.1.2003) dhe që kanë lindur para datës 1.1.1967, u dha mundësia të zgjedhin ta ndërpresin ose vazhdojnë anëtarësimin në shtyllën e dytë pensionale. Të gjithë personat e sapopunësuar pas datës 1 janar 2019, të cilët në datën e hyrjes në sigurimin e detyrueshëm pensional dhe invalidor janë nën moshën 40 vjeç, kanë mundësinë të zgjedhin fond të detyrueshëm pensional sipas dëshirës së tyre. Më pas, anëtarësimi në fondet pensionale vullnetare është sipas zgjedhjes personale ose nëpërmjet pjesëmarrjes në skemë pensionale profesionale, të financuar nga punëdhënësi ose nga shoqatë qytetare.

Bartshmëria (portabiliteti) i mjeteve është, gjithashtu, e drejtë e rëndësishme në një sistem të financimit kapital të sigurimit pensional. Të gjitha anëtarët të fondit pensional të detyrueshëm dhe vullnetar, kanë të drejtën e kalimit nga njëri fond në tjetrin fond pensional, me çrast transferohen edhe mjetet e tyre të kursyera. Dhe në rast të pjesëmarrjes në skemë pensionale profesionale, personi ka të drejtë që gjatë kalimit të sigurosi tjetër t'i transferojë mjetet e kursyera ose në skemë tjetër pensionale profesionale ose në llogarinë individuale vullnetare.

Financimi kapital i sigurimit pensional siguron shkallë të lartë të transparencës që paraqet një prej karakteristikave të tij të rëndësishme dhe risi e dobishme në sistemin pensional. Shoqëritë kanë obligim ligjor, së paku njëherë në vit, t'i informojnë në formë me shkrim anëtarët dhe anëtarët e pensionuar të fondit pensional për gjendjen e mjeteve në llogaritë e tyre individuale, me dorëzim të a.q. "zarfi i gjelbër", me raport për kursim pensional. Zarfi i gjelbër, gjithashtu, përmban të dhëna për investimin e fondit pensional për kompensimet e paguara dhe për të ardhurat e realizuara të fondit pensional.

2.3 Institucionet e financimit kapital të sigurimit pensional

Institucionet që bëjnë pjesë në sistemin pensional me tre shtylla janë :

- **Ministria e Punës dhe Politikës Sociale** – kompetentë për krijimin dhe menaxhimin e politikave të sigurimit pensional dhe invalidor dhe për ushtrimin e kontrollit në zbatimin e legjitimitetit të këtij sigurimi.
- **Agjencia për mbikëqyrje të financimit kapital të sigurimit pensional (MAPAS)** – institucion rregullator dhe mbikëqyrës në finansimin kapital të sigurimit pensional. MAPAS paguan kompensim nga shoqëria pensionale që përlloraget si përqindje e kontributeve të paguara në fondet pensionale. Për vitin 2021, kjo përqindja ishte 0,8%.
- **Shoqëria pensionale** – shoqëri aksionare e themeluar nga institucionet financiare me kapital dhe përvojë të madhe, aktiviteti i vetëm i së cilës është menaxhimi me mjetet e fondeve pensionale. Në sistemin e njohur pensional ka mundësi për themelimin të tri llojeve të shoqërive:
 - o Shoqëri për menaxhimin me fondet e detyrueshme pensionale,
 - o Shoqëri për menaxhimin me fondet vullnetare pensionale,
 - o Shoqëri për menaxhimin me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare.
- **Rojtari i pronës së fondit pensional** – i ruan në mënyrë të sigurt mjetet e fondit pensional në llogari të veçantë, të veçuara nga mjetet e shoqërisë
- **Drejtoria e të Ardhurave Publike (DAP)** – kryen pagesë të centralizuar të kontributeve dhe në Fondin e SIOMV-së i dorëzon kontributet e përgjithshme për sigurim pensional dhe invalidor.
- **Fondi i sigurimit pensional dhe invalidor i Maqedonisë së Veriut (FSPIMVV)** – kryen shpërndarje të kontributeve për sigurim pensional ndërmjet shtyllës së parë dhe të dytë dhe kryen transferim të kontributeve dhe të dhënave përkatëse për anëtarët, në fondet e zgjedhura të detyrueshme pensionale të shtyllës së dytë. Çdo shoqëri që menaxhon me fondin e detyrueshëm pensional ka për obligim t'i paguajë kompensim mujor Fondit të SIPMV-sës në shumë prej 0,1% nga secili kontribut i paguar në muajin paraprak në fondin e detyrueshëm pensional me të cilin menaxhon.

Shoqëria pensionale është shoqëri aksionare që themelohet dhe punon në pajtim me Ligjin për shoqëri tregtare dhe Ligjin për sigurim pensional me financim kapital, ose me Ligjin për sigurim pensional vullnetar me financim kapital. Shoqëria pensionale themelohet në bazë të lejes së MAPAS dhe menaxhon me fondin pensional në bazë të lejes për menaxhim me fondin pensional. Shoqëria për menaxhim me fondet e detyrueshme pensionale themelohet dhe menaxhon vetëm me fondet e detyrueshme pensionale, shoqëria për menaxhim me fondet pensionale vullnetare themelohet dhe menaxhon vetëm me fondet pensionale vullnetare, ndërsa shoqëria për menaxhim me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare themelohet dhe menaxhon me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare. Shoqëria për menaxhim me fondet pensionale të detyrueshme dhe pensionale duhet të ketë kryegjë themelore në lartësi prej së paku 1,8% milionë euro në kundërvlerë me denarë sipas kursit mesatar të Bankës Popullore të RMV-së, shoqëria për menaxhim me fondet e detyrueshme pensionale duhet të ketë kryegjë themelore prej së paku 1,5 milionë euro dhe shoqëri për menaxhim me fonde pensionale vullnetare duhet të ketë kryegjë themelore prej së paku 0,5 milionë euro. Në rastin e zmadhimit të mjeteve të fondit pensional të detyrueshëm dhe/ose vullnetar me të cilin menaxhon shoqëria pensionale, shoqëria është e detyruar që ta rrisë kryegjënë në pajtim me dispozitat ligjore. Veprimtaria e vetme e shoqërisë pensionale është menaxhimi me fondet pensionale, prezantimi i tyre para personave të tretë dhe aktivitetet të cilat dalin drejtpërdrejt nga kryerja e punës së menaxhimit me fondet pensionale. Përgjegjësitë themelore dhe aktivitetet e shoqërisë pensionale janë: anëtarësimi, menaxhimi me mjetet, menaxhimi me rreziqet dhe mekanizmat kontrolluese për zbutjen e rreziqeve, administrata dhe mbajtja e evidencës, respektimi i akteve ligjore dhe nënligjore, njoftimi i rregullt i anëtarëve, publikut dhe i MAPAS-it, pagesa e tërheqjeve të programuara të anëtarëve të pensionuara, etj. Shoqëria pensionale punon në pajtim me rregullat për menaxhim të mirë korporativ të shoqërisë dhe ka detyrë fudciare për të punuar vetëm në dobi të interesave të anëtarëve dhe të anëtarëve të pensionuar të fondit pensional me të cilin menaxhon, që duhet ta realizojë duke zbatuar standardet e larta të etikës dhe integritetit dhe pa konflikt interesi. Për kryerjen e këtyre funksioneve, shoqëritë pensionale, në pajtim me ligjin paguajnë tre lloje kompensimi. (Më shumë detaje për kompensimet ka në kapitujt 5.7 dhe 6.7).

Fondi pensional (i detyrueshëm ose vullnetar) paraqet fond të hapur investues i cili themelohet dhe punon në pajtim me Ligjin për fonde investuese, nëse me Ligjin për sigurim të detyrueshëm pensional me financim kapital, ose me Ligjin për sigurim pensional me financim kapital, nuk është rregulluar më ndryshe. Fondi i detyrueshëm pensional përbëhet nga kontributet dhe mjetet e anëtarëve, mjetet e anëtarëve të pensionuar dhe të ardhurat nga kontributet e investuara, të zvogëluara për kompensimet që paguhen nga fondi i detyrueshëm pensional. Fondin pensional vullnetar e përbëjnë kontribute vullnetare të paguara në emër dhe për llogari të anëtarëve, mjeteve të anëtarëve, mjeteve të anëtarëve të pensionuar dhe të ardhurat nga kontributet e investuar dhe mjetet, të zvogëluara për kompensimet që paguhen nga fondi pensional vullnetar. Pronarët e fondit pensional janë anëtarët e tij dhe anëtarët e pensionuar, ndërsa të drejtat e tyre pronësore individuale janë të caktuara nga shumata e mjeteve në llogaritë e tyre. Mjetet e fondit pensional nuk mund të jenë lëndë e kërkesave, as mbi ato mjete nuk mund të kryhet përmbarim nga, ose në emër të kreditorëve të shoqërisë pensionale që menaxhon me atë fond pensional.

Në vitin 2005 MAPAS-i me tender publik ndërkombëtar lëshoi dy leje për themelimin e shoqërive, me ç'rast u themeluan dy shoqëri për menaxhim me fondet pensionale dhe në vitin 2009 MAPAS-i dy shoqërive ekzistuese për menaxhim me fondet e detyrueshme pensionale u lëshoi leje për kryerjen e veprimtarisë - menaxhim me fondin pensional vullnetar dhe leje për menaxhim me fondin pensional vullnetar. Gjatë vitit 2017 dhe gjysmës së parë të vitit 2018 u realizua procesi i shitjes së shoqërisë aksionare për menaxhim me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare "NLB Fondi i ri pensional" Shkup përkatësisht u bë transferimi 100% i aksioneve të emetuara nga NLB Fondi i ri pensional SHA Shkup² Pozavarovalnica Sava d.d. Lubjana, Republika e Sllovenisë. Në qershor 2018, MAPAS-i lëshoi leje për ndryshimin e emrit të shoqërisë Shoqëria aksionare për menaxhim me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare "NLB Fondi i ri pensional" Shkup në Shoqëri për menaxhim me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare Sava shoqëri pensionale sh.a. Shkup, dha leje për ndryshim të emrit të fondit pensional Fondi i hapur i detyrueshëm pensional - "NLB Fondi pensional" Shkup në Fond të hapur pensional vullnetar Sava penzija plus. Në vitin 2019 u themelua shoqëria e tretë pensionale. Gjegjësisht, në fund të muajit mars 2019, MAPAS-i lëshoi leje për themelimin e shoqërisë për menaxhim me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare të Zavarovalnica Triglav DD Lubjana, Republika e Sllovenisë dhe leje për menaxhim me fondin e detyrueshëm pensional dhe leje për menaxhim me fondin pensional vullnetar. Pastaj në vitin 2022 u themelua shoqëria e katërt pensionale. Në fund të muajit maj 2022, MAPAS lëshoi leje për themelimin e shoqërisë për menaxhim me fondet vullnetare pensionale të Shoqërisë për menaxhim me fondet e hapura dhe të mbyllura investuese VFP FOND MENAXHMENT SHA SHKUP dhe leje për menaxhim me fondin vullnetar pensional.

Përfundimisht me 31.12.2022, në RMV, ekzistojnë tre shoqëri pensionale që menaxhojnë me nga një fond të detyrueshëm pensional dhe me nga një fond pensional vullnetar që është paraqitur në tabelën 2.1.

Tabela 2.1 Shoqëritë pensionale dhe Fondet pensionale në RMV

Shoqëria për administrimin e fondeve pensionale të detyrueshme dhe vullnetare Sava Penzisko Drushtvo sh.a. Shkup	KB Shoqëria e parë për administrimin e fondeve pensionale të detyrueshme dhe vullnetare SHA Shkup	Shoqëria për administrimin e fondeve pensionale të detyrueshme dhe vullnetare Triglav Penzisko Drushtvo SH.A Shkup	Shoqëria për menaxhim me fondet vullnetare pensionale SHOQËRIA PENSIONALE VFP SHA Shkup
e cila administron me:	e cila administron me:	e cila administron me:	e cila administron me:
<ul style="list-style-type: none"> Fondi i hapur i detyrueshëm pensional Sava Penziski Fond Fondi i hapur vullnetar pensional Sava Penzija Plus 	<ul style="list-style-type: none"> KB Fondi i parë i hapur i detyrueshëm pensional – Shkup KB Fondi i parë i hapur vullnetar pensional - Shkup 	<ul style="list-style-type: none"> Triglav fondi i hapur i detyrueshëm pensional – Shkup Triglav fondi i hapur vullnetar pensional –Shkup 	<ul style="list-style-type: none"> Fondin e hapur vullnetar pensional VFP - Shkup
Rojtar i pronës së fondeve pensionale: NLB Banka SHA Shkup ³	Rojtar i pronës së fondeve pensionale: Shparkase Banka SHA Shkup	Rojtar i pronës së fondeve pensionale: Banka Komerciale SHA Shkup	Rojtar i pronës së fondeve pensionale: Shparkase Banka SHA Shkup
Aksionar: - Pozavarovalnica Sava d.d., Republika e Sllovenisë - 100% pjesëmarrje në kapitalin e shoqërisë.	Aksionarë: - Skupina Prva zavarovalniski holding DD Lubjanë, Republika e Sllovenisë - 51% pjesëmarrje në kapitalin e shoqërisë - Komercijalna Banka SHA Shkup, Republika e Maqedonisë - 49% pjesëmarrje në kapitalin e shoqërisë	Aksionar: -Zavarovalnica Triglav DD Lubjanë, Republika e Sllovenisë – 100% pjesëmarrje në kapitalin e shoqërisë.	Aksionar: Shoqëria për menaxhim me fonde të hapura dhe të mbyllura investues VFP FOND MENAXHMENT SHA SHKUP, Republika e Maqedonisë së Veriut – 100% pjesëmarrje në kryegjënë e shoqërisë:
Kapitali themeltar: 2,1 milionë euro.	Kapitali themeltar: 1,8 milionë euro.	Kapitali themeltar: 5,4 milionë euro.	Kapitali themelor: 0,5 milionë euro.

Njëra prej shoqërive pensionale ka kombinim të aksionarëve vendorë (49% pjesëmarrje) dhe të huaj (51% pjesëmarrje), ndërsa dy shoqëri pensionale kanë aksionar të huaj të vetëm (100% pjesëmarrje) dhe një shoqëri pensionale ka aksionar të vetëm vendor (100% pjesëmarrje). Aksionarët e katër shoqërive pensionale janë cekur në tabelën 2.1.

²Aksionarë të Shoqërisë aksionare për menaxhim me fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare "NLB fond pensional I ri" Shkup ishin Nova Lublanska banka, DD, Republika e Sllovenisë e cila merrte pjesë me 51% në kapitalin e shoqërisë dhe NLB banka SHA Shkup, Republika e Maqedonisë së Veriut e cila merrte pjesë me 49% në kapitalin e shoqërisë

Mjetet e fondit pensional janë krejtësisht të ndara nga mjetet e shoqërisë që menaxhon me atë fond dhe ruhen te banka rojtar i pronës. Ky segregacion i mjeteve është jashtëzakonisht i rëndësishëm për të arritur një shkallë të lartë të sigurisë së mjeteve dhe kontroll shtesë të transaksioneve me mjetet e fondit pensional. Funkcionin - rojtar i pronës, edhe për fondet e detyrueshme pensionale edhe për ato vullnetare, e kryejnë bankat komerciale që i plotësojnë kushtet ligjore dhe me të cilat shoqëria ka lidhur marrëveshje për ruajtje të pronës së fondeve pensionale. Të katër shoqëritë pensionale kanë përzgjedhur rojtar pronash për çdo fond pensional me të cilat menaxhojnë ato, siç është paraqitur në tabelën 2.1. Për funksionin e tij të ruajtjes së pronës të fondeve pensionale të detyrueshme dhe vullnetare, rojtarët e pronës paguajnë kompensim nga shoqëritë pensionale. Kompensimet përllogariten si përqindje të mjeteve të fondeve pensionale, në përputhje me marrëveshjet e lidhura për ruajtjen e pronës së fondeve pensionale. Në tabelën 2.2. është dhënë pasqyrë e kompensimeve që i paguajnë rojtarët e pronës nga shoqëritë pensionale në vitin 2022.

Tabela 2.2. Shumat që i arkëtojnë kujdestarët e pasurisë nga shoqëritë pensionale kompetent për ruajtjen e pasurisë së fondeve pensionale

Për fondet e detyruara pensionale	Shuma (në nivel vjetor)	Për shumën e mjeteve (në milionë euro)	Data e zbatimit
Shparkase Makedonija SHA Shkup si rojtar i pronës së KBPd		0,032%	3 tetor 2021 r.
		0,030%	3 tetor 2022 r.
NLB Banka SHA Shkup si rojtar i pronës së SAVAd	0,058%	deri 100	4 prill 2019
	0,055%	mbi 100 mbi 200	
	0,050%	mbi 200 deri 300	
	0,048%	mbi 300 deri 400	
	0,040%	mbi 400 deri 500	
	0,037%	mbi 500 deri 600	
	0,035%	mbi 600 deri 700	
	0,032%	mbi 700 deri 800	
	0,029%	mbi 800 deri 900	
	0,025%	mbi 900 deri 1000	
Banka Komerciale SHA Shkup si rojtar i pronës së TRIGLLAVd	0,050%	deri 50	1 prill 2019
	0,041%	mbi 50 deri 100	
	0,038%	mbi 100 deri 200	
	0,035%	mbi 200 deri 300	
	0,033%	mbi 300 deri 400	
	0,028%	mbi 400 deri 500	
	0,026%	mbi 500 deri 600	
	0,025%	mbi 600 deri 700	
	0,023%	mbi 700 deri 800	
	0,020%	mbi 800 deri 900	
0,018%	mbi 900 deri 1000		
0,017%	deri 1000		
Fondet pensionale vullnetare	Shuma (në nivel vjetor)	Për vlerën e mjeteve (në milionë euro)	Data e zbatimit
Shparkase Makedonija SHA Shkup si rojtar i pronës së KBPv		0,06%	3 tetor 2018
NLB Banka SHA Shkup si rojtar i pronës së SAVAv	0,180%	deri 50	4 prill 2019
	0,144%	mbi 50	
Banka Komerciale SHA Shkup si rojtar i pronës së TRIGLLAVv	0,050%	deri 50	1 prill 2019
	0,041%	mbi 50 deri 100	
	0,038%	mbi 100 deri 200	
	0,035%	mbi 200 deri 300	
	0,033%	mbi 300 deri 400	
	0,028%	mbi 400 deri 500	
	0,026%	mbi 500 deri 600	
	0,025%	mbi 600 deri 700	
	0,023%	mbi 700 deri 800	
	0,020%	mbi 800 deri 900	
0,018%	mbi 900 deri 1000		
0,017%	mbi 1000		
Shparkase Makedonija SHA Shkup si rojtar i pronës së VFPv	0,050%	deri 50	18 tetor 2022
	0,041%	mbi 50 deri 100	
	0,038%	mbi 100 deri 200	
	0,035%	mbi 200 deri 300	
	0,033%	mbi 300 deri 400	
	0,028%	mbi 400 deri 500	
	0,026%	mbi 500 deri 600	
	0,025%	mbi 600 deri 700	
	0,023%	mbi 700 deri 800	
	0,020%	mbi 800 deri 900	
0,018%	mbi 900 deri 1000		
0,017%	mbi 1000		

Ndryshimet dhe plotësimet e akteve
ligjore dhe nënligjore që rregullojnë
financimin kapital të sigurimit pensional

3

Ndryshimet dhe plotësimet e akteve ligjore dhe nënligjore që rregullojnë financimin kapital të sigurimit pensional

Në drejtim të avancimit dhe precizimit ose thjeshtimit të procedurave të caktuara në vitin 2022, u miratuan ndryshime të rregulloreve që i rregullojnë sferat e licencimit, anëtarësimit në shtyllën e dytë dhe tretë, investimin e mjeteve të fondeve pensionale, etj. Ndërkaq, u rregullua mundësia që pagesa e kontributeve vullnetare të bëhet edhe përmes transaksionit lidhur me llogarinë transaksionale të anëtarit, paguesit ose siguruesit me çka rritet mundësia për pagesa të kontributeve vullnetare në shtyllën e tretë pensionale.

Gjatë vitit 2022, Këshilli i Ekspertëve të MAPAS-it miratoi katër rregullore, përkatësisht ndryshime të rregulloreve, të cilat kanë të bëjnë me financimin e detyrueshëm dhe/ose vullnetar kapital të sigurimit pensional dhe atë:

1. Rregullore për ndryshimin dhe plotësimin e Rregullores për mënyrën e pagesës së kontributeve në fondin vullnetar pensional (“Gazeta zyrtare e RMV-së” nr. 27/2022);
2. Rregullore për rregullat dhe standardet minimale për caktimin e shkallëve të kamatës (“Gazeta zyrtare e RMV-së” nr. 27/2022);
3. Rregullore për standardet minimale për tabelat e vdekshmërisë (“Gazeta zyrtare e RMV-së” nr. 177/2022);
4. Rregullore për ndryshimin e Rregullores për procedurën e zgjedhjes së personave juridikë vendorë për kryerjen e shërbimeve me letra me vlerë (“Gazeta zyrtare e RMV-së” nr. 269/2022).

Ndryshimet e rregulloreve u bënë për shkak të precizimit të procedurave të caktuara. Me ndryshimin e Rregullores për mënyrën e pagesës së kontributeve në fondin vullnetar pensional mundësohet pagesa e kontributit vullnetar të bëhet edhe përmes transaksionit lidhur me llogarinë transaksionale të anëtarit, paguesi ose siguruesi me çka rriten mundësinë për pagesa të kontributit vullnetar në shtyllën e tretë pensionale. Me Rregulloren për rregullat dhe standardet minimale për caktimin e shkallëve të kamatës zgjerohen rregullat dhe standardet minimale për caktimin e shkallëve të kamatës të cilat shoqëria pensionale i përdor gjatë përlogaritjes së faktorit të anuitetit për pensione të shtyllës së dytë dhe kompensime pensionale nga shtylla e tretë përmes tërheqjeve të përvetshme dhe të përkohshme të programuara.

Me Rregulloren për standardet minimale për tabelat e vdekshmërisë rregullohen rregullat dhe standardet minimale për caktimin e tabelave të vdekshmërisë të cilat shoqëria pensionale i përdor gjatë përlogaritjes së faktorit të anuitetit për pensione nga shtylla e dytë dhe kompensimet pensionale nga shtylla e tretë përmes tërheqjeve të përvetshme dhe të përkohshme të programuara. Me ndryshimin e Rregullores për procedurë për zgjedhje të personave juridikë vendorë për kryerje të shërbimeve me letra me vlerë, përjashtohet kriteri për zgjedhje të personit juridik që kryen shërbime me letra me vlerë, që të jetë në 10 personat e parë juridikë vendorë që kryejnë shërbime me letra me vlerë sipas vëllimit të tregtimit përkatësisht qarkullimit të realizuar të tregtimit klasik me letra me vlerë për gjashtë muajt e fundit para fillimit të procedurës për zgjedhje, në pajtim me statistikën zyrtare të Bursës së Maqedonisë dhe kryhet përmirësimi nomoteknik i tekstit të rregullores.

Të dhëna për punën financiare të shoqërive pensionale

4

Të ardhurat dhe shpenzimet e shoqërive pensionale për vitin 2022	4.1
Rezultati financiar i shoqërive pensionale	4.2
Kapitali, kapitali themeltar dhe mjetet individuale të shoqërive pensionale	4.3
Indikatorët	4.4

Të dhëna për punën financiare të shoqërive pensionale

Shoqëria pensionale SAVA sh.a. Shkup dhe Shoqëria pensionale KB e parë SHA Shkup edhe në vitin 2022, realizuan fitim të përgjithshëm dhe atë, Shoqëria pensionale Sava sh.a. Shkup në shumë prej afro 74 milionë denarë dhe KB e para në shumë prej afro 154 milionë denarë. SHOQËRIA PENSIONALE TRIGLLAV SHA Shkup shënon rezultat financiar negativ edhe në vitin e katërt të punës së saj. Fondet pensionale me të cilat menaxhon kjo shoqëri disponojnë me numër relativisht të vogël të anëtarëve dhe mjetet janë me vëllim më të vogël gjë që ndikon në shumën më të vogël të të ardhurave nga njëra anë, ndërsa nga ana tjetër ka shpenzime të dukshme për menaxhim me shoqërinë dhe fondet. VFP gjithashtu shënon rezultat financiar negativ në vitin e parë të punës së saj. Rezultati i tillë është i zakonshëm dhe i pritur për vitet fillestare të punës së shoqërisë pensionale.

4.1 Të ardhurat dhe shpenzimet e shoqërive pensionale për vitin 2022

Për kryerjen e veprimtarisë së vetme - menaxhimi me mjetet e fondeve pensionale, shoqëritë pensionale financohen përmes kompensimeve të përcaktuara me ligj, përkatësisht paguajnë kompensim të kontributeve, kompensim të mjeteve të fondeve pensionale dhe kompensim për kalim. Gjithashtu, shoqëritë pensionale kanë edhe të ardhura financiare si rezultat i investimit të mjeteve të lira monetare në depozita dhe letra me vlerë, të cilat lejohen në përputhje me Ligjin për sigurim vullnetar pensional me financim kapital. Të ardhurat e tre shoqërive pensionale për vitin 2022 janë dhënë në tabelën 4.1

Tabela 4.1. Të ardhurat e shoqërive pensionale në vitin 2022

(në denarë)

Baza	SAVA		KB e para		TRIGLAV		VFP	
Të ardhurat nga menaxhimi me fondin e detyrueshëm pensional								
Kompensimi nga kontributet	100.097.777	31,50%	107.968.820	30,37%	15.101.781	47,26%	-	-
Kompensimi nga mjetet	177.431.550	55,83%	200.700.917	56,45%	14.593.160	45,67%	-	-
Kompensimi nga kalimi	1.850	0,00%	1.848	0,00%	31.498	0,10%	-	-
Të ardhurat e përgjithshme nga menaxhimi me fondin e detyrueshëm pensional	277.531.177	87,33%	308.671.585	86,81%	29.726.439	93,03%	-	-
Të ardhurat nga menaxhimi me fondin pensional vullnetar								
Kompensimi nga kontributet	4.321.595	1,36%	5.540.213	1,56%	103.302	0,32%	113.833	50,63%
Kompensimi nga mjetet	12.966.502	4,08%	13.342.823	3,75%	45.643	0,14%	14.541	6,47%
Kompensimi nga kalimi	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
Të ardhurat e përgjithshme nga menaxhimi me fondin pensional vullnetar	17.288.097	5,44%	18.883.036	5,31%	148.945	0,47%	128.374	57,09%
Të ardhurat financiare	21.803.603	6,86%	27.531.324	7,74%	1.678.392	5,25%	96.477	42,91%
Të ardhurat tjera të shoqërisë	1.173.083	0,37%	480.546	0,14%	399.881	1,25%	0	0,00%
Të ardhurat e përgjithshme	317.795.960	100,00%	355.566.491	100,00%	31.953.657	100,00%	224.851	100,00%

Tabela 4.2. Shpenzimet e shoqërive pensionale për vitin 2022

(në denarë)

Baza	SAVA		KB e para		TRIGLAV		VFP	
Shpenzime për menaxhimin me fondin e detyruar pensional								
Shpenzime për agjentët e shoqërisë	2.308.849	1,23%	1.520.947	0,83%	11.298.966	15,57%		
Shpenzime për marketing	13.862.463	7,38%	12.635.923	6,86%	4.821.879	6,64%		
Shpenzime për transaksione	71.182	0,04%	0	0,00%		0,00%		
Shpenzime për MAPAS	39.979.587	21,29%	43.129.312	23,42%	6.036.192	8,32%		
Shpenzime për Kujdestarin e pasurisë	15.067.409	8,02%	17.560.111	9,54%	1.686.306	2,32%		
Shpenzime për Fondin SPIM	5.057.922	2,69%	5.396.056	2,93%	757.137	1,04%		
Shpenzime të tjera nga menaxhimi me Fondin	1.168.877	0,62%	1.083.696	0,59%	1.278.806	1,76%		
Shpenzime të përgjithshme për menaxhim me fondin e detyrueshëm pensional	77.516.289	41,27%	81.326.045	44,17%	25.879.286	35,66%		

Shpenzime për menaxhimin me fondin vullnetar pensional								
Shpenzime për agjentët e shoqërisë	5.035.260	2,68%	1.912.042	1,04%	13.378	0,02%	163.421	3,57%
Shpenzime për marketing	802.249	0,43%	867.457	0,47%	19.210	0,03%	216.496	4,73%
Shpenzime për transaksione	49.054	0,03%	0	0,00%		0,00%	0	0,00%
Shpenzime për MAPAS	1.521.480	0,81%	1.619.169	0,88%	30.066	0,04%	32.722	0,72%
Shpenzime për Kujdestarin e pasurisë	2.600.375	1,38%	889.778	0,48%	2.572	0,00%	857	0,02%
Shpenzime të tjera nga menaxhimi me Fondin	71.455	0,04%	265.128	0,14%	45.094	0,06%	350.000	7,65%
Shpenzime në total për menaxhimin me fondin vullnetar pensional	10.079.873	5,37%	5.553.574	3,02%	110.320	0,15%	763.496	16,70%
Shpenzime për menaxhimin me shoqërinë								
Pagesa dhe kompensime për punonjësit	58.036.615	30,90%	43.193.401	23,46%	22.605.283	31,15%	1.412.750	30,90%
Shpenzime për shërbimet	14.930.235	7,95%	9.814.575	5,33%	12.925.580	17,81%	1.508.551	32,99%
Shpenzime për lëndë të para dhe materiale të tjera	2.642.212	1,41%	1.896.302	1,03%	1.080.694	1,49%	61.640	1,35%
Amortizimi	2.772.463	1,48%	4.610.340	2,50%	3.365.748	4,64%	188.643	4,13%
Shpenzime financiare	4.782.723	2,55%	25.304.413	13,74%	5.389	0,01%	8.328	0,18%
Shpenzime të tjera të punës	16.709.535	8,90%	11.648.834	6,33%	5.830.364	8,03%	629.172	13,76%
Rezervime për shpenzime dhe rreziqe	350.439	0,19%	792.739	0,43%	771.613	1,06%	0	0,00%
Shpenzime në total nga menaxhimi me shoqërinë	100.224.222	53,36%	97.260.604	52,82%	46.584.671	64,19%	3.809.084	83,30%
Shpenzimet e përgjithshme	187.820.384	100,00%	184.140.223	100,00%	72.574.277	100,00%	4.572.580	100,00%

* Për shpenzimet të dhënat që nuk mund të ndahen sipas fondit të detyruar dhe vullnetar pensional, shoqëria pensionale si ponder për ndarje e përdor numrin e anëtarëve në fondin e detyruar, përkatësisht vullnetar pensional.

Gjatë kryerjes së veprimtarisë së tyre të vetme, shoqëritë pensionale kanë shpenzime, në përgjithësi, për menaxhimin e mjeteve të fondeve pensionale, për vlerësimin e mjeteve, për anëtarësimin, mbajtjen e llogarive të anëtarëve dhe për njoftimin e anëtarëve, si dhe për pagesën e kompensimeve për MAPAS-in, për Fondin e SIPMV-së dhe për rojtarin e pronës dhe për mbulimin e shpenzimeve lidhur me funksionimin e shoqërive pensionale. Shpenzimet e shoqërive pensionale ndahen në tri grupe: shpenzimet për menaxhimin e fondit të detyrueshëm pensional, shpenzimet për menaxhimin e fondit pensional vullnetar dhe shpenzimet për menaxhimin e shoqërisë. Shpenzimet e tre kompanive pensionale në vitin 2022 janë paraqitur në tabelën 4.2.

Në kuadër të anës të ardhurave dhe te SAVA dhe KB e Para vërehet rritje të të ardhurave të përgjithshme në vitin 2022 krahasuar me vitin 2021 dhe atë afro 10% te SAVA dhe 13% te KB e Para. Gjithashtu, pjesa më e madhe e të ardhurave të SAVA dhe KB e Para, në vitin 2022, rrjedh nga kompensimet e mjeteve nga fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare (rreth 60% edhe te SAVA edhe te KB e Para), me ç'rast vijon kompensimi nga kontributet në fondet pensionale të detyrueshme dhe vullnetare (rreth 33% në SAVA dhe 32% në KB e Para). Lidhur me vitin paraprak, pjesëmarrja në përqindje e të ardhurave nga kompensimet nga kontributet, në të ardhurat e përgjithshme, edhe te të dyja shoqëritë pensionale është ulur për rreth dy pikë përqindje te SAVA dhe rreth tre pikë përqindje te KB e Para. Rrjedhimisht, përqindja e të ardhurave nga kompensimi i mjeteve është rritur rreth katër pikë përqindje edhe te SAVA edhe te KB e Para. Lidhur me vitin 2021, pjesëmarrja në përqindje e të ardhurave financiare te SAVA është rritur me rreth një pikë përqindje, ndërsa te KB e Para është ulur për afro një pikë në përqindje. Pjesëmarrja në përqindje e të ardhurave tjera të shoqërive është më e vogël (më pak se 1%) te të dyja shoqëritë pensionale.

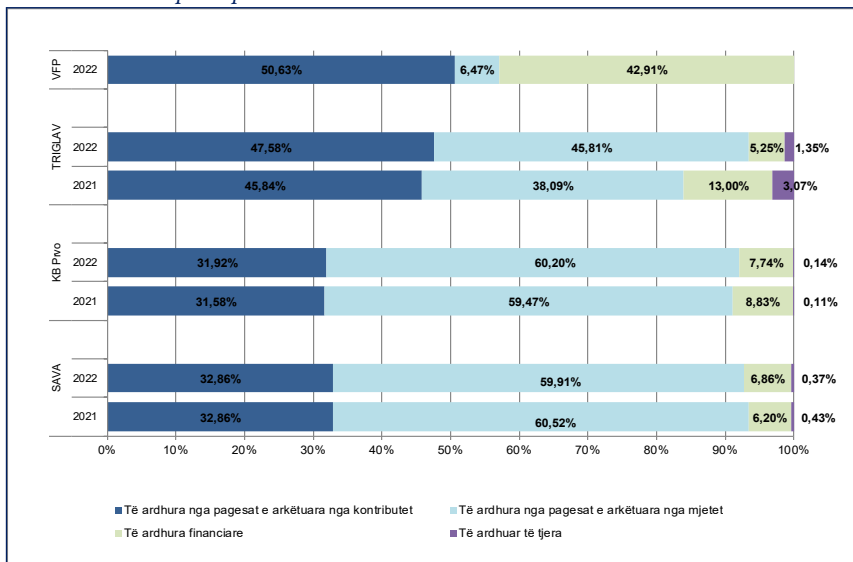
Në kuadër të anës së shpenzimeve në vitin 2022 në krahasim me vitin 2022 edhe te SAVA edhe te KB e Para vërehet rritje e shpenzimeve të përgjithshme dhe atë afro 12% te SAVA dhe rreth 26% te KB e Para. Gjithashtu te SAVA pjesa më e madhe e shpenzimeve përkatësisht rreth 53% e shpenzimeve kanë të bëjnë me punën e shoqërisë në të cilat pjesa më e madhe janë shpenzimet për rroga dhe kompensime për të punësuarit, me ç'rast vijojnë shpenzimet për shërbime dhe shpenzimet tjera të punës. Edhe te KB e Para në vitin 2022 shpenzimet që kishin të bëjnë me punën e shoqërisë ishin afro 53%. Përsëri pjesa më e madhe e këtyre shpenzimeve kanë të bëjnë me shpenzimet për rroga dhe kompensimet për të punësuarit, pastaj me shpenzimet financiare dhe shpenzimet për shërbime. 47% të shpenzimeve të KB e Para kanë të bëjnë me shpenzimet për menaxhim me fondet pensionale. Ndërkaq, shpenzimet për marketing dhe agjentë janë afro 12% të shpenzimeve të përgjithshme te SAVA dhe afro 9% të shpenzimeve të përgjithshme te KB e Para, që në krahasim me vitin paraprak do të thotë se janë ulur për një pikë përqindje edhe te SAVA edhe te KB e Para. Rreth 34% të shpenzimeve te SAVA dhe 37% të shpenzimeve te KB e Para kanë të bëjnë me kompensimet për MAPAS, Fondin e SIPMV-së dhe për rojtarët e pronës.

TRIGLLAV filloi me aktivitetet e menaxhimit të fondeve pensionale dhe me punë të marketingut të fondit pensional të detyrueshëm dhe vullnetar dhe anketimin e opinionit publik nga 1.4.2019. Fondi pensional vullnetar Trigllav - Shkup filloi me punë më 1.3.2021. Ekziston dallimi në shumat dhe shpërndarjet në bazë të të ardhurave dhe shpenzimeve lidhur me SAVA dhe KB e Para të cilat punojnë gjashtëmbëdhjetë vite. Te TRIGLLAV në anën e të ardhurave pjesëmarrje më të madhe kanë të ardhurat nga kompensimi i kontributeve, përkatësisht rreth 48% e të ardhurave të përgjithshme. Pjesëmarrja e të ardhurave nga kompensimi i mjeteve në vitin 2022 u rrit dhe është 46%. Pastaj të ardhurat financiare kanë pjesëmarrje prej afro 5% në të ardhurat e përgjithshme të TRIGLLAV, ndërsa pjesëmarrje më të ulët të të ardhurave tjera (rreth 1%). Lidhur me shpenzimet, pjesa më e madhe e

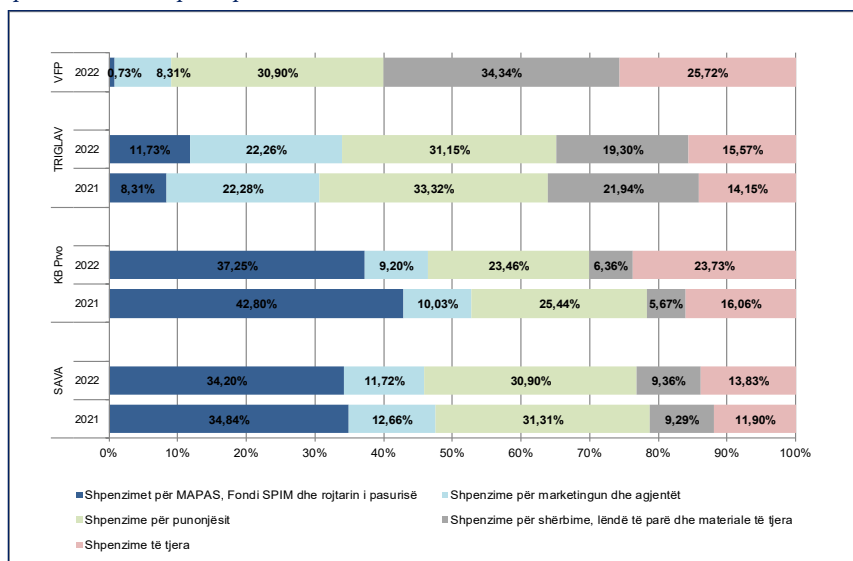
shpenzimeve përkatësisht rreth 64% e shpenzimeve kanë të bëjnë me punën e shoqërisë, ku më të mëdha janë shpenzimet për rroga dhe kompensimet për të punësuarit, pas së cilës vijojnë shpenzimet për shërbime dhe shpenzimet tjera të punës. Shpenzimet për menaxhim me fondet pensionale janë rreth 36%. Gjithashtu shpenzimet për marketing dhe agjentë arrijnë në rreth 22% nga shpenzimet e përgjithshme. Rreth 12% e shpenzimeve kanë të bëjnë me kompensimet për MAPAS-in, Fondi i SIPMV-së dhe për rojtaret e pronës dhe rreth 2% janë shpenzime tjera të menaxhimit me fondet pensionale.

VFP filloi me aktivitetet e menaxhimit të fondeve pensionale dhe me punën e marketingut të fondit vullnetar pensional dhe anketimit të opinionit publik nga 1.08.2023. VFP menaxhon vetëm me fondin pensional vullnetar dhe të ardhurat dhe shpenzimet e TRIGLLAV i referohen vetëm punës së fondit pensional vullnetar. Fondi i hapur pensional vullnetar VFP - Shkup ka filluar punën më 18.10.2022 kur është bërë pagesa e parë e kontributit vullnetar. Është i dukshëm dallimi në shumat dhe shpërndarjet në bazë të të ardhurave dhe shpenzimeve krahasuar me shoqëritë e tjera pensionale që menaxhojnë edhe me fond të detyrueshëm pensional. Te VFP tani e të ardhurave, pjesëmarrje më të madhe kanë të ardhurat nga kompensimi nga kontributet, përkatësisht rreth 51% e të ardhurave të përgjithshme. Të ardhurat nga kompensimi nga mjetet kanë pjesëmarrje dukshëm më të vogël prej rreth 6%. Kjo është e pritshme, sepse në vitet e para të punës së fondit, mjetet në fondin vullnetar pensional janë me vëllim më të vogël. Të ardhurat financiare kanë pjesëmarrje të konsiderueshme (rreth 43%) në të ardhurat e përgjithshme të VFP. Lidhur me shpenzimet, pjesa më e madhe e shpenzimeve, përkatësisht rreth 83% e shpenzimeve i referohen punës së shoqërisë, ku më të mëdhatë janë shpenzimet për shërbime, ku vijojnë shpenzimet për paga dhe kompensime për të punësuarit dhe shpenzimet tjera nga puna. Shpenzimet për menaxhim me fondin vullnetar pensional arrijnë rreth 17%. Ndërkaq, shpenzimet e marketingut dhe agjentëve arrijnë në rreth 8% të shpenzimeve të përgjithshme. Rreth 1% e shpenzimeve u referohen kompensimeve të MAPAS-it dhe rojtarëve të pronës dhe rreth 8% janë shpenzime të tjera nga menaxhimi i fondit vullnetar pensional.

Grafiku 4.1. Struktura e të ardhurave të shoqërive për vitet 2021 dhe 2022

Grafiku 4.2. Struktura e shpenzimeve të shoqërive për vitet 2021 dhe 2022

4.2 Rezultati financiar i shoqërive pensionale

SAVA dhe KB e parë edhe në vitin 2022, realizuan rezultat financiar pozitiv. Të dy shoqëritë pensionale e përfunduan vitin 2022 me fitim neto (fitimi mbi tatimin). KB e Para ka realizuar fitim më të madh neto nga SAVA, gjë që më së shumti është si rezultat i faktit se KB e Para ka realizuar të ardhura më të larta, e njëkohësisht ka edhe më pak shpenzime se SAVA, për vitin 2022. SAVA në vitin 2022 shënon fitim neto më të madh në krahasim me vitin 2021, dhe atë për 10% ndërsa KB e Para shënon fitim më të vogël neto në krahasim me vitin 2021 dhe atë për 3%. Gjithashtu, të dy shoqëritë pensionale realizuan fitim të përgjithshëm dhe atë, SAVA në shumë prej 74 milionë denarë dhe KB e Para në shumë prej afro 154 milionë denarë. Fitimi i akumuluar (përfundimisht me 31.12.2022) i SAVA është 435 milionë denarë dhe i KB e Para është afro 471 milionë denarë. TRIGLLAV shënon rezultat financiar negativ edhe në vitin e katërt të punës së tyre. Në fondin e detyrueshëm pensional me të cilin menaxhon TRIGLLAV ende janë anëtarë një numër relativisht i vogël i anëtarëve dhe mjetet janë në vëllim të vogël gjë që ndikon në shumën më të vogël të të ardhurave nga njëra anë, ndërsa nga ana tjetër ka shpenzime të dukshme për shkak të mirëmbajtjes së infrastrukturës së shoqërisë dhe të punësuarve, për shkak të shpenzimeve për marketing, si dhe shpenzimeve rrjedhëse për menaxhim me fondin. Gjithashtu, fondi pensional vullnetar me të cilin menaxhon TRIGLLAV punon më pak se dy vite dhe disponon me numër relativisht të vogël të anëtarëve dhe vëllim të vogël të mjeteve. VFP gjithashtu shënon rezultat financiar negativ në vitin e parë të punës së tij. Rezultati i tillë është i zakonshëm dhe i pritur për vitet fillestare të punës së shoqërisë pensionale. VFP menaxhon vetëm me fondin pensional vullnetar i cili fillon me punë në tetor 2022 dhe në të janë anëtarë një numër i vogël i anëtarëve dhe mjetet janë në vëllim të vogël gjë që ndikon në shumën më të vogël të të ardhurave nga njëra anë, ndërsa nga ana tjetër ka shpenzime të dukshme për shkak të vendosjes së sistemit, infrastrukturës së shoqërisë dhe të punësuarve, shpenzime për marketing, si dhe shpenzime rrjedhëse për menaxhim me fondin.

Të dhëna më të hollësishme për rezultatin financiar të shoqërive pensionale janë paraqitur në tabelën 4.3.

Tabela 4.3. Rezultati financiar i shoqërive pensionale për vitin 2022

(në denarë)

Përshkrimi*	SAVA	KB e para	TRIGLAV	VFP
Fitimi/Humbja (për vitin 2022)	129.975.576	171.426.268	-40.620.620	-4.347.729
Fitimi/Humbja pas tatimit (për vitin 2022)	120.773.281	154.258.460	-40.620.620	-4.347.729
Shpenzime të çrregullta	0	0	0	0
Fitimi neto (për vitin 2022)	120.773.281	154.258.460	-40.620.620	-4.347.729
Fitimi tjetër gjithëpërfshirës **	-46.612.586	0	0	0
Fitimi total gjithëpërfshirës ***	74.160.695	154.258.460	-40.620.620	-4.347.729
Fitimi i akumuluar/ Humbja e transferuar (deri më 31.12.2022)	434.753.665	471.324.188	-89.709.078	-4.347.729

*Të dhënat për fitim tjetër gjithëpërfshirës dhe për fitim të përgjithshëm gjithëpërfshirës janë nga raportet e rishikuara financiare të shoqërive pensionale për vitin 2022.

**Të dhënat për fitimin tjetër gjithëpërfshirës përfshijnë fitimet e përealizuara ose humbjet që nuk janë paraqitur në bilancin e suksesit.

***Të dhëna për përfitimin total gjithëpërfshirës përfshin fitimin neto dhe fitimin tjetër gjithëpërfshirës.

4.3 Kapitali, kapitali themeltar dhe mjetet individuale të shoqërive pensionale

Është shumë e rëndësishme për sistemin dhe për anëtarët që shoqëritë pensionale të jenë institucione të fuqishme dhe të qëndrueshme dhe të kenë kryegjë themelore adekuate. Tre shoqëritë pensionale menaxhojnë me fonde të detyrueshme dhe vullnetare pensionale dhe duhet të kenë kryegjë themelore në lartësi prej së paku 1.8% milionë euro, në kundërvlerë me denarë, sipas kursit mesatar të Bankës Popullore të RMV-së, ndërsa një shoqëri pensionale menaxhon vetëm me fondin pensional vullnetar dhe duhet të ketë kryegjë themelore në lartësi prej së paku 0,5 milionë euro, në kundërvlerë me denarë, sipas kursit mesatar të Bankës Popullore të RMV-së. Në rast të rritjes së mjeteve të fondit të detyrueshëm dhe/ose vullnetar pensional, me të cilin menaxhon shoqëria pensionale, shoqëria është e detyruar që ta rrisë kryegjënë, në pajtim me dispozitat ligjore.

Kryegjëja themelore e shoqërisë pensionale paguhet vetëm në mjete monetare. Me qëllim për ta rritur fuqinë financiare të shoqërisë pensionale, nuk lejohet që kryegjëja themelore të rrjedhë nga huat dhe kreditë dhe nuk mund të ngarkohet në çfarëdo mënyre. Kryegjëja themelore e shoqërisë doemos duhet të rrjedhë nga burimet ligjore dhe të tatimohet në pajtim me rregullat e RMV-së dhe me rregullat e vendit në të cilin çdo aksionar i huaj është themeluar si person juridik.

Shoqëria është e detyruar që në çdo kohë, ta mbajë shumën e kryegjësë por jo më pak se një gjysmë të shumës së kryegjësë themelore. Shoqëria është e detyruar që në çdo kohë, të mbajë mjete personale, në shumë jo më të vogël se një gjysmë e shumës së kryegjësë themelore.

Tabela 4.4. Kapitali, kapitali themeltar dhe mjetet e shoqërive pensionale

(në denarë)

Përshkrimi	SAVA	KB e para	TRIGLAV	VFP
Kapitali dhe rezervat	692.573.481	779.738.726	199.036.322	26.499.821
Kapitali themeltar	130.001.478	110.459.024	329.366.020***	30.847.550
Kapitali shtesë mbi minimumin e përcaktuar me ligj	14,91%	26,80%	79,81%	86,00%
Mjetet individuale*	649.732.875	701.798.879	186.528.802	22.191.089
Mjete shtesë (excess) individuale mbi minimumin e caktuar me ligj**	115,61%	128,25%	237,03%	43,88%

*Mjetet e shoqërive janë përlogaritur sipas Rregullores për metodologjinë e përlogaritjes së mjeteve individuale të shoqërisë pensionale.

** Në përputhje me obligimin juridik, SAVA, që nga nëntori 2021, është e detyruar të mbajë kryegjë të rritur lidhur me kryegjënë themelore, përkatësisht kryegjënë në shumë prej 9,8 milionë euro në kundërvlerë me denarë, për shkak se lartësia e mjeteve të fondit pensional detyrueshëm dhe vullnetar me të cilin menaxhon e tejkaloi shumë prej 800 milionë euro.

KB e Para, që nga nëntori 2021, është i detyruar të mbajë kryegjë të rritur lidhur me kryegjënë themelore, përkatësisht kryegjënë në shumë prej 10 milion euro në kundërvlerë me denarë, për shkak se lartësia e mjeteve të fondit pensional të detyrueshëm dhe vullnetar me të cilin menaxhon e tejkaloi shumë prej 900 milionë eurosh.

*** Në nëntor 2022 TRIGLAV e rriti kryegjënë themelore për vitin 2.356.000 euro me emetim të aksioneve të thjeshta me të drejtë të votës nga emetimi i dytë përmes ofertës private me çka kryegjëja themelore është 5.356.000 euro. Rritja e kryegjësë themelore e shoqërisë është me qëllim ruajtjen e shumës së nevojshme të kryegjësë në pajtim me ligjin.

4.4 Treguesit

Gjatë analizës së të dhënave financiare të shoqërive pensionale është e rëndësishme lëvizja e treguesve të caktuar për anëtar si dhe koeficienti për efikasitet. Në tabelën 4.5 janë paraqitur treguesit më të rëndësishëm për anëtar dhe koeficienti për efikasitet të të katër shoqërive pensionale për vitin 2022.

Krahasuar me vitin 2021, të ardhurat mesatare për anëtar shënojnë rritje prej 10% te SAVA, 8% te KB e Para edhe te TRIGLAV prej 21%. Më pas, në krahasim me vitin 2021, shpenzimet mesatare për anëtar shënojnë rritje prej 10% te SAVA dhe 10% te KB e Para, ndërsa te TRIGLAV shënojnë ulje prej 12%. Ndërkaq, te SAVA ka rritje të fitimit për anëtar në krahasim me vitin 2021 në shumë prej afro 9%, ndërsa te KB e Para ka rënie prej afro 5%. Gjithashtu vihet re se koeficienti për efikasitetit të të dyja shoqëritë tregon rritje të vogël krahasuar me vitin 2021. Në vitin 2022, TRIGLAV shënon ulje të humbjes për anëtar prej afro 27% krahasuar me vitin 2021, por koeficienti i efikasitetit ende tregon përfaqësim të madh të shpenzimeve të përgjithshme lidhur me të ardhurat e përgjithshme. VFP shënon humbje për anëtar në vitin 2022, njëkohësisht edhe koeficienti i efikasitetit paraqet përfaqësim të madh të shpenzimeve të përgjithshme lidhur me të ardhurat e përgjithshme.

Në grafikun 4.3 dhe tabelën është paraqitur lëvizja e treguesve për fitimprurje ROA (fitimi neto/mjete të përgjithshme) dhe ROA (fitimi neto/kapitali) krahasuar me SAVA dhe KB e Para, për periudhën nga viti 2006 deri në vitin 2022 dhe për TRIGLAV për periudhën nga viti 2019 deri në vitin 2022. Mund të vërehet se në vitin 2022, në krahasim me vitin 2021, shkalla e kthimit të mjeteve shënon rritje te SAVA dhe KB e Para. Gjithashtu, shkalla e kthimit të kapitalit në vitin 2022, në krahasim me vitin 2021 te SAVA shënon rritje të vogël, ndërsa te KB e Para shënon ulje të vogël. Koeficienti ROA dhe ROE për TRIGLAV dhe VFP janë negativë.

Tabela 4.5. Indikatorët

Përshkrimi	SAVA	KB e para	TRIGLAV	VFP
Indikatorët për të ardhurat dhe shpenzimet për çdo anëtar				
Të ardhura mesatare për çdo anëtar	1.184,62	1.228,69	728,70	(në 2144,03)
Shpenzime mesatare për çdo anëtar	700,12	636,31	1.655,06	49.701,96
Fitimi/Humbja për çdo anëtar	484,50	592,38	-926,35	-47.257,92
Indikatorët e efikasitetit				
Koeficienti i efikasitetit (totali i shpenzime / totali i të ardhurave)	59,10%	51,79%	227,12%	2033,60%

Grafiku 4.3. ROA dhe ROE sipas shoqërive dhe viteve

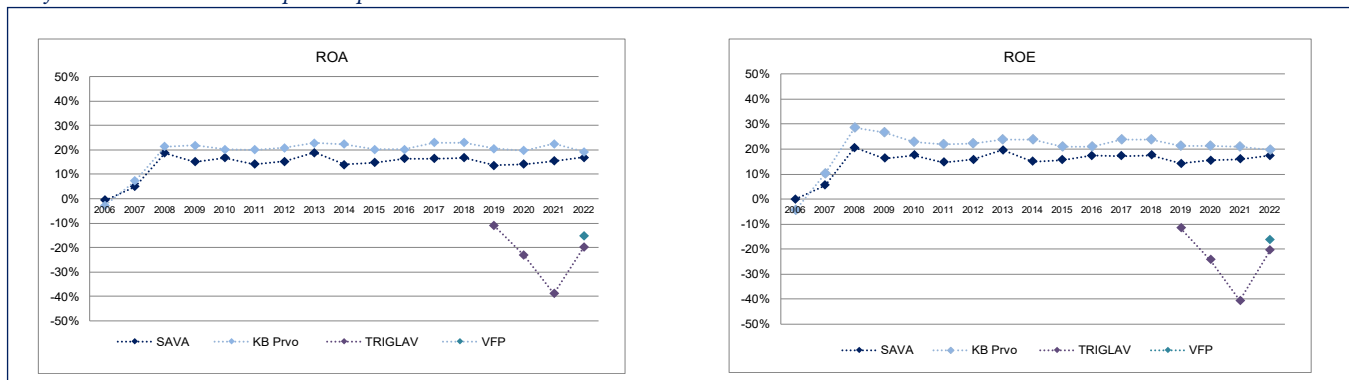

Tabela 4.6. Indikatorë për profitabilitet

Shoqëri Pensionale Viti / Përshkrim	SAVA		KB e para		TRIGLAV		VFP	
	ROA	ROE	ROA	ROE	ROA	ROE	ROA	ROE
2006	-0,60%	0,00%	-2,69%	-4,45%				
2007	4,97%	5,57%	7,19%	10,19%				
2008	18,66%	20,55%	21,30%	28,53%				
2009	15,09%	16,26%	21,80%	26,54%				
2010	16,66%	17,60%	20,24%	23,00%				
2011	14,09%	14,75%	20,02%	22,03%				
2012	15,21%	15,84%	20,84%	22,31%				
2013	18,88%	19,68%	22,71%	23,80%				
2014	13,94%	15,09%	22,35%	23,71%				
2015	14,77%	15,65%	20,20%	21,00%				
2016	16,34%	17,34%	20,23%	21,09%				
2017	16,35%	17,23%	22,89%	23,78%				
2018	16,79%	17,49%	22,96%	23,71%				
2019	13,70%	14,26%	20,52%	21,24%	-10,99%	-11,55%		
2020	14,13%	15,43%	19,66%	21,29%	-23,13%	-24,18%		
2021	15,38%	15,96%	22,46%	20,82%	-38,77%	-40,54%		
2022	16,84%	17,44%	19,23%	19,78%	-19,81%	-20,41%	-15,07%	-16,41%

5 Informacione për fondet e detyruara pensionale

- 5.1 Anëtarësimi në fondet e detyruara pensionale
- 5.2 Të dhëna për anëtarësim në fondet e detyruara pensionale
- 5.3 Transferimi i një anëtari nga një fond i detyrueshëm pensional në një tjetër
- 5.4 Kontributet në fondet e detyrueshme pensionale
- 5.5 Investimi dhe struktura e portofolit të fondeve të detyrueshme pensionale
- 5.6 Mjetet neto, njësia llogaritare dhe shkalla e kontributit të fondeve të detyrueshme pensionale
- 5.7 Kompensimet tek fondet e detyrueshme pensionale
- 5.8 Pagesa e pensioneve nga sigurimi i detyrueshëm pensional me financim kapital

5. Informacione për fondet e detyruara pensionale të detyrueshme

Numri i përgjithshëm i anëtarëve dhe siguruesve të sistemuar përkohësisht në shtyllën e dytë në vitin 2022 u rritën për afro 3,93% dhe përfundimisht me vitin 2022 ishin 550.477. Lëvizja në trendin e kalimeve të anëtarëve nga njëri fond në fondin tjetër të detyrueshëm që u nxit me fillimin e punës së fondit të tretë të detyrueshëm pensional në vitin 2019 vazhdoi në vitin 2022, ndërkaq 1,48% e numrit të përgjithshëm kaluan nga njëri fond në tjetrin fond të detyrueshëm pensional.

Gjatë vitit 2022, në fondet e detyrueshme pensionale u transferuan kontribute në shumë prej afro 11,15 miliardë denarë. Krahas kontributeve, Fondi i SPIMV-së transferoi edhe gjithsej afro 2,76 milionë denarë si kompensim për transferim jo në kohë të kontributeve për anëtarët për të cilët nuk i ka transferuar kontributet në llogaritë e fondeve të zgjedhura të detyrueshme pensionale në afat prej tre muajsh nga dita e pranimit të kontributeve.

Gjatë vitit 2022, mjetet e përgjithshme të fondeve të detyrueshme pensionale shënuan rritje të ngadaltë prej 7,46% dhe arritën 113,54 miliardë denarë, gjë që paraqet afro 14,29% e PBV-së së RMV-së. Megjithëse struktura e investimeve të mjeteve pensionale në vitin 2022 nuk dallohet shumë në krahasim me vitin 2021, shënohet rritje e vogël e pjesëmarrjes së obligacioneve për llogari të pjesëmarrjes së depozitave, aksioneve dhe fondeve investuese. Portofoli investues i fondeve të detyrueshme pensionale në vitin 2022 përbëhet nga investimet vendore që përfshijnë letra shtetërore me vlerë (63,07%), depozita (5,47%), aksione (2,20%), pjesëmarrje në fondet investuese (0,11%) dhe obligacione korporative (0,02%), si dhe investimet jashtë vendit që përfshijnë investime në obligacione të huaja shtetërore (0,82%), pjesëmarrje të fondeve investuese (24,13%) dhe aksione (3,57%).

Në vitin 2022 njësitë e kontabilitetit të tre fondeve të detyrueshme pensionale shënuan oscilacione më të mëdha se të zakonshmet të shkaktuara nga gjendjet e pavolitshme të tregjeve financiare në kushte të krizës globale si pasojë e konfliktit ushtarak ndërmjet Ukrainës dhe Rusisë. E kështu në vitin 2022 njësitë e kontabilitetit të tre fondeve të detyrueshme pensionale shënuan shmangie nga trendi i rritjes. Ndërkaq, në fund të vitit, vlera e njësisë së kontabilitetit të SAVAd shënuan rënie prej 2,34%, të KBPd rënie prej afro 2,43%, ndërsa të TRIGLLAVd rënie prej 1,12%.

Në nivel të shtyllës së dytë, në periudhën shtatëdhjetëvjeçare 2016-2022, u realizuan të ardhura mesatare të reduktuara në nivel vjetor prej 4,52% në shumë nominale përkatësisht 0,50% në shumë reale, të përlllogaritur përmes ndryshimit të mesatares së ponderuar të njësisë të kontabilitetit të fondeve të detyrueshme pensionale.

Në vitin 2022 ishin pensionet dhe pagesat e realizuara për 581 anëtarë të shtyllës së dytë.

5.1 Anëtarësimi në fondet e detyruara pensionale

Një i siguruar mund të fitojë anëtarësim në fondin e detyrueshëm pensional në dy mënyra:

1) me nënshkrimin e marrëveshjes për anëtarësim në fondin e detyrueshëm pensional dhe me regjistrim në Regjistrin e anëtarëve që e mban MAPAS-i;

2) me sistemim në fondin e detyrueshëm pensional sipas zgjedhjes së rastit, nga ana e Fondit të SIPMV, në rast kur i siguruari, i cili është i detyruar të bëhet anëtar i fondit të detyrueshëm pensional, nuk ka nënshkruar marrëveshje për anëtarësim në periudhën për zgjedhje të fondit të detyrueshëm pensional dhe me regjistrim në Regjistrin e anëtarëve që e mban MAPAS-i.

Ekzistojnë dy kategori të të siguruarve që janë anëtarë në shtyllën e dytë:

- Anëtarë të detyrueshëm –

- o të siguruarit që janë punësuar, përkatësisht që janë anëtarësuar në sigurimin e detyrueshëm pensional dhe invalidor, për herë të parë pas 1 janarit 2003 dhe që janë lindur pas 1 janarit 1967;

- o të siguruarit që janë punësuar, përkatësisht në sigurimin e detyrueshëm pensional dhe invalidor, për herë të parë pas 1 janarit 2019 dhe të cilat në datën e anëtarësimit janë më të rinj 40 vjet.

- Anëtarë vullnetarë –

- o të siguruarit që janë punësuar për herë të parë para 1 janarit 2003 të cilat sipas zgjedhjes personale me lidhje të marrëveshjes për anëtarësim janë anëtarësuar në sigurimin e detyrueshëm pensional me financim kapital dhe që kanë lindur pas 1 janarit 1967;

- o të siguruarit që janë punësuar për herë të parë, para 1 janarit 2003, të cilat sipas zgjedhjes personale me lidhje të marrëveshjes për anëtarësim janë anëtarësuar në sigurimin e detyrueshëm pensional me financim kapital, kanë lindur para 1 janarit 1967 e që kanë nënshkruar deklaratë për vazhdimin e anëtarësisë në sigurimin e detyrueshëm pensional me financim kapital.

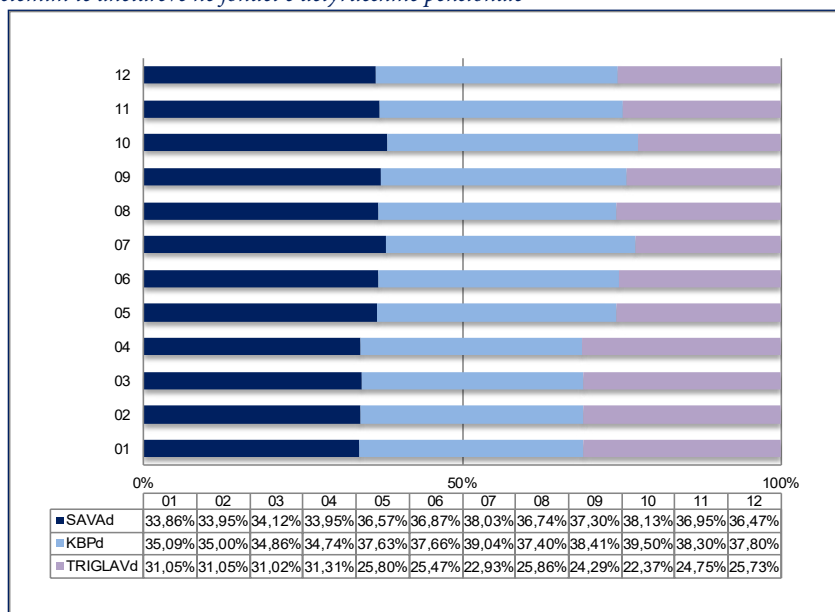
Të siguruarit të cilëve stazhi i sigurimit u llogaritet me kohëzgjatje të shtuar dhe të siguruarit që përkasin në kapitullin VII – “Fitimi dhe realizimi i të drejtave të kategorive të caktuara të të siguruarve nën kushte të veçanta të Ligjit për sigurimin pensional dhe invalidor” (të punësuarit me stazh të beneficuar në MPB, shtëpitë korrigjuese-penale, ARM dhe ngjashëm) nuk përfshihen në shtyllën e dytë, nëse kanë stazh të mbushur të sigurimit me kohëzgjatje të shtuar, që mundëson zvogëlim të kufirit të pleqërisë për realizim të të drejtës së pensionit të pleqërisë për së paku një vjet. Kur të siguruarit që janë anëtarë të fondit të detyrueshëm pensional do të mbushin stazhin e sigurimit me kohëzgjatje të shtuar që mundëson uljen e kufirit të pleqërisë për realizimin e të drejtës së pensionit të pleqërisë për së paku një vit në përputhje me nenin 118 paragrafi (3) i Ligjit për sigurim pensional dhe invalidor, kanë të drejtë të zgjedhin për ta vazhduar anëtarësimin në shtyllën e dytë me deklaratë me shkrim për vazhdimin e anëtarësimin në fondin e detyrueshëm pensional në afat prej tre muajsh nga mbushja e stazhit të sigurimit. Nëse këta anëtarë nuk japin deklaratë me shkrim, u ndërpritet anëtarësimi në fondin e detyrueshëm pensional pas skadimit të këtij afati.

5.2 Të dhëna për anëtarësim në fondet pensionale të detyrueshme

Të siguruarit që janë anëtarë të detyrueshëm në financimin kapital të sigurimit pensional janë të detyruar të anëtarësohen në fondin e detyrueshëm pensional, në afat prej tre muajsh, llogaritur nga data e punësimit të parë. Fondi i SIPMV-së, i sistemon përkohësisht këto të siguar në fondet e detyrueshme pensionale, sipas zgjedhjes së rastit, nga momenti i punësimit të tyre, me qëllim mjetet e tyre të investohen menjëherë pas punësimit. Nëse në afatin ligjor nuk nënshkruajnë kontratë për anëtarësim me asnjë shoqëri, këto të siguar mbeten anëtarë të fondit të detyrueshëm pensional në të cilin janë sistemuar përkohësisht paraprakisht.

Ponderi, sipas të cilit bëhet sistemimi i përkohshëm i të siguarve në fondet e detyrueshme pensionale sipas zgjedhjes së rastit, përcaktohet nga ana e MAPAS-it për secilin fond të detyrueshëm pensional, në ditën e parë të punës të secilit muaj. Ponderi varet nga vlera e kompensimit nga kontributet që e paguan shoqëria pensionale dhe nga të ardhurat në shumën minimale që e ka realizuar fondi pensional, me ç’rast ndikim më të madh kanë të ardhurat (70%) në krahasim me kompensimin nga kontributet (30%)³. Ponderët që janë shfrytëzuar për sistemim të të siguarve në fondet e detyrueshme pensionale, gjatë vitit 2022, janë paraqitur në grafikun 5.1.

Grafiku 5.1. Ponderi për sistemim të anëtarëve në fondet e detyrueshme pensionale

Më datë 1.4.2019 filloi me punë fondi i detyrueshëm pensional TRIGLAVd, me çka duke filluar nga muaji prill 2019 të siguruarit shpërndahen në tre fonde të detyrueshme pensionale. Me qëllim për të mbështetur punën në vitet fillestare të punës së fondit të detyrueshëm pensional, e në pajtim me dispozitat e definuara në rregullativën, nëse fondi i detyrueshëm pensional punon më pak se 12 muaj si vlerë për të ardhura (për shkak të përlllogaritjes së ponderit) merret mesatarja e të ardhurave në shumë minimale të fondeve të detyrueshme ekzistuese pensionale. Pastaj, nëse fondi punon më pak se 36 muaj, e më shumë se 12 muaj, atëherë vlera për të ardhura (për shkak të përlllogaritjes së ponderit) merret vlera më e madhe ndërmyjet: të ardhurave në shumë nominale të fondit të detyrueshëm pensional dhe mesatarja e të ardhurave në shumë nominale të të gjithë fondeve të detyrueshme pensionale duke përfshirë edhe të ardhurat në shumë nominale të fondit të detyrueshëm pensional. Ky parim i sistemimit të të siguarve është i arsyetuar për nxitjen e konkurrencës në financimin kapital të sigurimit pensional, me qëllim të rritjes së zgjedhjes së fondeve pensionale për anëtarët dhe të

³Formula për përlllogaritje të ponderit është përcaktuar në Rregulloren për anëtarësim në fondin e detyrueshëm pensional.

nxiten rezultate më të mira investuese të fondeve pensionale. Duke marrë parasysh faktin se gjatë vitit 2022 tre shoqëritë pensionale paguanin kompensim të kontributeve në shumën e njëjtë, në shumat e ponderit më së shumti ndikuan shumat e të ardhurave të realizuara të fondeve të detyrueshme pensionale. Gjegjesisht, në vitin 2022, ponderi i TRIGLLAVd është më i vogël në krahasim me SAVAd dhe KBPd sepse në përlogaritjen e ponderit për të ardhurat e TRIGLLAVd merret mesatarja e të ardhurave në shumë nominale të të gjitha tre fondeve të detyrueshme pensionale. Pastaj gjatë gjithë vitit 2022, vlera e ponderit të KBPd është më pak më e madhe (mesatarisht për një pikë përqindje) në krahasim me vlerën e ponderit të SAVAd.

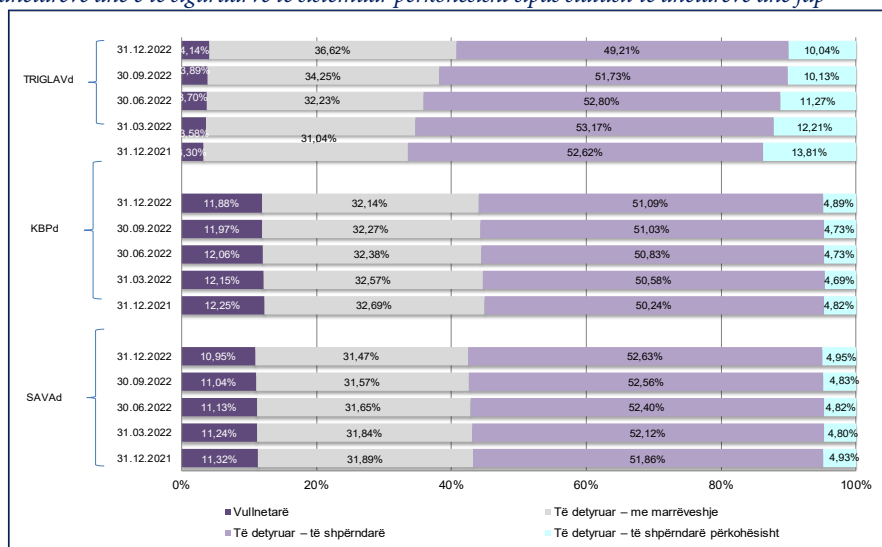
Numri i përgjithshëm i anëtarëve dhe të siguarave të sistemuar përkohësisht në fondet e detyrueshme pensionale, përfundimisht me 31 dhjetor 2022 është 572.094 që do të thotë rritje të numrit të anëtarëve në shtyllën e dytë për 21.617 ose për afro 3,93%, në krahasim me vitin 2021. Rritja e anëtarësisë në vitin 2022 në krahasim me vitin 2021 e mban rritjen e njëjtë të ngadaltë si dhe vitin e kaluar.

Në lidhje me sistemimin e anëtarëve në fondet e detyrueshme pensionale, është e pritur që edhe në vitin 2022 numri më i madh i të siguarave të jenë anëtarë të SAVAd dhe KBPd. Do të thotë, nga numri i përgjithshëm i anëtarëve dhe të siguarave të sistemuar përkohësisht në fondet e detyrueshme pensionale, me gjendje më 31.12.2022, 48% janë në KBPd, 45% janë në SAVAd dhe 8% janë në TRIGLLAVd. Pastaj lidhur me vitin 2021 vërehet pjesëmarrje më e vogël në përqindje të anëtarësisë edhe në SAVAd dhe në KBPd (për rreth një pikë përqindje), përkatësisht pjesëmarrje më e madhe në përqindje të anëtarësisë në TRIGLLAVd (për rreth dy pikë përqindje).

Nga numri i përgjithshëm i shtyllës së dytë, 62.189 ose 11% janë anëtarë vullnetarë, ndërsa 509.905 ose 89% janë anëtarë të detyrueshëm. Nga numri i përgjithshëm i anëtarëve të detyrueshëm 184.122 anëtarë kanë nënshkruar kontratë për anëtarësim, 295.410 nuk kanë nënshkruar kontratë dhe janë sistemuar përgjithmonë dhe 30.373, të siguar janë sistemuar përkohësisht. Në vitin 2022 vërehet rritje e numrit të të siguarave të rinj që kanë nënshkruajné kontratë për anëtarësim. Gjegjesisht, mund të vërehet se rreth 19% e të siguarave që kanë obligim të anëtarësohen në fondin e detyrueshëm pensional në vitin 2022 dhe për të cilat ka skaduar afati për zgjedhje të fondit të detyrueshëm pensional, kanë nënshkruar kontratë për anëtarësim, ndërsa të tjerët, rreth 81% nuk kanë nënshkruar kontratë dhe kanë mbetur në fondin ku kanë qenë të sistemuar më parë.

Në strukturën e anëtarëve dhe të siguarave të sistemuar përkohësisht sipas statusit të anëtarësisë, në vitin 2022 për SAVAd dhe KBPd nuk kanë ndodhur disa ndryshime të papritura dhe të rëndësishme. Struktura e anëtarëve dhe të siguarave të sistemuar përkohësisht sipas statusit të anëtarësisë, në vitin 2022 është e ngjashme te SAVAd dhe KBPd. Ndërkaq mund të vërehet se në çdo tremujor, pjesëmarrja në përqindje e anëtarëve vullnetarë zvogëlohet, ndërsa pjesëmarrja e anëtarëve të detyrueshëm rritet, gjë që është edhe e pritur, sepse çdo vit rritet vëllimi i anëtarëve të detyrueshëm. Gjithashtu, mund të vërehet se pjesëmarrja në përqindje e anëtarëve të detyrueshëm të cilat kanë nënshkruar kontratë për anëtarësim, gradualisht zvogëlohet nga tremujori në tremujor për dallim nga pjesëmarrja e anëtarëve të detyrueshëm të cilët janë sistemuar përgjithmonë, gjë që rritet gradualisht nga tremujori në tremujor. Struktura e anëtarëve dhe të siguarave të sistemuar përkohësisht sipas statusit të anëtarësisë së TRIGLLAVd dallohet në krahasim me SAVAd dhe KBPd, gjë që është edhe e pritur, sepse TRIGLLAVd punon më pak se tre vite. Mund të vërehet se në vitin 2020 në TRIGLLAVd më e madhe është pjesëmarrja në përqindje e anëtarëve të detyrueshëm të cilët janë sistemuar dhe pastaj vijon pjesëmarrja në përqindje e të siguarave të sistemuar përkohësisht. Në tremujorët vijues rritet pjesëmarrja edhe e anëtarëve të detyrueshëm që kanë nënshkruar kontratë për anëtarësi megjithëse në mënyrë minimale gradualisht rritet edhe pjesëmarrja e anëtarëve vullnetarë. Anëtarët vullnetarë në TRIGLLAVd janë të siguarit që kanë nënshkruar kontratë për kalim nga SAVAd ose KBPd në TRIGLLAVd. Gjithashtu, në tremujorët vijues rritet pjesëmarrja në përqindje e anëtarëve të detyrueshëm të cilët janë të sistemuar, ndërsa zvogëlohet pjesëmarrja e të siguarave të sistemuar përkohësisht. Struktura e anëtarëve dhe e të siguarave të sistemuar përkohësisht në fondet e detyrueshme pensionale dhe sipas statusit të anëtarëve në vitin 2022 është paraqitur në nivel tremujor, në grafikun 5.2.

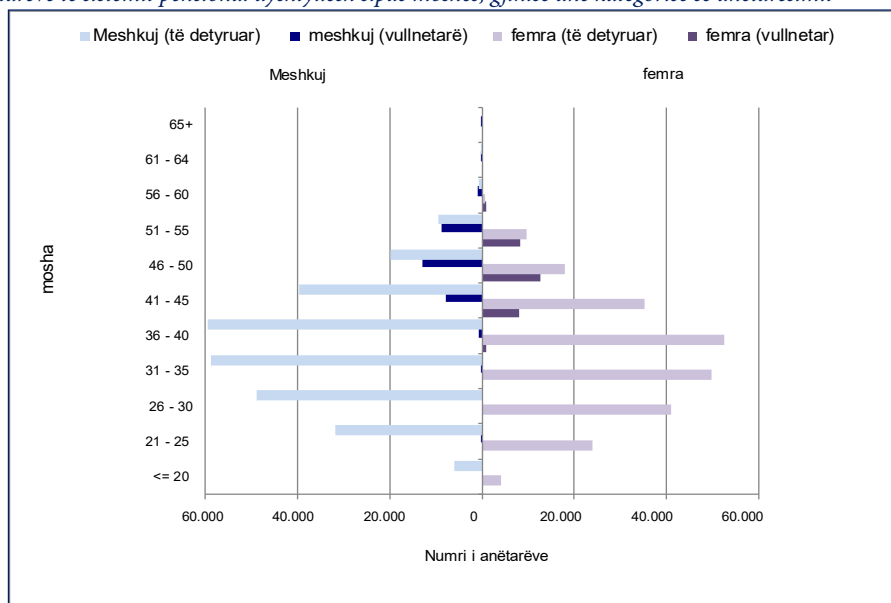
Grafiku 5.2. Struktura e anëtarëve dhe e të siguarave të sistemuar përkohësisht sipas statusit të anëtarëve dhe fdp

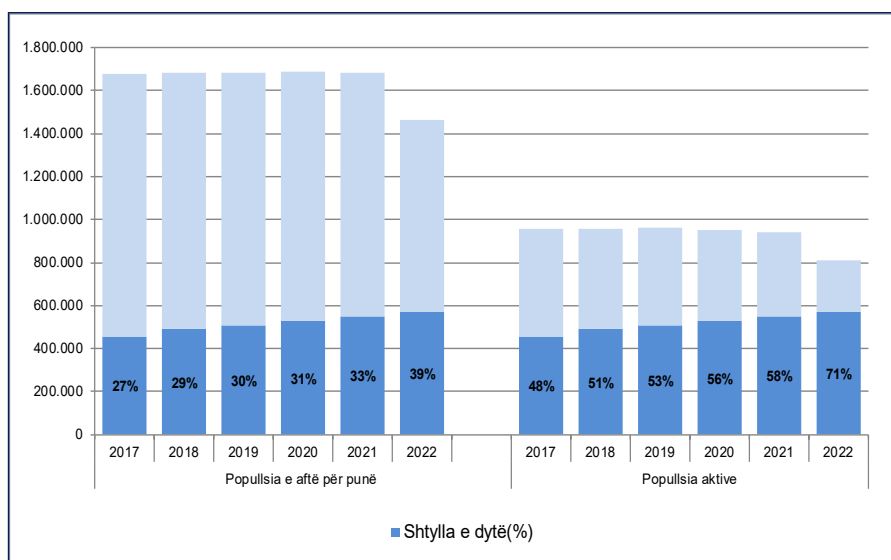
Analiza e strukturës së anëtarëve sipas moshës tregon se anëtarët, në numrin më të madh janë persona të rinj. Anëtarët e detyrueshëm janë persona të rinj, me ç'rast 74% e anëtarëve të detyrueshëm janë në moshë deri në 40 vjet, ndërsa anëtarët vullnetarë janë pak më të rritur dhe 77% e tyre janë në moshë deri në 50 vjet. Mosha mesatare e anëtarëve të detyrueshëm është 34 për meshkuj dhe 35 për femra, ndërsa e anëtarëve vullnetarë është 48 vjet (edhe për meshkuj edhe për gra), ndërsa e të gjithë anëtarëve, gjithsej është 37 vjet. Struktura e anëtarëve të sistemit pensional dyshtyllësh sipas moshës, gjinisë dhe kategorisë së anëtarësimit është paraqitur në grafikun 5.3.

Sipas të dhënave të ESHS⁵, në fund të vitit 2022 numri i përgjithshëm i popullsisë e aftë për punë⁴ në RMV është 1.464.492, ndërsa popullsia e përgjithshme aktive është 808.078. Me gjendje në fund të vitit 2022, rreth 39% e popullsisë së përgjithshme të aftë për punë në RMV janë anëtarë të sistemit dyshtyllësh, përkatësisht rreth 71% e popullsisë së përgjithshme aktive në RMV janë anëtarë të sistemit pensional dyshtyllësh. Rritja e pjesëmarrjes së anëtarëve në sistemin pensional dyshtyllësh, në popullsinë e përgjithshme të aftë për punë dhe popullsinë aktive në RMV, në periudhën nga 2017 deri në 2022, është paraqitur në grafikun 5.4.

Grafiku 5.3. Struktura e anëtarëve të sistemit pensional dyshtyllësh sipas moshës, gjinisë dhe kategorisë së anëtarësimit

Grafiku 5.4. Pjesëmarrja e anëtarëve në sistemin pensional dyshtyllësh në popullsinë e përgjithshme të aftë për punë dhe popullsinë aktive, sipas viteve, 2017-2022

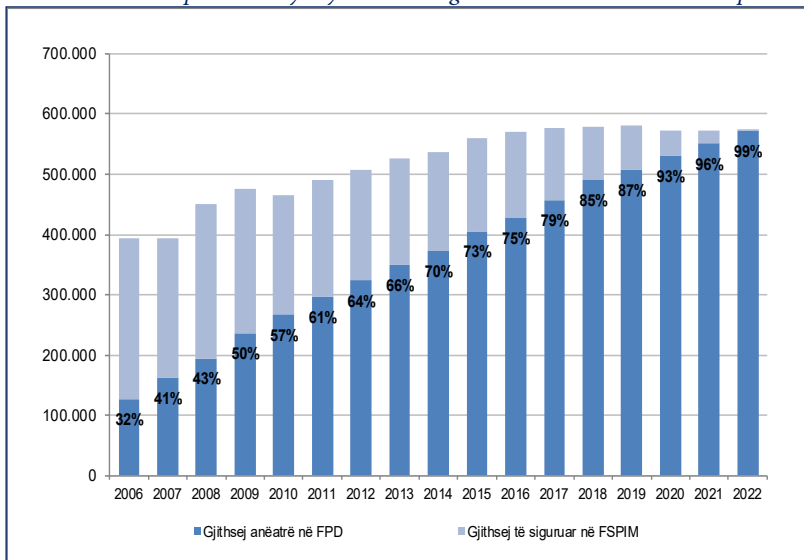
Burimi : MAPAS dhe Enti shtetëror statistikor – popullata aktive në RMV Rezultatet e Anketës së fuqisë puntore, 2022

⁴Popullata e aftë për punë – e përbëjnë të gjithë personat nga moshja 15 deri në 79 vjeç.

⁵Popullatë ekonomikisht aktive – e përbëjnë të gjithë të punësuarit dhe të papunët.

Në pajtim me të dhënat e Fondit të SIPMV për numrin e të siguruarve përfundimisht me 31.12.2022, rreth 99% të numrit të përgjithshëm të të siguruarve në Fondin e SIPMV janë anëtarë⁶ të sistemit pensional dyshtyllësh. Në grafikun 5.5. mund të shihet rritja e pjesëmarrjes së anëtarëve në sistemin pensional dyshtyllësh në numrin e përgjithshëm të të siguruarve në Fondin e SIPMV nga Fillimi i punës së shtyllës së dytë.

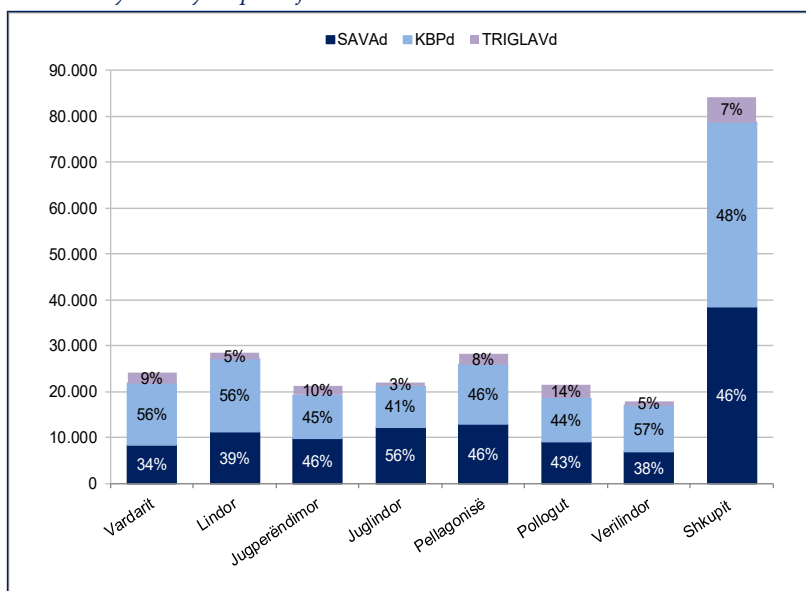
Grafiku 5.5. Pjesëmarrja e anëtarëve në sistemin pensional dyshtyllësh në të siguruarit në Fondin e SIPMV sipas viteve, 2006-2022

Burimi: MAPAS dhe fondi SPIM

Struktura e anëtarëve në fondet e detyrueshme pensionale, sipas rajoneve statistikore⁷ në RMV është dhënë në grafikun 5.6. Më së shumti anëtarë edhe në tre fondet e detyrueshme pensionale ka nga Rajoni i Shkupit. Më së paku anëtarë në SAVAd ka nga rajoni i verilindor, më së paku anëtarë në KBPd ka nga rajoni juglindor, e më së paku anëtarë në TRIGLLAVd ka në rajonin juglindor.

Grafiku 5.6. Struktura e anëtarëve në shtyllën e dytë sipas rajoneve statistikore

⁶Në pajtim me ligjin ndërprerja e pagesës së kontributit nuk ndikon në statusin e anëtarësisë në fondin e detyrueshëm pensional. Rreth 72% të numrit të përgjithshëm të siguruarit në Fondin e SIPMV-së janë anëtarë të sistemit pensional dyshtyllësh të cilët kanë pasur së paku një pagesë në fondin e detyrueshëm pensional në vitin 2022.

⁷Rajonet statistikore janë definuar sipas Entit shtetëror të statistikave – njësitë territoriale. Nomenklatura e njësjive territoriale bazohet në organizimin territorial të vetëqeverisjes lokale të Republikës së Maqedonisë dhe është harmonizuar me klasifikimin e Bashkimit Evropian

5.3 Kalimi i anëtarit nga një fond në tjetër fond të detyrueshëm pensional

Çdo anëtar i fondit të detyrueshëm pensional ka të drejtë të kalojë në fond tjetër të detyrueshëm pensional nëse nuk është i kënaqur nga fondi i detyrueshëm pensional ku është anëtar, përkatësisht nga shoqëria që menaxhon me të. Nëse personi ka qenë anëtar në fondin e detyrueshëm pensional më pak se 24 muaj, gjatë kalimit, ai është i detyruar që të paguajë kompensim për kalim. Nëse personi ka qenë anëtar në ndonjë fond më gjatë se 24 muaj, atëherë kalimi në fond tjetër është falas. Gjatë kalimit transferohen edhe mjetet e përgjithshme nga llogaria e anëtarit.

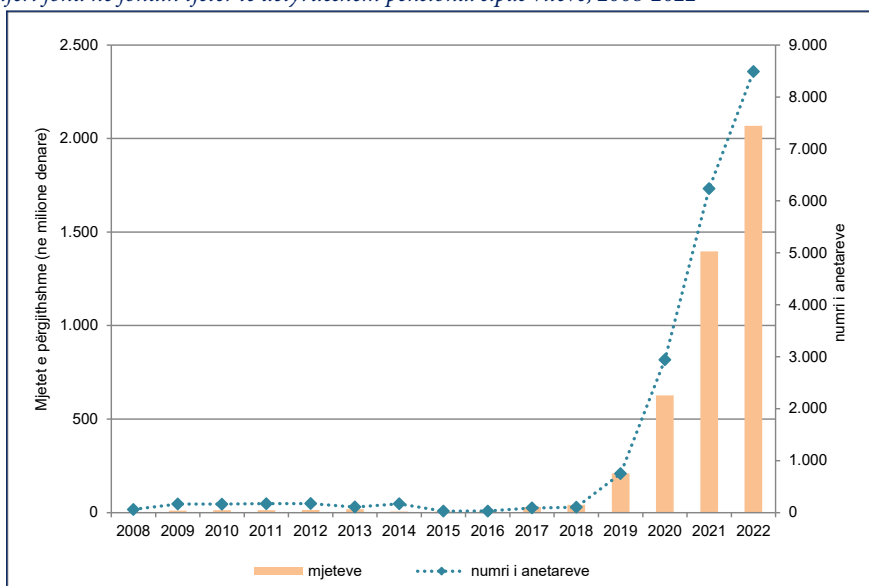
Në tabelën 5.4. janë dhënë të dhëna për numrin e anëtarëve që kanë kaluar nga njëri fond në tjetrin fond të detyrueshëm pensional dhe për shumën e mjeteve të transferuara nga njëri në tjetrin fond të detyrueshëm pensional, gjatë vitit 2022.

Tabela 5.1. Transferimet e anëtarëve nga një fond pensional i detyruar në një tjetër

2022		Anëtarët që kanë kaluar NË një fond i detyruar pensional dhe mjete që janë transferuar NË një fond i detyruar pensional (në denarë)			
		SAVAd	KBPd	TRIGLAVd	Totali
Anëtarët që kanë kaluar NGA një fond i detyruar pensional	SAVAd	-	245	3.686	3.931
	KBPd	272	-	3.976	4.248
	TRIGLAVd	74	237	-	311
	Totali	346	482	7.662	8.490
Mjetet që janë transferuar NGA një fond i detyruar pensional (në denarë)	CABA3	-	69.133.121	905.481.414	974.614.535
	KBPd	80.986.527	-	916.861.833	997.848.360
	TRIGLAVd	19.909.615	75.839.763	-	95.749.378
	Totali	100.896.142	144.972.884	1.822.343.247	2.068.212.273

Lëvizja në trendin e kalimeve të anëtarëve nga një fond në tjetrin fond të detyrueshëm pensional që u nxit me fillimin e punës së fondit të tretë të detyrueshëm pensional në vitin 2019, vazhdoi edhe në vitin 2022. Gjatë vitit 2022, numri i përgjithshëm i anëtarëve në fondet e detyrueshme pensionale, të cilët kanë kaluar nga një fond në tjetrin fond të detyrueshëm pensional, është 8.490, që përbën 1,4% të numrit të përgjithshëm të anëtarëve. Edhe pse përqindja e anëtarëve që kanë bërë ndryshim në fondin e detyrueshëm pensional në numrin e përgjithshëm të anëtarëve është ende e vogël, megjithatë në vitin 2022, numri i anëtarëve që kanë bërë ndryshim në fondin e detyrueshëm pensional është dukshëm më i lartë krahasuar me vitin 2021. Ndërkaq, 346 anëtarë kaluan në SAVAd, 482 në KBPd dhe 7.662 anëtarë kaluan në TRIGLAVd. Gjatë kalimit, në SAVAd janë transferuar rreth 101 milionë denarë, në KBPd janë transferuar rreth 146 milionë denarë dhe në TRIGLAVd janë transferuar rreth 1,82 miliardë denarë.

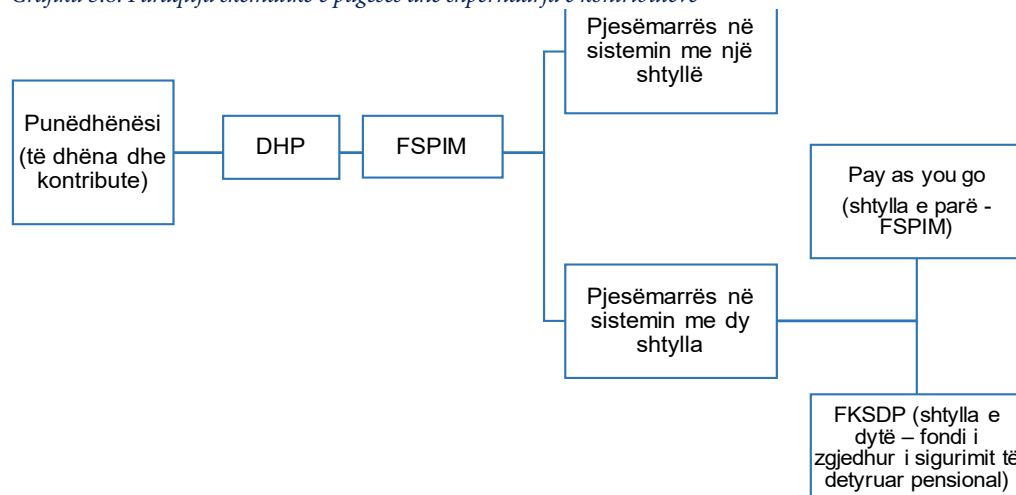
Grafiku 5.7. Kalimi nga njëri fond në fondin tjetër të detyrueshëm pensional sipas viteve, 2008-2022

5.4 Kontributet në fondet e detyrueshme pensionale

Pagesën e kontributeve për sigurim pensional dhe invalidor e kryen debitori për pagesë të kontributeve, përkatësisht punëdhënësi, në emër të të punësuarit. Drejtoria e të Ardhurave Publike kryen pagesë të integruar të kontributeve nga sigurimi i detyrueshëm social (kontribut për sigurimin pensional dhe invalidor, kontributi për sigurim shëndetësor dhe kontributi për punësim në rast të papunësisë) dhe tatimi personal i të ardhurave.

Grafiku 5.8. Paraqitja skematike e pageses dhe shperndarja e kontributeve

Për të siguruarit që marrin pjesë në sistemin njëshpyllësh, kontributi i përgjithshëm i paguar mbetet në Fondin e SIPMV-së (për vitin 2022 ishte 18,8% e pagës bruto). Për personat e siguruar që përfshihen në sistemin dyshtyllësh, Fondi i SIPMV kryen shpërndarjen e kontributit të paguar ndërmjet shtyllës së parë dhe të dytë. Masa e kontributit, që transferohet në fondin e detyrueshëm pensional, është 6% e pagës bruto dhe në Fondin e SIPMV-së mbetet kontributi në lartësinë që fitohet si dallim ndërmjet kontributit të përgjithshëm për sigurimin pensional dhe invalidor dhe kontributit të paguar në fondin e detyrueshëm pensional (për vitin 2022, ishte 12,8% e pagës bruto (12,8% = 18,8% - 6%).

Menjëherë dhe jo më vonë se pesë ditë pune nga pranimi i kontributeve, Fondi SIPMV-së i transferon kontributet e anëtarëve të fondeve të detyrueshme pensionale në llogaritë individuale në fondet e zgjedhura të detyrueshme pensionale, me kusht që në afatin e njëjtë të jenë të pranuar edhe të dhënat e duhura në përputhje me ligjin, që i mundësojnë Fondit të SIPMV-së ta kryejë atë obligim. Nëse FSIPMV nuk i transferon kontributet e anëtarëve të fondeve të detyrueshme pensionale në llogaritë e fondeve të zgjedhura të detyrueshme pensionale menjëherë dhe jo më vonë se pesë ditë pune nga dita e pranimi të kontributeve për shkak të mungesës së të dhënave adekuate, Fondi i SIPMV-së është i detyruar që në afat jo më gjatë se tre muaj nga dita e pranimi të kontributeve të sigurojë të dhëna të përshtatshme dhe të bëjë transferimin e kontributeve të anëtarëve të fondeve të detyrueshme pensionale në fondet e zgjedhura të detyrueshme pensionale të rojtari i pronës. Më pas, Fondi i SIPMV-së dorëzon të dhënat të shoqëritë dhe MAPAS-i për transferimin e kryer të kontributeve.

Gjatë vitit 2022, në fondet e detyrueshme pensionale janë transferuar kontribute në vlerë prej rreth 11,15 miliardë denarë, që paraqet rreth 1,40% të PBV-së së RMV-së⁸. Kontributet e përgjithshme të paguara në fondet e detyrueshme pensionale në vitin 2022 janë rritur për 15,19% krahasuar me kontributet e përgjithshme të paguara në vitin 2021. Kontributet e detajuara të paguara sipas muajve (në milionë denarë) janë paraqitur në tabelën 5.5.

Tabela 5.2. Kontributet e pagura në shtyllen e dyte

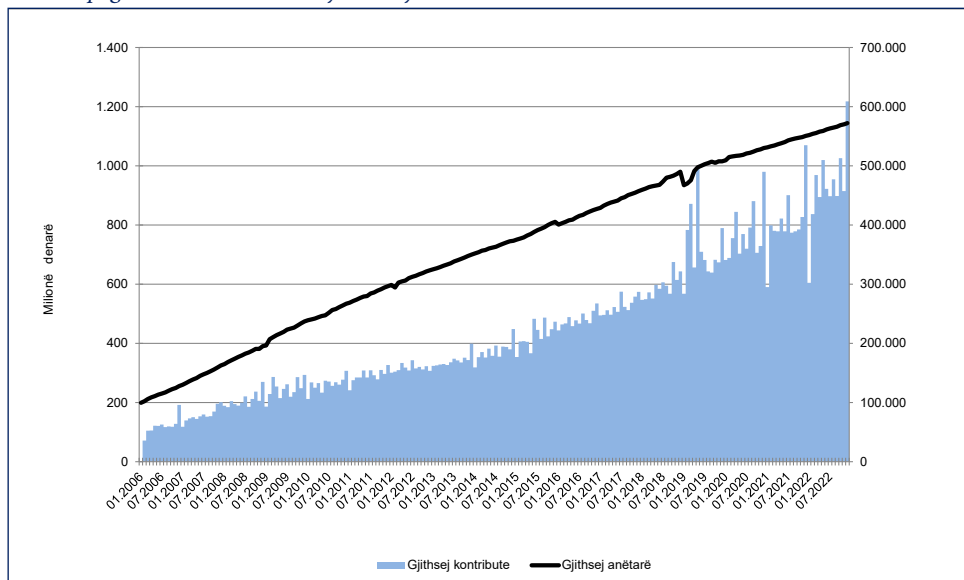
	Gjithsej 2021	Jan.	Feb.	Mar.	Prill	Maj	Qer.	Korr.	Gusht	Shat.	Tet.	Nen.	Dhjet.	Totali 2022
SAVAd	4.449	273	380	440	404	460	415	401	428	399	457	406	539	5.002
KBPd	4.820	298	409	474	436	495	443	434	460	433	493	439	584	5.396
TRIGLAVd	413	34	48	56	55	64	64	62	67	65	76	70	95	754
Totali	9.682	605	837	969	894	1.019	922	897	954	898	1.026	914	1.218	11.153

⁸Burimi për PBV: ESHS- Njoftim – prodhimi bruto vendor, tremujori i katërt i vitit 2022 – të dhëna të vlerësuara..

Në grafikun 5.9. janë paraqitur kontributet e përgjithshme (në milionë denarë), të paguara në shtyllën e dytë, çdo muaj, nga fillimi i punës së financimit kapital të sigurimit të detyrueshëm pensional deri më 31.12.2022 dhe numri i përgjithshëm i anëtarëve, në fund të çdo muaji në periudhën e njëjtë.

Mund të vërehet se, në përgjithësi me rritjen e numrit të anëtarëve, rriten edhe kontributet e paguara në fondet e detyrueshme pensionale (megjithëse trendi i pagesave nuk është plotësisht linear, por ka disa rënie dhe rritje më të mëdha në muaj të caktuar). Rritjet më të mëdha të kontributeve të paguara në muajt në gjysmëvjetorin e parë të vitit 2019 janë ndoshta për shkak të kontributeve të paguara për të siguruarit të cilat nuk janë shpërndarë në kohë në shtyllën e dytë. Zvogëlimi i gjendjes së anëtarësisë në muajin e parë të vitit 2019 është si rezultat i ndërprerjes së anëtarësimit të kategorive të caktuara të të siguruarve më 1.1.2019 në pajtim me ndryshimet e ligjit.

Grafiku 5.9. Kontribute te pagura dhe anetare ne shtyllen e dyte

Burimi për PBV: ESHS- Njoftim – prodhimi bruto vendor, tremujori i katërt i vitit 2021 – të dhëna të vlerësuara.

5.4.1 Kompensim per vonesë te transferit te kontributeve

Ndryshimet në Ligjin për sigurim të detyrueshëm pensional me financim kapital nga 28.12.2018 parashikojnë obligim të Fondit të SIPMV-së për të paguar kompensim për transferimin jo në kohë të kontributeve në rast se Fondi SIPMV-së nuk i ka sistemuar të siguruarit që kanë qenë anëtarë të detyrueshëm të shtyllës së dytë në përputhje me kriteret para miratimit të ndryshimeve të ligjit, në rast nëse Fondi i SIPMV-së nuk bën sistemin e të siguruarve të cilët janë anëtarë të detyrueshëm të shtyllës së dytë në përputhje me kriteret e reja të anëtarësimit brenda tre muajve pas anëtarësimit të tyre në sigurimin e detyrueshëm pensional dhe invalidor dhe në rast se Fondi i SIPMV nuk i transferon kontributet e anëtarëve të fondeve të detyrueshme pensionale në llogaritë e fondeve të zgjedhura të detyrueshme pensionale në afat prej tre brenda tre muajsh nga dita e pranimit të kontributeve. Mjetet për financimin kapital të sigurimit pensional, të realizuara në bazë të pagesës së jo në kohë dhe jo të plotë të kontributit, transferohen në llogarinë individuale të anëtarit të fondit të detyrueshëm pensional.

Shuma e kompensimit për transferim jo në kohë të kontributeve përcaktohet⁹ në bazë të vlerësimit të gjendjes së llogarisë hipotetike individuale të anëtarit të fondit të detyrueshëm pensionale që ka histori identike të pagesave të kontributeve me të siguruarin me sistemim jo në kohë përkatësisht në bazë të një vlerësimit të gjendjes së mjeteve në llogarinë individuale të anëtarit të fondit të detyrueshëm pensional, shumën e kontributeve të përgjithshme të transferuara jo në kohë dhe kompensimeve të kontributeve që i paguan shoqëria pensionale.

Në vitin 2021, në fondet e detyrueshme pensionale Fondi i SIPMV-së transferoi gjithsej rreth 2,76 milionë denarë si kompensim për transferim jo në kohë të kontributeve për anëtarët për të cilët nuk i ka transferuar kontributet në llogaritë e fondeve të zgjedhura të detyrueshme pensionale në afat prej tre muajsh nga dita e pranimit të kontributeve. Në tabelën 5.7. janë paraqitur të dhënat e detajuara për kompensimet e transferuara për transferim jo në kohë të kontributeve në fondet.

⁹Formula për llogaritjen e kompensimit për transferimin jo në kohë të kontributeve është e përshkruar në Rregulloren për transferimin jo në kohë të kontributeve.

Tabela 5.3. Kompensime të paguara për transferim jo në kohë të kontributeve për kontribute të transferuara jo në kohë në shtyllën e dytë në vitin 2022 (në milionë denarë)

Fondi pensional i detyrueshem	Kompensim per vones te trasferit te kontributeve
SAVAd	2,15
KBPd	0,50
TRIGLAVd	0,10
Gjithsej	2,76

5.4.2 Mjetet e kthyera ne Fondin SPIM

Gjatë vitit 2022, një pjesë e mjeteve të paguara në fondet e detyrueshme pensionale (rreth 451 milionë denarë) u kthye në Fondin e SIPMV për shkak të disa arsyeve:

- Realizimi i të drejtës së pensionit invalidor dhe familjar;
- Teprica e kontributeve të paguara në shtyllën e dytë për shkak të gabimeve teknike ose teprica e pagesave nga ana e punëdhënësit
- Prishja e kontratave për anëtarësim ose anulimi i shpërndarjes;
- Ndërprerja e anëtarësimit të të siguarve të cilët gjatë sigurimit kanë mbushur stazhin e sigurimit me kohëzgjatje të shtuar gjë që mundëson zvogëlim të kufirit të pleqërisë për realizimin e të drejtës së pensionit të pleqërisë për së paku një vit.

Në vitin 2022 pjesa më e madhe e mjeteve të kthyera në Fondin e SIPMV (64%) kanë të bëjnë me ndërprerjen e anëtarësisë së të siguarve të cilët gjatë sigurimit kanë mbushur stazhin e sigurimit me kohëzgjatje të shtuar gjë që mundëson zvogëlim të kufirit të pleqërisë për realizimin e të drejtës së pensionit të pleqërisë për së paku një vit dhe nuk kanë dhënë deklaratë me shkrim për vazhdimin e anëtarësisë në fondin e detyrueshëm pensional në afat prej tre muajsh nga mbushja e stazhit të sigurimit.

Struktura e mjeteve të kthyera në Fondin e SIPMV, pas fondeve të detyrueshme pensionale, është paraqitur në mënyrë të detajuar në tabelën 5.8.

Tabela 5.4. Struktura e mjeteve të kthyera në Fondin e SIPMV, sipas FDP

(milione denare)

Shkaqet	Nga Fondid pensional i detyrueshem			Gjithsej
	SAVAd	KBPd	TRIGLAVd	
Pension i realizuar	56,42	83,90	1,59	141,90
- pension invalidi	16,66	28,37	0,02	45,06
- pension familjar	39,76	55,53	1,56	96,85
Teprice pagesave kontributeve	0,02	0,03	0,003	0,05
Nderpreja e kontrates dhe anulimi i shperndarjeve	6,73	11,51	0,06	18,30
Nderprerja e anetarsise	134,70	151,39	4,39	290,48
- Anëtarë të cilët gjatë sigurimit kanë mbushur stazhin e sigurimit me kohëzgjatje të shtuar gjë që mundëson zvogëlim të kufirit të pleqërisë për realizimin e të drejtës së pensionit të pleqërisë për së paku një vit.	134,70	151,39	4,39	290,48
Gjithsej	197,86	246,83	6,040	450,73

5.5 Investimi dhe struktura e portofolit të fondeve të detyrueshme pensionale

Zakonisht, në sistemet e detyrueshme pensionale të financimit kapital, në fazën fillestare shfrytëzohet kontrolli proaktiv dhe kufizimet kualitative dhe kuantitative të investimeve. Duke nisur nga kjo, në ligjin dhe në aktet nënligjore janë përcaktuar qëllimet dhe parimet e investimit, llojet e instrumenteve në të cilat mund të investohen mjetet e fondeve të detyrueshme pensionale, kushtet që duhet të plotësojnë tregjet të rregulluara dytësore të kapitalit, ku tregtohet me mjetet e fondeve të detyrueshme pensionale, cilësia e instrumenteve në të cilat mund të investohen mjetet e fondeve të detyrueshme pensionale, shtetet ose grupet në të cilat mund të investohen mjetet e fondeve të detyrueshme pensionale, kufizimet investuese në kuadër të instrumenteve dhe emetuesve, investimet e ndaluara, tejkalimi i kufizimeve investuese etj.

Shoqëria është e detyruar që mjetet e fondit të detyrueshëm pensional t'i investojë në përputhje me dispozitat ligjore dhe nënligjore dhe strategjinë e saj të investimit, me qëllim për të realizuar të ardhura më të larta, vetëm në dobi të anëtarëve dhe anëtarëve të pensionuar të fondit të detyrueshëm pensional dhe përmes diversifikimit dhe analizës financiare për të minimizuar rrezikun nga humbjet të shkaktuara si rezultat i mospagesës nga emetuesi ose pala tjetër kontraktuese që rrjedhin nga ndikimi në tregjet financiare vendore dhe të huaja, humbjet në vlerën reale të mjeteve të fondit të detyrueshëm pensional për shkak të inflacionit dhe humbjeve që janë si rezultat i shitjes së mjeteve të fondit të detyrueshëm pensional për shkak të sigurimit të likuiditetit të fondin të detyrueshëm pensional. Ndërkaq, anëtari i këshillit drejtues dhe këshillit mbikëqyrës në shoqëri, në menaxhimin dhe kontrollin e investimit të mjeteve të fondit të detyrueshëm pensional, është i detyruar që të aplikojë shkallë të kujdesit, efektivitetit dhe shkathtësive, të cilat do t'i aplikojë person i arsyeshëm gjatë investimit të mjeteve personale. Çdo anëtar i këshillit drejtues dhe i këshillit mbikëqyrës në shoqërinë duhet ta përmbushë obligimin e tij në përputhje me detyrat e tij fiduciare dhe duhet të sigurojë aplikim të tyre nga çdo i punësuar dhe i angazhuar me punë në shoqërinë.

Në Ligjin dhe në aktet nënligjore është rregulluar se mjetet e fondeve të detyrueshme pensionale mund të investohen në depozita bankare dhe në certifikata për depozita, obligacione dhe në letra tjera debitorë me vlerë, në aksione dhe bono komerciale, të lëshuara nga emetues me seli në RMV dhe jashtë vendit, në shtete-anëtare të BE-së ose OECD-së. Duke pasur parasysh se është e domosdoshme të arrihet diversifikimi adekuat ndërmjet llojeve të ndryshme të investimeve, janë paraparë kufizime maksimale për investim në kompani të caktuara dhe kufizime maksimale të shumave të cilat mund të investojnë në lloje të caktuara instrumentesh. Me qëllim për të parandaluar investimet në instrumente të cilat nuk janë të përshtatshme për investim në fondet e detyrueshme pensionale, ndalohen ligjërisht investimet në aksione, obligacione dhe në letra tjera me vlerë të cilat nuk kotojnë në tregun zyrtar ose me të cilat nuk tregtohet publikisht, instrumente të cilat nuk mund të jenë në dispozicion juridikisht, instrumente të cilat nuk mund të vlerësohen menjëherë, numri më i madh i formave të pronës që nuk mund të vlerësohen menjëherë dhe zërat nga vlera e pasigurt, për shembull antikuitete, vepra artistike, etj.

Duke pasur parasysh atë që mjetet e fondeve të detyrueshme pensionale janë në rritje të vazhdueshme, rritja e tyre është e shoqëruar me mundësinë për dalje në numër më të madh të tregjeve të kapitalit dhe në vëllim më të madh, sepse tregu vendor mbetet i vogël lidhur me nevojat për investim të mjeteve të fondeve të detyrueshme pensionale, si dhe me qëllim të mundësimin të diversifikimit më të madh të mjeteve gjatë investimit të tyre dhe zgjedhjes më të madhe të kompanive për investim të mjeteve të fondeve të detyrueshme pensionale nga ana e shoqërive. Kufizimet investuese maksimale janë paraqitur në tabelën 5.9.

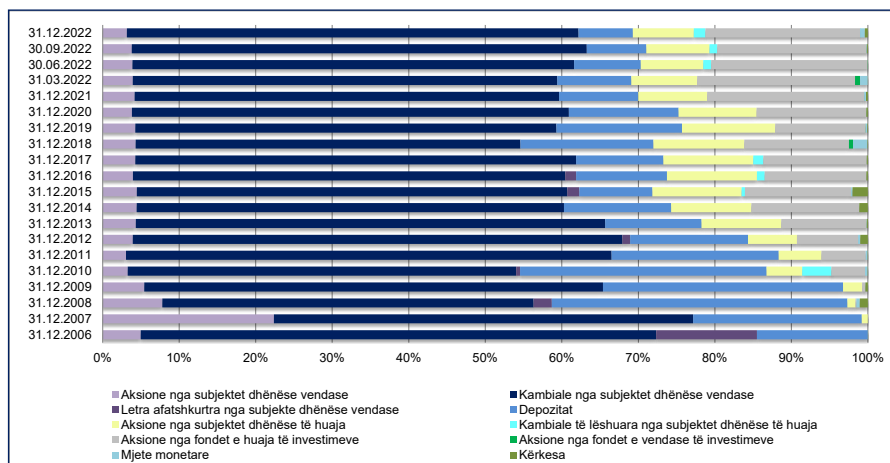
Tabela 5.5. Kufizime investuese maksimale

Lloji i instrumentit	Limiti maksimal
Investimet jashtë vendit (BE dhe OECD))	50%
<ul style="list-style-type: none"> kambialet dhe letra të tjera me vlerë të lëshuara nga qeveri të huaja dhe banka qendrore 	50%
<ul style="list-style-type: none"> letra me vlerë të lëshuara nga kompani të huaja joshitetërore, banka ose fonde investimi 	30%
Letra me vlerë të lëshuara ose garantuara nga RM dhe tregu vendas ose BPRM	80%
Depozita bankare, certifikata depozitash, kambiale, letra me vlerë mbi bazën e hipotekës dhe letra të tjera me vlerë të lëshuara nga bankat vendase	60%
<ul style="list-style-type: none"> depozitat bankare 	30%
Kambialet e lëshuara nga njësitë e vetëqeverisjes lokale dhe nga shoqëritë aksionare vendase, që nuk janë banka dhe akte komerciale nga shoqëritë aksionare vendase	40%
<ul style="list-style-type: none"> kambialet të lëshuara nga njësitë e vetëqeverisjes lokale 	10%
Aksionet e lëshuara nga shoqëritë aksionare vendase	30%
Dokumente për pjesëmarrje dhe aksione në fondet e hapura, të mbyllura dhe private në RMV	5%
<ul style="list-style-type: none"> dokumente për pjesëmarrje në fondet private investuese 	1,5%

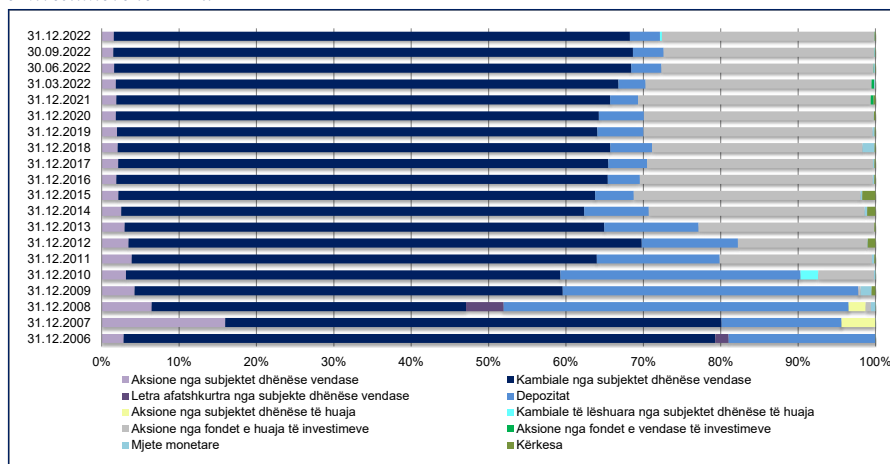
MAPAS-i mund të përcaktojë kufizime të investimeve të llojeve të caktuara të instrumenteve të ndryshme nga kufizimet e përcaktuara në ligjin, të cilat do të vlejnjë në afat gjithashtu të përcaktuar nga MAPAS-i, por jo më gjatë se pesë vite. Në vitin 2019 u miratuan vendime për kufizime plotësuese në pajtim me përqindjen maksimale të vlerës së mjeteve të fondit pensional të detyrueshëm dhe vullnetar të cilat mund të investohen në depozita në banka që kanë leje të lëshuar nga BPRMV-ja, nëse bartin kamatë përkatësisht në obligacione dhe në letra tjera me vlerë që i lëshon ose për të cilat garanton RMV-ja në tregun vendor, në periudhë prej një viti nga data e pagesës së parë në fondin pensional të detyrueshëm dhe vullnetar, është 100%.

Struktura e investimeve të fondeve të detyrueshme pensionale SAVAd dhe KPBD, nga fillimi i funksionimit të sistemit (për periudhën 2006-2020, në nivel vjetor, e për vitin 2022 në nivel tremujor) është paraqitur në grafikun 5.10. dhe në grafikun 5.11. Struktura e investimeve të fondit të detyrueshëm pensional TRIGLLAVd nga fillimi i punës së fondit (1.4.2019) dhe në nivel tremujor për vitin 2022 është paraqitur në grafikun 5.12

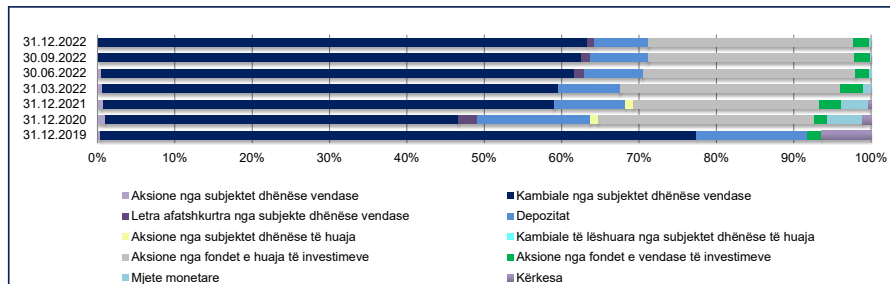
Grafiku 5.10. Struktura e Investimeve të SAVAd

Grafiku 5.11. Struktura e Investimeve të KBPd

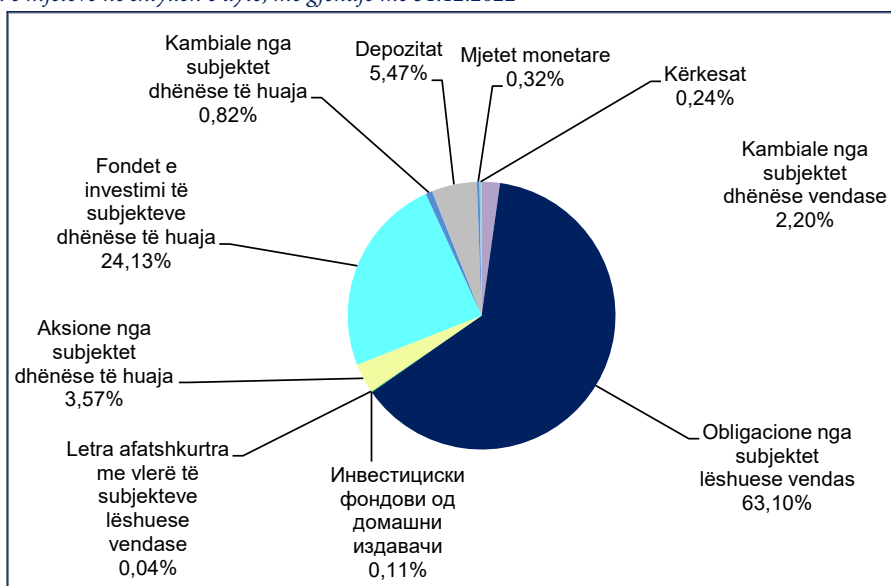

Grafiku 5.12. Struktura e Investimeve të TRIGLAVd

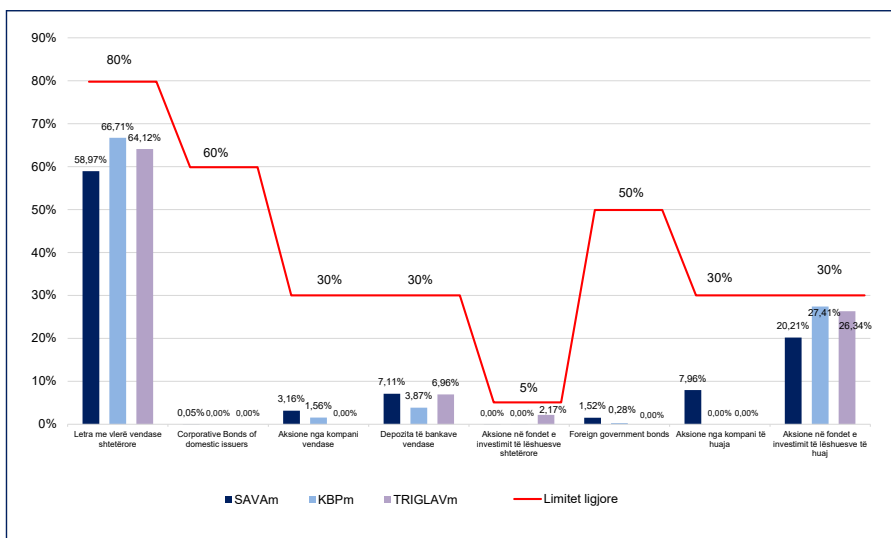
Struktura e investimeve të fondeve të detyrueshme pensionale me gjendjen më 31.12.2022 nuk dallohet shumë në krahasim me strukturën e investimeve të fondeve të detyrueshme pensionale me gjendjen më 31.12.2021 dhe ajo është paraqitur në grafikun 5.13. Pjesëmarrja në obligacione vendore të cilat përfshijnë obligacione shtetërore vendore (63,07%) dhe obligacion korporativ (obligacion perpetual të emtuar nga banka – 0,02%) është 63,10% që do të thotë është rritur në mënyrë minimale në krahasim me gjendjen më datë 31.12.2021 (59,8%). Një pjesë shumë e vogël nga investimet të fondeve pensionale të detyrueshme i përket letrave me vlerë afatshkurtra nga emetuesit e brendshëm që përfshijnë shënim shtetëror 12-mujorsh (0,04%). Pjesëmarrja e depozitave bankare është zvogëluar dhe është 6,82%. Aksioneve vendore u përket një pjesë e vogël e portofolit (2,89%) dhe kjo pjesëmarrje mbetet pothuajse në nivelin e njëjtë lidhur me gjendjen më datë 31.12.2021. Një pjesë shumë e vogël e investimeve të fondeve të detyrueshme pensionale bën pjesë te investimet në pjesëmarrjen e fondeve investuese vendore (0,27%). Në vitin 2022 pjesëmarrje e investimeve jashtë vendit është zvogëluar, në krahasim me vitin paraprak, dhe është 28,52%. Në vitin 2022 dy fonde pensionale investuan edhe në obligacione të huaja shtetërore, dhe investimet në letra të huaja me vlerë përfshijnë investime në obligacione të huaja shtetërore (0,82%), pjesëmarrje të fondeve investuese (24,13%) dhe investime në aksione (3,57%). Mjetet tjera janë mjete në para 0,32% dhe kërkesa 0,24%.

Grafiku 5.13. Struktura e mjeteve në shtyllën e dytë, me gjendje më 31.12.2022

Gjatë vitit 2022 tre fondet e detyrueshme pensionale në kuadër të kufizimeve investuese maksimale. Në grafikun 5.14 është paraqitur pjesëmarrja procentuale në portofolin sipas klasave të mjeteve të SAVAd, KBPd dhe TRIGLAVd dhe kufizimet ligjore me gjendje më datë 31.12.2022.

Grafiku 5.14. Klasat e mjeteve në portofolin e FDP-së krahasuar me kufizimet ligjore

Si edhe në vitin e kaluar, ashtu edhe në vitin 2022, një përqindje e vogël e mjeteve të fondeve të detyrueshme pensionale (2,20%) janë investuar në aksione të emetuesve vendas. Në vitin 2022, në SAVAd, ekspozimi në aksione është zvogëluar në krahasim me vitin 2021, ndërsa në KBPd, është pothuajse në të njëjtin nivel. Më pas, ekspozimi i aksioneve në emetuesit vendas është më i lartë në SAVAd (3,16%) krahasuar me KBPd (1,56%). TRIGLLAVd më 31.12.2022 nuk ka investime në aksione të emetuesve vendas.

Për krahasim, lëvizja¹⁰ e vlerës së Indeksit të Bursës së Maqedonisë - IBM10, Indeksi i obligacioneve të Bursës së Maqedonisë - OMB dhe vlerat e njësive të kontabilitetit të fondeve të detyrueshme pensionale, gjatë vitit 2022, janë paraqitur në grafikun 5.15. Vlera e njësive të kontabilitetit SAVAd ka shënuar rënie prej 2,34%, njësia e kontabilitetit KBPd ka shënuar rënie prej 2,43% dhe njësia e kontabilitetit TRIGLLAVd ka shënuar rënie prej 1,12%. IBM10, gjatë vitit 2022 ka shënuar rënie prej rreth 8,14%. OMB gjatë vitit 2022 ka shënuar rënie prej rreth 6,74%¹¹.

Grafiku 5.15. Lëvizja e krahasuar e vlerës së IBM10, OMB dhe vlerës së njësive të kontabilitetit të FDP-së, 2022

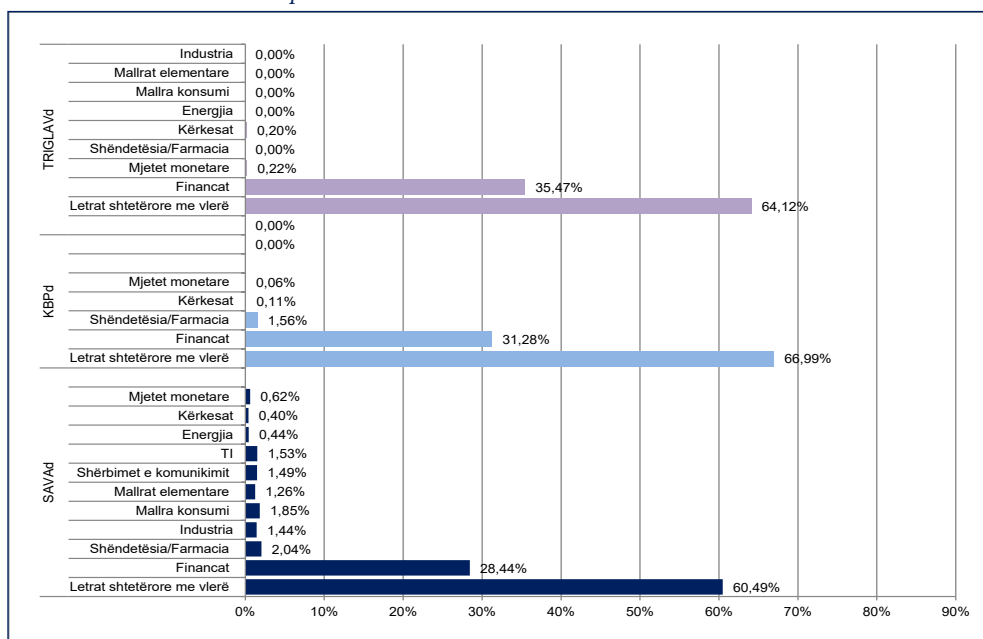
Burimi : MAPAS dhe Bursa e Maqedonisë SHA Shkup- Buletini vjetor i statistikave 2022.

Më shumë se gjysma e mjeteve të fondeve të detyrueshme pensionale edhe në vitin 2022 u përkasin letrave shtetërore me vlerë, si letrave shtetërore vendase me vlerë (58,97% në SAVAd, 66,71% në KBPd dhe 64,12% në TRIGLLAVd) dhe letrave të huaja shtetërore me vlerë (1,52% në SAVAd dhe 0,28% në KBPd). Shikuar sipas sektorëve, rreth një e treta e mjeteve të të tria fondeve pensionale janë investimet në instrumentet e emetuesve / shoqërive aksionare nga sektori financiar, përkatësisht 28,44% në SAVAd, 31,28% në KBPd dhe 35,47% në TRIGLLAVd nga mjetet e përgjithshme të fondit. Në kuadër të këtij sektori, në SAVAd më e madhe është pjesëmarrja e aksioneve në fondet e huaja dhe vendase të investimeve (71,07%) dhe depozitave bankare vendase (24,99%), dhe më e vogël është pjesëmarrja e shërbimeve financiare (3,22%) e aksioneve në bankat vendase (0,53%) dhe obligacioneve të emetuara nga bankat vendase (0,18%). Në KBPd, në kuadër të sektorit financiar, mbizotëron pjesëmarrja e fondeve të huaja dhe vendase e investimeve (87,63%), e ndjekur nga depozitat bankare vendase (12,37%). Edhe në TRIGLLAVd, në kuadër të sektorit financiar, mbizotëron pjesëmarrja e fondeve të huaja dhe vendase të investimeve (80,38%), e ndjekur nga depozitat bankare vendase (19,62%). Përveç sektorëve të lartpërmendur, fondet e detyrueshme pensionale investojnë edhe në sektorë të tjerë: farmaci, të mira të konsumit, industri, të mira themelore, teknologji informatike, shërbime të komunikimit dhe energji, por me pjesëmarrje shumë më të vogël (nga 0,44% deri në 2,04%). Struktura e investimeve të fondeve të detyrueshme pensionale sipas sektorëve është paraqitur në Grafikun 5.16.

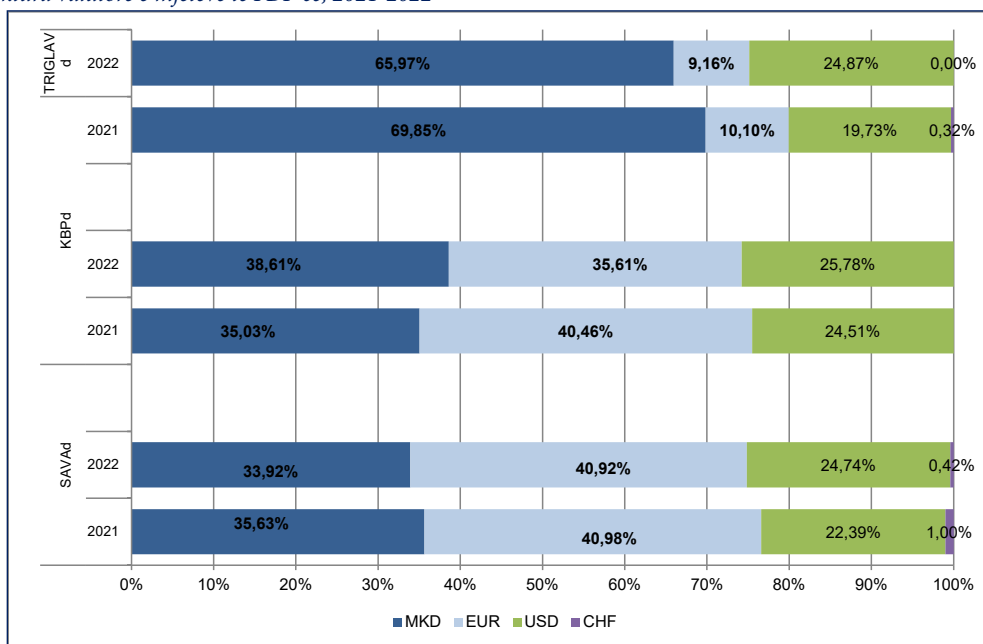
Sipas strukturës valutore të mjeteve të fondeve të detyrueshme pensionale, që është paraqitur në Grafikun 5.17, mund të shënohet se edhe në vitin 2022 në SAVAd (40,92%) pjesa më e madhe e mjeteve janë investuar në euro, ndërsa në KBPd (38,61%) pjesa më e madhe e mjeteve janë investuar në valutën vendase. Në SAVAd, pjesëmarrja në instrumente në euro në vitin 2022 mbetet pothuajse në të njëjtin nivel krahasuar me vitin 2021, ndërsa në KBPd mund të shënohet rënia e pjesëmarrjes në instrumente në euro (35,61%) krahasuar me vitin paraprak. Pjesëmarrja në instrumente në valutën vendase në SAVAd shënon rënie të lehtë dhe është 33,92%, ndërsa në KBPd shënon rritje krahasuar me vitin paraprak. Më pas, edhe në SAVAd (24,74%)

¹⁰Lëvizjet janë paraqitur nëpërmjet ndryshimit të indekseve / njësive në lidhje me indeksin fillestar të barabartë me 100, më 31.12.2021

Grafiku 5.16 Struktura e investimeve të FDP-së sipas sektorëve

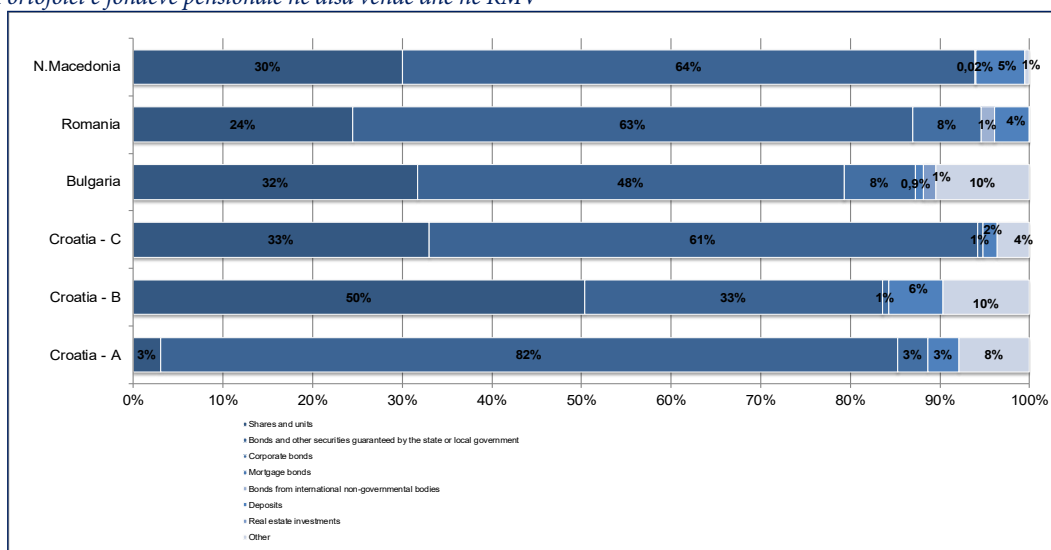
Grafiku 5.17. Struktura valutore e mjeteve të FDP-së, 2021-2022

dhe KBPd (25,78%) mund të shënohet rritja e pjesëmarrjes në instrumente, në dollarë amerikanë, krahasuar me vitin 2021. Një pjesë shumë e vogël e mjeteve në SAVAd janë investuar në franga zvicerane (0,42%). Struktura valutore e TRIGLAVd dallohet lidhur me strukturën valutore të SAVAd dhe KBPd për sa i përket pjesëmarrjes në instrumente në euro dhe në denarë. Përsa e mjeteve të TRIGLAVd është ende në anën e mjeteve të investuara në instrumente në denarë (65,97%), pastaj 24,87% e mjeteve janë investuar në instrumente në dollarë amerikanë, ndërsa pjesa tjetër 9,16% në instrumente në euro.

Nëse bëhet krahasimi me vendet e rajonit që kanë sisteme pensionale të ngjashme me atë të Maqedonisë, mund të vërehen ngjashmëri, por edhe dallime të theksuara në portofolet e investimeve të fondeve të detyrueshme pensionale. Në Grafikon 5.18 janë paraqitur portofolet e fondeve pensionale (që korrespondojnë me fondet e detyrueshme pensionale në Maqedoninë e Veriut) në disa vende dhe në RMV, më 31.12.2022 .

Grafiku 5.18 Portofolet e fondëve pensionale në disa vende dhe në RMV

Burime: www.hanfa.hr; www.fsc.bg; www.asfromania.ro dhe përlogaritjet individuale.

Nëse portfolet e fondëve të detyrueshme pensionale shqyrtohen sipas llojeve të instrumenteve, mund të shënohet se, përveç në Bullgari, në të gjitha vendet, mbi 50% e mjeteve të fondëve pensionale janë investuar në obligacione dhe në letra të tjera me vlerë, të cilat janë garantuar nga shteti, ose pushteti lokal (64% në Maqedoninë e Veriut, 63% në Rumani, 61% në Kroaci B¹¹ dhe 48% në Bullgari). Pjesa e mbetur e mjeteve janë investuar në mënyra të ndryshme. Në aksione dhe pjesëmarrje më së shumti investohet në Kroaci B (33%), e ndjekur nga Bullgaria (32%), Maqedonia e Veriut (30%) dhe Rumania (24%). Më së shumti investime në depozita kanë fondet pensionale në Maqedoni (5%), e ndjekur nga Rumania (4%), Kroacia B (2%) dhe Bullgaria (1%). Fondet pensionale investuan edhe në obligacionet korporative, përkatësisht 8% në Bullgari dhe në Rumani dhe 1% në Kroaci B. Krahasuar me fondet pensionale në vendet e tjera, pjesëmarrja e investimeve në obligacionet korporative në Maqedoninë e Veriut është dukshëm më e ulët, 0,02%. Investimet në pasurinë e patundshme kanë vetëm fondet pensionale në Bullgari (1%) (në vendet e tjera, ky instrument, zakonisht, nuk lejohet). Lidhur me ekspozimin e portofoleve të fondëve të detyrueshme¹² pensionale në instrumente të emetuara nga emetuesit e huaj, mund të vërehet se ekspozim më të madh jashtë vendit kanë fondet pensionale në Maqedoninë e Veriut (29%), pasuar nga Kroacia B (24%) dhe Rumania (10%).

¹¹Në Kroaci janë zbatuar multifondet, përkatësisht tre kategori të fondëve pensionale: A (me rrezikun më të madh), B (portfolet ekzistuese në momentin e zbatimit të multifondëve) dhe C (me më pak rrezik).

¹²Të dhënat për investimet jashtë vendit për Bullgarinë, me gjendjen e datës 31.12.2022, nuk u gjetën në kuadër të të dhënave të mara.

5.6 Mjetet neto, njësia llogaritare dhe shkalla e kontributit të fondeve të detyrueshme pensionale

Kontributet e paguara në fondet e detyrueshme pensionale, të zvogëluara për kompensimin e kontributeve, investohen menjëherë. Kontributi i përgjithshëm i realizuar u atribuohet mjeteve në fondin e detyrueshëm pensional, përkatësisht llogarive individuale të anëtarëve. Një herë në muaj, shoqëritë arkëtojnë edhe kompensim për menaxhimin e mjeteve, që llogaritet çdo ditë, si përqindje e neto-mjeteve të fondit të detyrueshëm pensional. Në mënyrë plotësuese, gjatë çdo transaksioni, me mjetet e fondit të detyrueshëm pensional arkëtohen provizionet e transaksionit nga vetë fondi i detyrueshëm pensional. Vlera e mjeteve të fondit të detyrueshëm pensional vlerësohet çdo ditë. Ajo përcaktohet në bazë të vlerës së tregut të çdo mjeti veçmas ose në bazë të vlerës së amortizuar të mjetit, nëse instrumenti mbahet deri në maturim, ose në portofolin e disponueshëm për shitje, ose nëse vlera e tij e tregut nuk mund të vlerësohet.

Ndryshimet në mjetet e fondeve të detyrueshme pensionale nga fillimi deri në fund të vitit ndodhin për shkak të:

- të hyrave të kontributeve,
- të hyrave të kompensimeve për transferimin e parakohshëm të kontributeve në rast të transferimit të parakohshëm të kontributeve,
- të dalave për shkak të kompensimeve dhe provizioneve të transaksionit,
- të hyrave për shkak të transferimit nga fondi tjetër i detyrueshëm pensional (për personat që paraprakisht ishin sistemuar në fondin tjetër, dhe më pas kanë nënshkruar kontratë me fondin aktual dhe për personat që kanë qenë anëtarë të fondit tjetër, dhe më pas janë transferuar në fondin aktual),
- të dalave për shkak të transferimit në fondin tjetër të detyrueshëm pensional (për personat që përkohësisht ishin sistemuar në fondin përkatës, dhe më pas kanë nënshkruar kontratë me fondin tjetër dhe personat që kanë qenë anëtarë të fondit përkatës, dhe më pas janë transferuar në fondin tjetër),
- të dalave për personat që i kanë ndërprerë kontratat e anëtarësimit, të dalave për shkak të tepicës së kontributit të paguar, të dalave për shkak të realizimit të së drejtës së pensionit invalidor ose familjar dhe të dalave për personat të cilëve u ka përfunduar anëtarësimi në fondin e detyrueshëm pensional të cilët gjatë sigurimit e kanë kryer stazhin e sigurimit me zgjatjen e shtuar që mundëson uljen e kufirit të moshës për realizimin e së drejtës së pensionit të pleqërisë për të paktën një vit,
- të dalave për shkak të pagesës së trashëgimisë,
- të dalave për shkak të njehershme për personat që nuk e kanë realizuar të drejtën e pensionit të pleqërisë,
- të dalave për shkak të pagesës së pensionit të pleqërisë - tërheqjeve të programuara,
- të dalave për shkak të pagesës së pensionit familjar - tërheqjeve të programuara,
- fitimeve ose humbjeve të (pa)realizuara nga investimet.

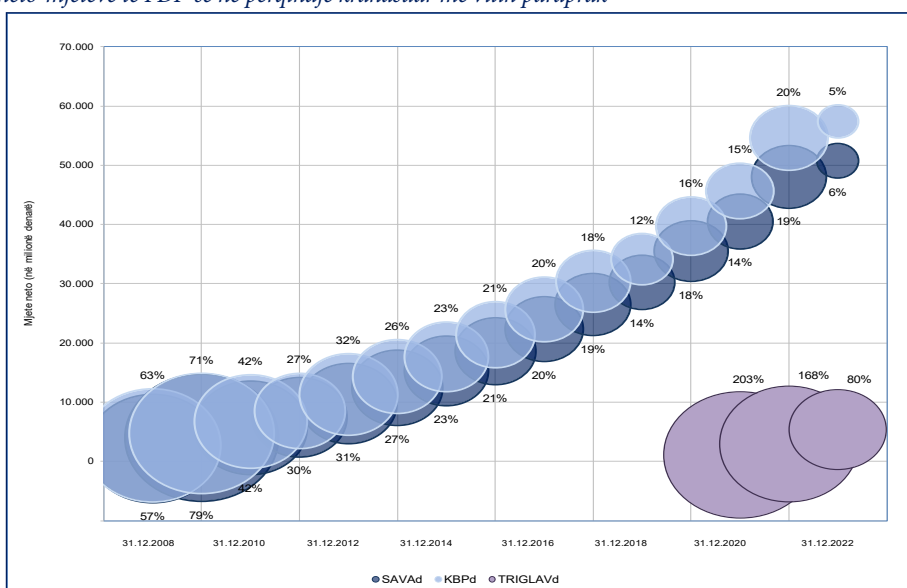
Duke u nisur nga vlera e neto-mjeteve, në fund të vitit paraprak, dhe duke i marrë parasysh të gjitha ndryshimet e mësipërme, vijnë te vlera e neto-mjeteve, në fund të vitit, që është paraqitur në Tabelën 5.10.

Tabela 5.6. Ndryshimet në mjetet e FDP-së (denarë)

(në milionë)

	SAVAd	KBPd	TRIGLAVd
Neto-mjetet më 31.12.2021	48.059,63	54.605,42	2.996,68
Kontributet	5.002,49	5.396,05	754,47
Kompensimet e kontributeve	100,10	107,97	15,10
Kontributet e zvogëluara për kompensimet e kontributeve	4.902,40	5.288,09	739,37
Kompensimi për transferimin e parakohshëm të kontributeve	2,15	0,50	0,10
Kompensimet e mjeteve	177,43	200,70	14,59
Shpenzimet për provizionet ndërmjetësuese	2,82	0,58	0,36
Transferimi nga fondi tjetër	101,61	146,09	1.822,82
Transferimi në fondin tjetër	975,60	998,49	96,43
Kontributi nga fondi në bazë të ndërprerjes së kontratës, kthimit të kontributit, daljes në pension dhe përfundimit të anëtarësimit	197,86	246,83	6,04
Pagesa e trashëgimisë	12,19	12,11	0,05
Pagesa e pensionit të pleqërisë - tërheqjet e programuara	0,70	1,34	0,00
Pagesa e njehershme	0,00	0,28	0,00
Pagesa e pensionit familjar - tërheqjet e programuara	0,13	0,00	0,00
Bruto-fitimi nga investimet	-983,60	-1.160,92	-33,74
Neto-fitimi nga investimet	-1.163,84	-1.362,21	-48,69
Neto-mjetet më 31.12.2022	50.715,46	57.418,84	5.407,76

Grafiku 5.19 Rritja e neto-mjeteve të FDP-së në përqindje krahasuar me vitin paraprak

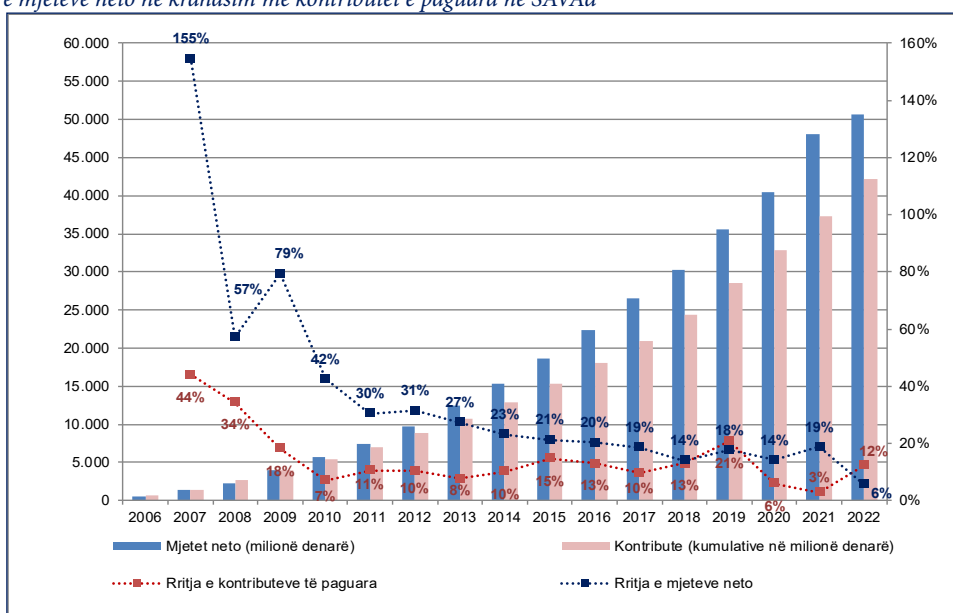

Neto-mjetet e përgjithshme të fondeve të detyrueshme pensionale, me gjendjen më 31.12.2022 janë rreth 113,54 miliardë denarë ose rreth 1,85 miliardë euro, që është rreth 14,29% të PBV-së¹³ së RMV-së.

Në Grafikon 5.19. janë paraqitur vlerat e neto-mjeteve të fondeve të detyrueshme pensionale, në fund të çdo viti (2008-2022), dhe rritja e tyre në përqindje, krahasuar me neto-mjetet në vitin paraprak. Më pas mund të shënohet se neto-mjetet edhe në SAVAd, edhe në KBPd rriten me trend të ngjashëm. Rritja më e madhe edhe në SAVAd dhe KBPd është shënuar në vitin 2009 krahasuar me vitin 2008, ndërsa rritje më e vogël është shënuar në vitin 2022 krahasuar me vitin 2021. Në TRIGLLAVd shënohet rritje e madhe e neto-mjeteve në vitet fillestare të punës së fondit.

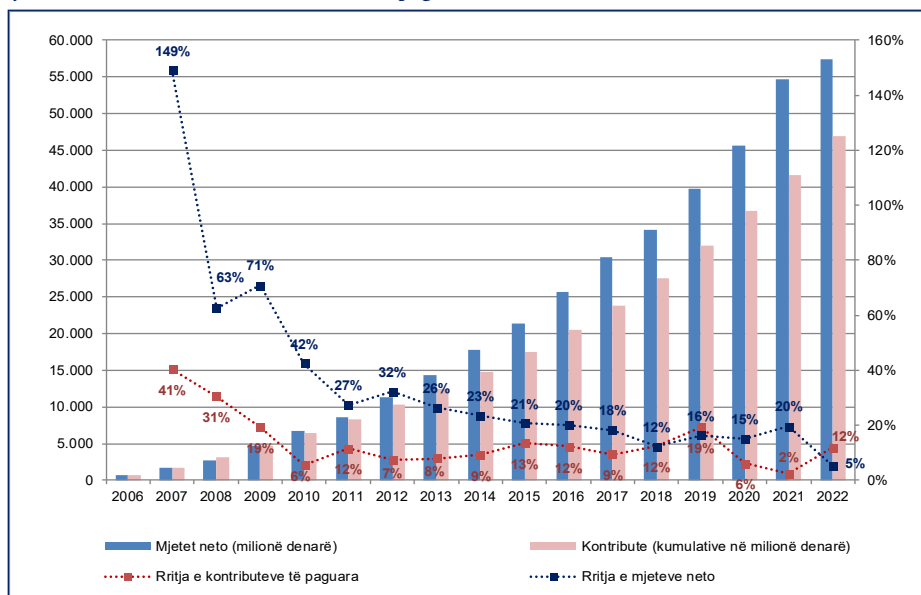
Lëvizja e vlerës së neto-mjeteve dhe kontributeve kumulative, si dhe rritja e kontributeve të paguara dhe rritja e neto-mjeteve në SAVAd dhe KBPd, që nga fillimi i punës së sistemit (respektivisht nga data e pagesës së parë, më 1.1.2006) deri më 31.12.2022, janë paraqitur në Grafikon 5.20. dhe në Grafikon 5.21. Rritja e neto-mjeteve të fondeve të detyrueshme pensionale është implikuar nga rritja e kontributeve të paguara dhe nga rezultatet e investimeve. Për vitin 2022 shënohet rënia e rritjes së neto-mjeteve dhe kjo është më së shumti për shkak të kontributeve të paguara për shkak të rezultateve negative të investimeve. Krahasuar me vitet e para të punës së fondeve, pjesëmarrja e kontributeve të paguara në rritjen e përgjithshme të neto-mjeteve shënon rënie graduale, përveç në vitin 2022. Gjithashtu, mund të shënohet se, gjatë viteve të para, pjesëmarrja e kontributeve kumulative në neto-mjetet e përgjithshme është dukshëm e madhe, pastaj gradualisht zvogëlohet dhe në pesë vitet e fundit, mesatarisht është 80%

Grafiku 5.20. Rritja e mjeteve neto në krahasim me kontributet e paguara në SAVAd

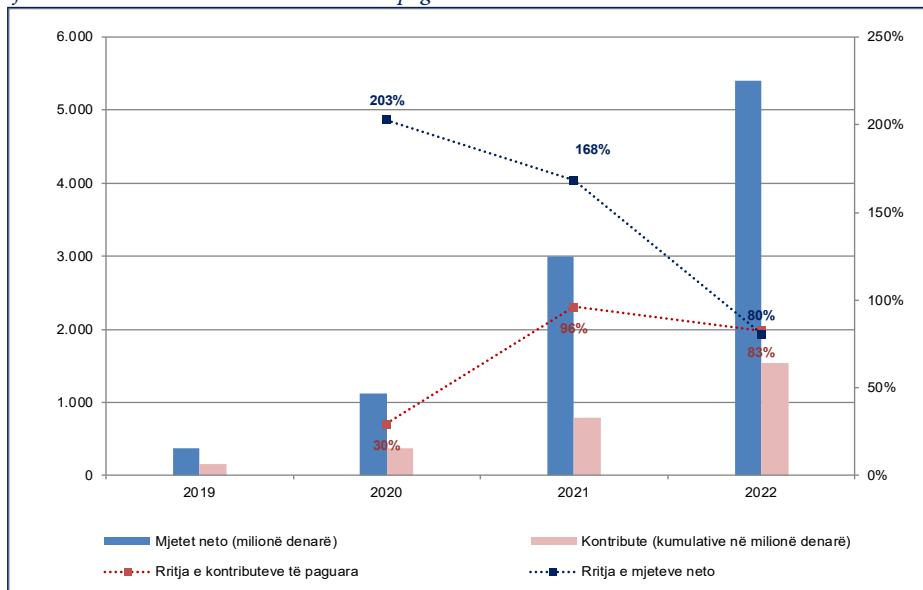

¹³Burimi për PVB: Enti shtetëror i statistikave – njoftim - prodhimi vendas bruto, tremujori i katërt i vitit 2019 – të dhëna të vlerësuara

Grafiku 5.21. Rritja e mjeteve neto në krahasim me kontributet e paguara në KBPd

Grafiku 5.22. Rritja e mjeteve neto në krahasim me kontributet e paguara në TRIGLAVd

Në SAVAd dhe KBPd, neto-mjetet dhe kontributet kumulative rriten vazhdimisht që nga fillimi i funksionimit të sistemit. Rritja më e madhe e neto-mjeteve (rreth 150%) si dhe e kontributëve të paguara (rreth 40%) edhe në SAVAd, edhe në KBPd është shënuar në vitin 2007. Kjo ndoshta për shkak të rritjes më të madhe në përqindje të anëtarësimit, përkatësisht kontributëve në krahasim me vitin paraprak, si dhe rritjes mjaft të lartë të njësisë. Kjo pasohet nga rënia e rritjes edhe të neto-mjeteve, edhe të kontributëve të paguara. Me kalimin e viteve ka pasur stabilizim gradual, kështu që rritja e neto-mjeteve, në pesë vitet e fundit, mesatarisht, është rreth 14%, ndërsa rritja e kontributëve të paguara në të njëjtën periudhë, mesatarisht, është rreth 11%. Në vitin 2022 krahasuar me vitin 2021, shënohet rritja e kontributëve të paguara (12% edhe në SAVAd, edhe në KBPd), dhe rënie në rritjen e neto-mjeteve (6% në SAVAd dhe 5% në KBPd).

Tabela 5.7. Vlera e njesisë së kontabilitetit nga fillimi i sistemit

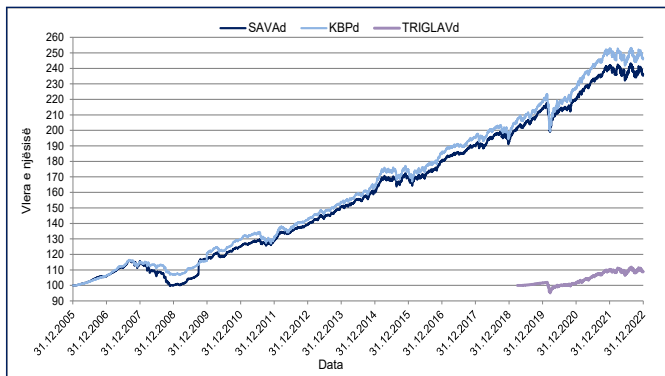
Data	Vlera e njesise llogaritese (ne denare)		
	SAVAd	KBPD	TRIGLAVd
31.12.2006	105,929336	106,265900	
31.12.2007	115,511364	115,303221	
31.12.2008	100,155213	107,116421	
*31.12.2009	116,874672	120,667142	
31.12.2010	125,009646	129,590887	
31.12.2011	129,003093	130,697013	
31.12.2012	139,225567	142,372582	
31.12.2013	151,117506	153,757419	
31.12.2014	160,733889	164,578077	
31.12.2015	170,193521	174,392410	
31.12.2016	179,771032	184,786292	
31.12.2017	189,686331	195,037486	
31.12.2018	193,113009	196,706281	
31.12.2019	213,757775	218,317207	101,578448
31.12.2020	220,489334	227,667060	101,665261
31.12.2021	241,504146	252,373824	110,128711
31.03.2022	240,312008	250,362201	110,260134
30.06.2022	233,588828	243,616996	107,431271
30.09.2022	234,514403	244,287184	108,088053
31.12.2022	235,843874	246,231776	108,891957

*Në gjysmën e dytë të vitit 2009, të dyja SAVA dhe KB Prvo miratuan vendime për riklasifikimin e instrumenteve finansiare të mbajtura deri në maturim në kategorinë e instrumenteve finansiare të disponueshme për shitje dhe, në këtë procedurë, shoqëritë rivlerësuan vlerën e instrumenteve finansiare, duke zbatuar vlerën objektive, të drejtë dhe e përcaktuan vlerën e mjeteve, neto-mjeteve, vlerën e njësive të kontabilitetit dhe numrin e njësive të kontabilitetit, gjë që shkaktoi korrigjim relativisht të lartë në vlerën e njësive të kontabilitetit

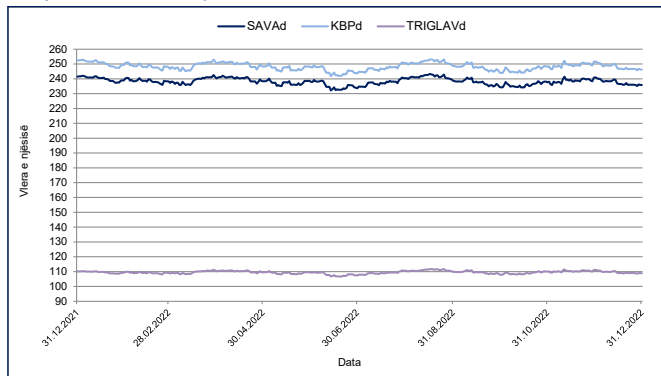
Lëvizja e vlerës së neto-mjeteve dhe kontributeve kumulative, si dhe rritja e kontributeve të paguara dhe rritja e neto-mjeteve në TRIGLLAVd, për katër vitet e para të punës së TRIGLLAVd, (2019 - 2022), është paraqitur në Grafikon 5.22. Edhe në TRIGLLAVd shënohet rritje e neto-mjeteve dhe kontributeve kumulative në vitin 2022 krahasuar me vitin 2021. Rritja e neto-mjeteve në TRIGLLAVd, përveçse është implikuar nga rritja e kontributeve të paguara, në masë të madhe është si pasojë e mjeteve të transferuara në TRIGLLAVd nga SAVAd dhe KBPD në bazë të kontratave të lidhura për transferimin e anëtarëve të transferuar nga SAVAd dhe KBPD në TRIGLLAVd.

Për evidencën e mjeteve të fondeve të detyrueshme pensionale përdoren njësitet e kontabilitetit. Një njësi kontabiliteti është pjesë proporcionale e neto-mjeteve të përgjithshme të fondit të detyrueshëm pensional. Vlera e njesisë së kontabilitetit është e barabartë me vlerën e neto-mjeteve të ndarë me numrin e përgjithshëm të njësive të kontabilitetit të të gjitha llogarive dhe nënlllogarive individuale. Vlera fillestare e njesisë së kontabilitetit të fondit pensional është 100 denarë. Fondet pensionale, duke i përfshirë edhe fondet e Maqedonisë, u nënshtrohen dukurive dhe lëvizjeve ciklike, që nënkupton rritje ose ulje të vlerave të njësive të tyre të kontabilitetit, në varësi të investimit të mjeteve dhe nga lëvizja e vlerës së instrumenteve në të cilat janë investuar mjetet e fondeve pensionale, si dhe nga arkëtimi i kompensimeve dhe provizioneve.

Grafiku 5.23. Vlera e njesisë së kontabilitetit të FDP-së nga fillimi i sistemit

Grafiku 5.24. Vlera e njesisë së kontabilitetit të FDP-së në vitin 2022

Lëvizja e vlerës së njësive të kontabilitetit të fondeve të detyrueshme pensionale, nga fillimi i funksionimit të sistemit deri më 31.12.2022, është dhënë në Tabelën 5.11., në Grafikon 5.23. dhe në Grafikon 5.24. Më pas, që nga fillimi i punës së SAVAd dhe KBPd, ka trend të rritjes së njësive të kontabilitetit. Më 1.4.2019 filloi të punojë fondi i tretë i detyrueshëm pensional, TRIGLLAVd. Në vitin 2022, njësitet e kontabilitetit të të tria fondeve të detyrueshme pensionale shënuan luhatje më të mëdha se zakonisht të shkaktuara nga gjendjet e pafavorshme në tregjet financiare në kushtet e krizës globale si pasojë e konfliktit ushtarak midis Ukrainës dhe Rusisë. Pra, në vitin 2022, njësitet e kontabilitetit të të tria fondeve të detyrueshme pensionale shënuan lëshim nga trendi i rritjes. Më pas, në fund të vitit, vlera e njësive të kontabilitetit në SAVAd shënoi rënie prej 2,34%, në KBPd rënie prej rreth 2,43%, dhe në TRIGLLAVd rënie prej 1,12%. Megjithatë, fondet pensionale, për nga natyra e tyre, funksionojnë në afat të gjatë, kështu që performancat e tyre duhet të vlerësohen në afat të gjatë.

Zakonisht, kontributi për fondet pensionale llogaritet për disa vitet e fundit, të reduktuar në nivel vjetor. Kështu, edhe në sistemin pensional të Maqedonisë është e rregulluar me ligj që kontributi të llogaritet për periudhë shtatëvjeçare (periudha e llogaritjes), të reduktuar në nivel vjetor, në shumën nominale dhe reale. Nëse fondi ekziston më shkurt se 84 muaj, por më gjatë se 12 muaj, kontributi llogaritet në fund të qershorit, përkatësisht dhjetorit, për periudhën nga 1 qershori, përkatësisht dhjetori, pas themelimit të fondit, deri në fund të qershorit, përkatësisht dhjetorit, kur llogaritet. Në këtë rast, periudha e llogaritjes është 78, 72, 66, 60, 54, 48, 42, 36, 30, 24, 18 ose 12 muaj.¹⁴

Tabela 5.8. Kontributi i FDP-së

Periudha*	SAVAd		KBPd		TRIGLAVd	
	Në shumë nominale	Në shumë reale	Në shumë nominale	Në shumë reale	Në shumë nominale	Në shumë reale
01.01.2006 - 31.12.2008	0,05%		2,32%			
31.12.2006 - 31.12.2009	3,33%		4,32%			
31.12.2007 - 31.12.2010	2,67%		3,97%			
31.12.2008 - 31.12.2011	8,80%		6,86%			
31.12.2009 - 31.12.2012	6,00%		5,66%			
31.12.2006 - 31.12.2013	5,20%	2,16%	5,41%	2,37%		
31.12.2007 - 31.12.2014	4,83%	2,67%	5,21%	3,05%		
31.12.2008 - 31.12.2015	7,87%	6,45%	7,21%	5,80%		
31.12.2009 - 31.12.2016	6,34%	4,74%	6,27%	4,67%		
31.12.2010 - 31.12.2017	6,13%	4,63%	6,01%	4,51%		
31.12.2011 - 31.12.2018	5,93%	4,72%	6,01%	4,80%		
31.12.2012 - 31.12.2019	6,31%	5,74%	6,29%	5,72%		
31.12.2013 - 31.12.2020	5,54%	4,84%	5,76%	5,06%	-	-
31.12.2014 - 31.12.2021	5,98%	4,48%	6,29%	4,79%	-	-
30.06.2019 - 31.12.2021	-	-	-	-	3,84%	1,01%
31.03.2015 - 31.03.2022	5,20%	3,07%	5,37%	3,23%	-	-
30.06.2019 - 31.03.2022	-	-	-	-	3,54%	-0,50%
30.06.2015 - 30.06.2022	4,83%	1,84%	5,01%	2,01%	-	-
30.06.2019 - 30.06.2022	-	-	-	-	2,35%	-3,55%
30.09.2015 - 30.09.2022	5,11%	1,28%	5,35%	1,52%	-	-
30.06.2019 - 30.09.2022	-	-	-	-	2,36%	-4,48%
31.12.2015 - 31.12.2022	4,77%	0,73%	5,05%	1,00%	-	-
30.06.2019 - 31.12.2022	-	-	-	-	2,40%	-4,40%
Fillimi** - 31.12.2022	5,17%	2,12%	5,44%	2,37%	2,30%	-4,11%

*Deri në miratimin e ndryshimeve të Ligjit për finansimin e detyrueshëm kapital të sigurimit pensional nga janari 2013, kontributi i fondit të detyrueshëm pensional është llogaritur për periudhë 3-vjeçare, vetëm në shumën nominale.

**Fillimi i punës së SAVAd dhe KBPd është 1.1.2006. Fillimi i punës së TRIGLAVd është 1.4.2019

¹⁴TRIGLAVd përfshihet në analizat krahasuese të kontributit me kontributin e llogaritur për periudhat përkatëse, në pajtim me rregullativën, sepse ekziston më gjatë se 12 muaj, por më shkurt se 84 muaj

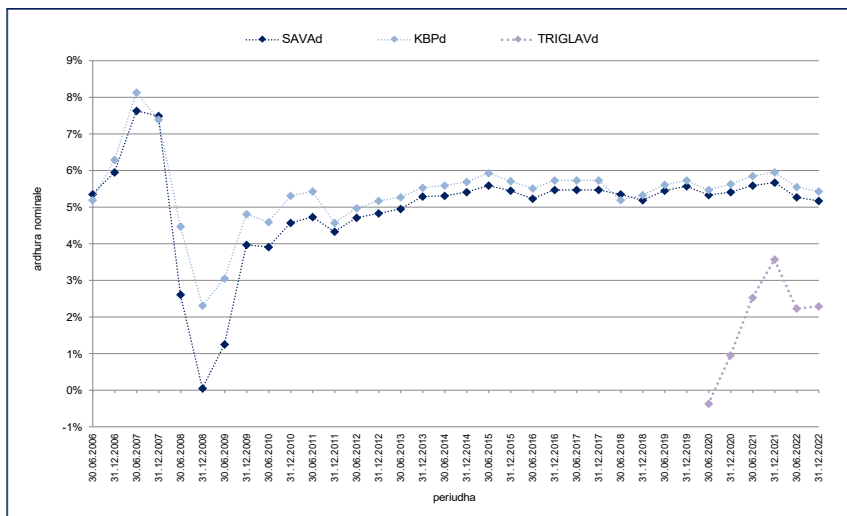
Kontributi në shumën nominale¹⁵ është ndryshimi (rritja) në përqindjet e vlerës së njësisë së kontabilitetit në datën e fundit të vlerësimit të periudhës së llogaritjes dhe vlerës së njësisë së kontabilitetit në ditën e fundit të muajit që paraprin muajit të parë të periudhës së llogaritjes, të konvertuar në shkallën vjetore ekuivalente të kontributit në shumën nominale. Kontributi në shumën reale, për çdo periudhë të llogaritjes, të konvertuar në shkallën vjetore ekuivalente të kontributit në shumën reale, llogaritet në bazë të shkallës vjetore të kontributit në shumën nominale dhe ndryshimit të nivelit të shpenzimeve të jetesës në periudhën e llogaritjes, të reduktuar në nivel vjetor. Kontributi i fondeve të detyrueshme pensionale, sipas periudhave, i reduktuar në nivel vjetor, është paraqitur në Tabelën 5.12.

Kontributi në llogarinë individuale është i ndryshueshëm dhe varet nga kontributi i fondit të detyrueshëm pensional dhe nga kompensimet e arkëtuara nga shoqëria. Kontributi, përkatësisht fitimi, është parametër që nuk mund të parashikohet realisht, sepse varet nga kushtet e tregut të kapitalit dhe nga ekonomia e përgjithshme.

Duke pasur parasysh natyrën afatgjatë të sigurimit pensional, është e rëndësishme të llogaritet edhe kontributi i fondeve të detyrueshme pensionale që nga fillimi i sistemit, përkatësisht nga fillimi i punës së fondit të detyrueshëm pensional të reduktuar në nivel vjetor, i cili për SAVAd është 5,17% në shumën nominale ose 2,12% në shumën reale, për KBPd 5,44% në shumën

Grafiku 5.25. Kontributi i FDP-së

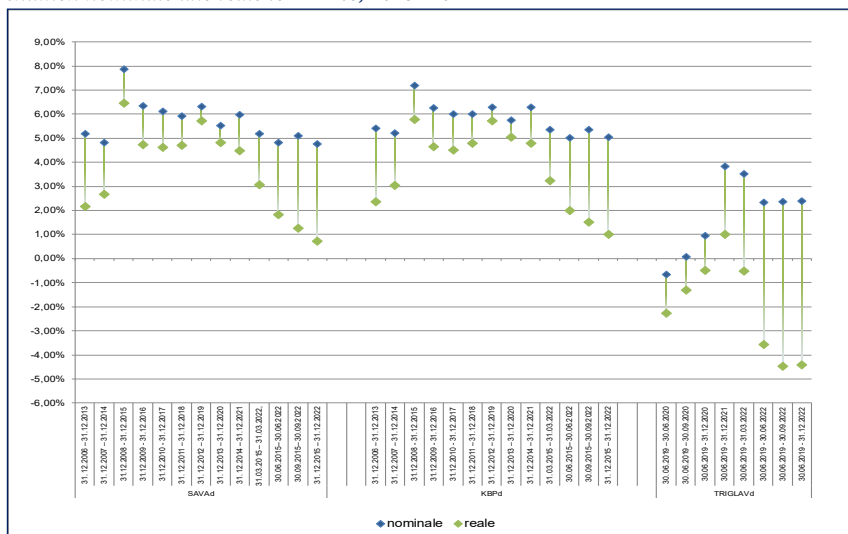
(ne shume nominale)

nominale, përkatësisht 2,37% në shumën reale. Kontributi që nga fillimi i punës së TRIGLLAVd i reduktuar në nivel vjetor është 2,30% në shumën nominale, përkatësisht -4,11% në shumën reale.

Lëvizja e kontributit në shumën nominale, gjatë shtatëmbëdhjetë viteve të ekzistimit të sigurimit të detyrueshëm pensional me financim kapital, mund të shihet në Grafikon 5.25, ku janë paraqitur kontributet sipas periudhave (nga fillimi i sistemit deri në datën përkatëse), nga fillimi i sistemit deri më 31.12.2022, sipas fondeve (për SAVAd dhe për KBPd). Në grafikun janë paraqitur edhe kontributet sipas periudhave nga fillimi i punës së TRIGLLAVd deri në datën përkatëse. Në fillim të ekzistimit

Grafiku 5.26. Kontributi në shumën nominale dhe reale të FDP-së, 2015 -2022

¹⁵Formulat për llogaritjen e kontributit në shumën nominale dhe reale janë të përcaktuara në Rregulloren për vlerësimin e mjeteve të fondeve të detyrueshme dhe vullnetare pensionale.

të sistemit vihet re rritja e kontributit, kështu që në fund të viteve 2006 dhe 2007 ka kontribute të larta, ndërsa në fund të vitit 2008 vihen re kontribute më të ulëta, si rezultat i ngjarjeve negative në tregjet financiare vendase dhe të huaja. Kjo pasohet nga rimëkëmbja graduale nga kriza dhe rritja e kontributeve, deri në fund të vitit 2009, si dhe në fund të vitit 2010. Në fund të vitit 2011, ka pasur rënie të lehtë të kontributit, krahasuar me fundin e vitit 2010. Gjatë viteve në vijim shënohet rritje (me lëshime të vogla nga rritja e kontributeve deri në fund të vitit 2015 dhe në gjysmën e parë të vitit 2016 dhe kontributeve në vitin 2018). Shumat më të vogla të kontributeve në vitin 2018 janë kryesisht për shkak të ndikimit të çmimeve në tregjet financiare botërore, të cilat shënuan luhatshmëri më të madhe gjatë vitit 2018 dhe zvogëlim në fund të vitit 2018. Gjatë vitit 2019 shënohet rritja graduale e kontributeve. Në vitin 2020 shënohen kontribute më të vogla krahasuar me vitin 2019 në SAVAd dhe KBPd, më së shumti për shkak të gjendjeve të pavolitshme në tregjet financiare në kushtet e pandemisë së virusit korona. TRIGLLAVd në vitet e para të punës së tij dhe në rrethana të jashtëzakonshme për shkak të gjendjeve të pavolitshme në tregjet financiare në kushtet e pandemisë së virusit korona, shënoi kontribut në shumën nominale më të vogël se zero, i cili tashmë u kompensua në periudhën e ardhshme. Pas rritjes së kontributeve në vitin 2021, në vitin 2022 shënohet rënia e kontributeve në tre fondet pensionale për shkak të krizës globale të shkakuar nga konflikti ushtarak midis Ukrainës dhe Rusisë.

Lëvizja e kontributit në shumën nominale dhe reale, në periudhën 2013 - 2020 (në nivel vjetor) dhe në vitin 2022 (në nivel tremujor), pas periudhave shtatëvjeçare, të konvertuar në shkallën vjetore ekuivalente të kontributit, për fondin e detyrueshëm pensional, mund të shihen në Grafikon 5.26. Në këtë grafik është paraqitur edhe lëvizja e kontributit në shumën nominale dhe reale në TRIGLLAVd, për periudhat përkatëse në përputhje me rregullativën, sepse ekziston më gjatë se 12 muaj, por më shkurt se 84 muaj. Në vitin 2022, kontributi, edhe në shumën nominale, edhe në shumën reale, shënon rënie edhe në SAVAd (nga 5,20% në 4,77% në shumën nominale dhe nga 3,07% në 0,73% në shumën reale) edhe në KBPd (nga 5,37% në 5,05% në shumën nominale dhe nga 3,23% në 1,00% në shumën reale). Më pas, shuma më e ulët e kontributit në shumën nominale dhe në shumën reale është shënuar në tremujorin e katërt në fondet pensionale që ekzistojnë prej më shumë se shtatë vite. Kontributi i fondit të tretë të detyrueshëm pensional që filloi të punojë në prill 2019 pas rritjes në vitin 2021, në vitin 2022 shënoi rënie edhe në shumën nominale (nga 3,54% në 2,40%) edhe në shumën reale (nga -0,50% në -4,40%). Në periudhën në shqyrtim (2013-2022), ndryshimi i nivelit të shpenzimeve të jetesës në periudhat e llogaritjes, të reduktuar në nivel vjetor, deri në vitin 2019 shënoi rënie, gjë që ndikon në afrimin gradual të kontributeve në shumën reale ndaj kontributeve në shumën nominale, ndërsa në periudhën pas vitit 2019 (veçanërisht në vitin 2022) shënoi rritje që ndikon në largimin gradual të kontributeve në shumën reale nga kontributet në shumën nominale.

Kontributi shtatëvjeçar në nivelin e sigurimit të detyrueshëm pensional me financim kapital për periudhën 31.12.2015 – 31.12.2022, të llogaritur nëpërmjet ndryshimit të mesatares së ponderuar¹⁶ të njësive të kontabilitetit të fondeve të detyrueshme pensionale, të reduktuar në nivel vjetor është 4,52% në shumën nominale, përkatësisht 0,50% në shumën reale.

5.7 Kompensimet tek fondet e detyrueshme pensionale

Për kryerjen e funksioneve të tij të menaxhimit të mjeteve të fondit të detyrueshëm pensional, vlerësimit të mjeteve, anëtarësimit, mbajtjes së llogarive individuale të anëtarëve dhe njoftimit të anëtarëve, si dhe për pagesën e kompensimeve për MAPAS-in, për Fondin e SPIMV-së dhe për kujdestarin e pronës dhe mbulimin e shpenzimeve të veta, shoqëritë, në përputhje me Ligjin, arkëtojnë kompensim të kontributeve, kompensim të mjeteve dhe kompensim për transferim.

Mënyra e tillë e financimit të shoqërive pensionale është e zakonshme për shoqëritë që funksionojnë në sistemin pensional të ngjashëm me sistemin pensional të Maqedonisë. Kompensimi që arkëtohet si përqindje e kontributeve, paguhet një herë nga pagesa e kontributit, dhe më pas ai kontribut investohet deri në tërheqjen e mjeteve, ndërsa kompensimi që arkëtohet nga mjetet, arkëtohet në fund të çdo muaji, nga mjetet e përgjithshme të cilat menaxhohen. Kompensimet e bazuara në kontribute, kanë peshë “në fillim”, përkatësisht janë relativisht të mëdha në vitet fillestare. Kompensimet e bazuara në mjete kanë peshë “në fund”, pasi mjetet e akumuluar janë shumë më të mëdha aq sa janë më afër daljes në pension¹⁷. Shikuar në afat të gjatë, kompensimi i kontributeve nuk do të ketë ndikim të rëndësishëm në lartësinë e pensionit të anëtarit, ndërsa kompensimi i mjeteve do të bëhet më i rëndësishëm me kalimin e viteve.

Llojet dhe lartësia e kompensimeve, të cilat i arkëtojnë shoqëritë që menaxhojnë fondet e detyrueshme pensionale, në vitin 2022, janë paraqitur në Tabelën 5.13.

¹⁶Vlera mesatare llogaritet si mesatare e ponderuar e njësive të kontabilitetit të fondeve të detyrueshme pensionale krahasuar me neto-mjetet e fondeve të detyrueshme pensionale.

¹⁷Administrative Charges for Funded Pensions: An International Comparison and Assessment, Edward Whitehouse, June 2000.

Tabela 5.9. Kompensimet të cilat i arkëtuan shoqëritë që menaxhojnë fondet e detyrueshme pensionale në vitin 2022

Lloji kompensimit	SAVA	KB e Para	TRIGLAV****
Kompensim nga kontributet	2,00%*	2,00%*	2,00%
Kompensim mujor nga vlera e neto mjeteve në fondin pensional të detyrueshem	0,030%**	0,030%**	0,030%
Kompensim per kalim			
Nr i diteve ****	Vlera e kompensimit per kalim	Vlera e kompensimit per kalim	Vlera e kompensimit per kalim
Nr i diteve ≤ 720	15 euro	15 euro	15 euro
Nr i diteve > 720	Nuk paguhet kompensim per kalim	Nuk paguhet kompensim per kalim	Nuk paguhet kompensim per kalim

* Lartësia është e barabartë me maksimumin e përcaktuar ligjërisht për vitin 2020 (paraprakisht ishte 2,25% të të gjitha FDP-të).

** Lartësia është e barabartë me maksimumin e përcaktuar ligjërisht për vitin 2019 (paraprakisht ishte 0,035% edhe te SAVAd, edhe te KBPd).

*** Lartësia është e barabartë me maksimumin e përcaktuar ligjërisht për vitin 2019. (Nga prilli vitit 2019).

**** Numri i ditëve llogaritet nga data për të cilën anëtarin ka fituar statusin e anëtarit në fondin ekzistues të detyrueshëm pensional (ose nga dita e parë e muajit për të cilin anëtarin ka fituar të drejtën e kontributit në fondin ekzistues të detyrueshëm pensional, në rastin e anëtarësimit të parë) deri në datën e transferimit të mjeteve në llogarinë individuale të anëtarit në fondin e ardhshëm të detyrueshëm pensional.

Fillimisht, kompensimi i kontributeve ishte përcaktuar në tender, ndërsa kompensimi i parë që e arkëtuan SAVA dhe KB e Para ishte 8,50%. Më tej, me zhvillimin e sistemit dhe me zvogëlimin e kompensimeve që i arkëtojnë institucionet shtetërore nga shoqëritë, si dhe me rritjen e kontributeve dhe mjeteve, të cilat janë bazë për llogaritjen e kompensimeve, pasoi zvogëlimi i vazhdueshëm gradual i këtij kompensimi. Lartësia e kompensimeve të kontributeve, të cilat u arkëtuan nga fillimi i ekzistimit të sistemit, deri në vitin 2021, është paraqitur në Tabelën 5.14.

Tabela 5.10. Lartësia e kompensimeve të kontributeve që i arkëtojnë shoqëritë pensionale në shtyllën e dytë

	shuma	Data e zbatimit		shuma	Data e zbatimit		shuma	Data e zbatimit
SAVA	9,90%	Ne tender	KB e Para	9,90%	Ne tender	TRIGLAV	2,25%	Nga Prilli 2019 v
	8,50%	Nga fillimi i sistemit 2006 v		8,50%	Nga fillimi i sistemit 2006 v		2,00%	Nga janari 2020 v
	7,90%	Nga korriku 2007 v		7,90%	Nga korriku 2007 v			
	6,90%	Nga shkurti 2008 v.		6,80%	Nga shkurti 2008 v.			
	6,50%	Nga maji 2009 v.		5,50%	Nga janari 2010 v			
	5,50%	Nga janari 2010 v.		4,50%	Nga janari 2011 v			
	4,50%	Nga janari 2011 v.		4,00%	Nga janari 2012 v			
	4,00%	Nga janari 2012 v		3,75%	Nga qershori 2013 v			
	3,75%	Nga qershori 2013 v		3,50%	Nga janari 2013 v			
	3,50%	Nga janari 2014 v		3,25%	Nga janari 2014 v			
	3,25%	Nga janari 2015 v		3,00%	Nga janari 2015 v			
	3,00%	Nga janari 2016 v		2,75%	Nga janari 2016 v			
	2,75%	Nga janari 2017 v		2,50%	Nga janari 2017 v			
	2,50%	Nga janari 2018 v		2,25%	Nga janari 2018 v			
	2,25%	Nga janari 2019 v		2,00%	Nga janari 2020 v			
	2,00%	Nga janari 2020 v						

Kompensimi i mjeteve ishte përcaktuar me ligj dhe, përfundimisht në maj 2013 ishte 0,05% në muaj e vlerës së neto-mjeteve të fondit të detyrueshëm pensional, pastaj përfundimisht në dhjetor 2014 ishte 0,045%. Në janar 2015, kompensimi ishte 0,04%, përfundimisht në dhjetor 2016. Në janar 2017, kompensimi i mjeteve ishte 0,035%. Nga janari 2019 kompensimi i mjeteve ishte 0,030%.

Nga viti 2013, me ligj ishte përcaktuar lartësia maksimale e kompensimit të kontributeve dhe kompensimit të mjeteve, që do të mund ta arkëtojnë shoqëritë pensionale dhe ishte parashikuar zvogëlimi i mëtejshëm i tyre gradual.

Arkëtimi i kompensimeve (në milionë denarë) nga shoqëritë gjatë vitit 2022 është paraqitur në Tabelën 5.15.

Tabela 5.11. Arkëtimi i kompensimeve nga shoqëritë, në vitin 2022

(në milionë denarë)

	Jan.	Shku.	Mar.	Prill.	Maj	Qer.	Korr.	Gusht	Shat.	Tet.	Nen.	Dhje.	Toatli
SAVAd – totali	19,83	21,99	23,28	22,75	23,79	22,90	22,80	23,67	22,97	24,11	23,37	26,07	277,53
Nga kontributet	5,46	7,61	8,79	8,08	9,19	8,31	8,04	8,56	7,99	9,14	8,12	10,80	100,10
Nga mjetet	14,37	14,38	14,48	14,67	14,60	14,58	14,77	15,12	14,98	14,97	15,25	15,28	177,43
KBPD-totali	22,27	24,44	25,86	25,30	26,41	25,35	25,37	26,27	25,60	26,78	26,05	28,98	308,67
Nga kontributet	5,97	8,18	9,47	8,72	9,90	8,87	8,68	9,20	8,66	9,86	8,78	11,68	107,97
Nga mjetet	16,30	16,27	16,38	16,58	16,51	16,48	16,69	17,07	16,93	16,92	17,27	17,30	200,70
TRIGLAVd-totali	1,59	1,91	2,11	2,16	2,40	2,43	2,47	2,65	2,67	2,92	2,91	3,47	29,69
Nga kontributet	0,68	0,96	1,12	1,09	1,29	1,27	1,24	1,34	1,31	1,51	1,40	1,89	15,10
Nga mjetet	0,92	0,95	0,99	1,06	1,12	1,16	1,23	1,31	1,36	1,41	1,50	1,58	14,59

Provizionet e transaksionit, në lidhje me transaksionet për fitimin ose për transferimin e mjeteve në fondin e detyrueshëm pensional, paguhet nga mjetet e fondit të detyrueshëm pensional për personat juridikë të përzgjedhur që ofrojnë shërbime me letrat me vlerë, brenda dhe jashtë vendit. Provizionet e transaksionit llogariten si përqindje e vlerës së çdo transaksioni të lidhur.

Gjatë vitit 2022, nga SAVAd ishin arkëtuar gjithsej 2,82 milionë denarë provizione të transaksionit, nga KBPD ishin arkëtuar gjithsej 0,58 milionë denarë dhe nga TRIGLAVd ishin arkëtuar gjithsej 0,10 milionë denarë provizione të transaksionit.

5.8 Pagesa e pensioneve nga sigurimi i detyrueshëm pensional me financim kapital

Kushtet për fitimin e së drejtës së pensionit janë të njëjta edhe për shtyllën e parë, edhe për shtyllën e dytë: kufiri i moshës 64 vjeç për meshkujt, përkatësisht 62 vjeç për femrat, me minimum 15 vjet stazh pune.

Nga shtylla e parë paguhet një pjesë e pensionit të pleqërisë, pensionit familjar dhe pensionit invalidor, si dhe nga pensioni minimal. Pensioni nga shtylla e parë llogaritet si pension i përkufizuar sipas formulës së caktuar paraprakisht (përqindja e caktuar, në varësi të viteve të stazhit, të shumëzuar me bazën pensionale, të përcaktuar me rroga të valorizuara për gjithë kohëzgjatjen e punës).

Nga shtylla e dytë paguhet një pjesë e pensionit të pleqërisë, në formën e zgjedhur nga anëtari:

- anuiteti pensional me të gjithë shumën e mjeteve, të akumuluar në llogarinë individuale të anëtarit; anuiteti paguhet deri në fund të jetës, nga shoqëria e sigurimit, e autorizuar për këtë qëllim, ose

- tërheqjet e programuara, nga mjetet e akumuluar në llogarinë individuale të anëtarit dhe paguhet nga shoqëria që e menaxhon fondin e detyrueshëm pensional, ose

- kombinimi i metodave të lartpërmendura.

Sigurimi i aniteteve pensionale dhe tërheqjeve të programuara rregullohet me Ligjin për pagesën e pensioneve dhe kompensimeve të pensioneve nga sigurimi pensional me financim kapital.

Nëse i siguruari i cili e ka realizuar të drejtën e pensionit invalidor është anëtar i shtyllës së dytë, shuma e përgjithshme e mjeteve në llogarinë e këtij anëtar transferohet në Fondin e SPIMV-së dhe pagesa e plotë e pensionit invalidor paguhet nga Fondi i SPIMV-së. Me përjashtim, nëse mjetet e akumuluar në llogarinë e anëtarit janë më shumë se shuma e nevojshme për pagesën e pensionit invalidor, në përputhje me Ligjin për sigurimin pensional dhe invalidor, atëherë anëtari mund të zgjedhë në vend të atij pensioni të marrë pensionin e shtyllës së dytë.

Në rast të vdekjes së anëtarit të fondit të detyrueshëm pensional të shtyllës së dytë, anëtarët e të cilit kanë të drejtën e pensionit familjar, shuma e përgjithshme e mjeteve në llogarinë e këtij anëtar transferohet në Fondin e SPIMV-së dhe pagesa e plotë e pensionit familjar paguhet nga Fondi i SPIMV-së. Me përjashtim, nëse mjetet e akumuluar në llogarinë e anëtarit janë më shumë se shuma e nevojshme për pagesën e pensionit familjar, në përputhje me Ligjin për sigurimin pensional dhe invalidor, atëherë përdoruesi i pensionit familjar mund të zgjedhë, në vend të atij pensioni, të marrë pensionin e shtyllës së dytë.

Në vitin 2022 ishin realizuar 139 pensione invalidore dhe 306 pensione familjare nga anëtarët e shtyllës së dytë, përkatësisht anëtarët e familjes së anëtarit të vdekur, për çka mjetet e akumuluarra të tyre ishin transferuar në Fondin e SPIMV-së, nga ku paguhet pensioni invalidor, përkatësisht pensioni familjar. Në vitin 2022, për 14 anëtarë të shtyllës së dytë filloi të paguhet pensioni i pleqërisë nga shtylla e dytë, nëpërmjet tërheqjeve të programuara. Ndërsa në vitin 2022, u pagua pensioni i pleqërisë nga shtylla e dytë nëpërmjet tërheqjeve të programuara, për gjithsej 30 anëtarë të pensionuar (duke i përfshirë anëtarët që filluan t'i tërheqin mjetet në vitet paraprake). Gjithashtu, në vitin 2022, për anëtarin e familjes të një anëtarit të vdekur, i cili e realizoi të drejtën e pensionit familjar, filloi t'i paguhen tërheqjet e programuara.

Parashihen edhe raste në të cilat bëhet pagesa e mjeteve të llogarisë individuale të anëtarit, dhe më pas mos të realizojë të drejtën e pensionit, si:

- kur anëtarit i vdekur i fondit të detyrueshëm pensional nuk ka anëtarë të familjes të cilët kanë të drejtën e pensionit familjar, atëherë mjetet në llogarinë e atij anëtarit bëhen pjesë e trashëgimisë së trashëgimtarit dhe me to vepron në përputhje me Ligjin për trashëgiminë;

- kur anëtarit i fondit të detyrueshëm pensional nuk do ta fitojë të drejtën e pensionit të pleqërisë sipas Ligjit për sigurimin pensional dhe invalidor, për shkak se nuk ka stazh të pensionit të paktën 15 vjet, mund të marrë pensionin vetëm nga mjetet e shtyllës së dytë, nëse pensioni është më i madh ose i barabartë me 40% të shumës më të ulët të pensionit dhe nëse shuma e llogaritur e pensionit është më e vogël se 40% e shumës më të ulët të pensionit, fondi i detyrueshëm pensional anëtarit menjëherë do t'ia paguajë mjetet e akumuluarra në llogarinë e tij. Realizimi i pensionit vetëm nga mjetet e shtyllës së dytë dhe pagesa e gjithsej mjeteve të akumuluarra në këto raste mund të bëhet pas mbushjes së moshës 65 vjeç.

Gjatë vitit 2022 ishin paguar mjetet si trashëgimi nga llogaritë individuale të 118 anëtarëve të vdekur. Gjithashtu, ishin paguar mjete të njëhershme për 3 persona.

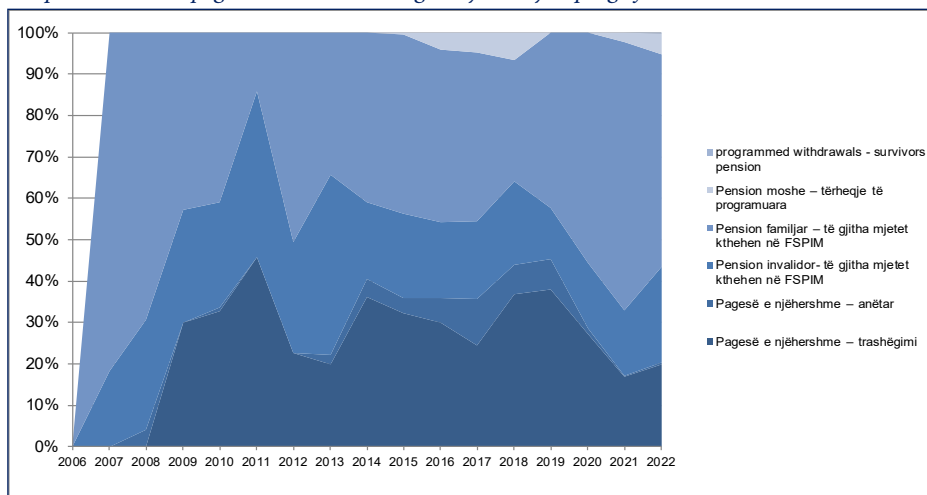
Një pasqyrë më e detajuar e pensioneve dhe pagesave të realizuara për anëtarët e shtyllës së dytë në vitin 2022, sipas fondeve të detyrueshme pensionale, është dhënë në Tabelën 5.16.

Tabela 5.12. Pensionet dhe pagesat e realizuara për anëtarët në shtyllën e dytë në vitin 2022

Lloji i pensionit dhe pagesës / Fondi i detyruar pensional	SAVAd	KBPd	TRIGLAVd	Totali
Pensioni invalidor	52	86	1	139
Pensioni familjar	147	154	5	306
Pensioni i pleqërisë – tërheqjet e programuara	5	9	0	14
Pensioni familjar – tërheqjet e programuara	1	0	0	1
Pagesa e njëhershme – anëtar	0	3	0	3
Pagesa e njëhershme – trashëgimia	56	60	2	118
Gjithsej	261	312	8	581

Në Grafikon 5.27. është paraqitur struktura e pensioneve dhe pagesave të realizuara nga shtylla e dytë, në shtatëmbëdhjetë vitet e ekzistimit të shtyllës së dytë, përfundimisht me vitin 2021. Numri i pagesave është shumë i vogël, sepse anëtarët janë të rinj. Pjesa më e madhe e pagesave janë në rastet e vdekjes së anëtarit, përmes realizimit të pensionit familjar, ose pagesës së trashëgimisë, pastaj pagesat në bazë të realizimit të pensionit invalidor, ndërsa më i vogël është numri i pagesave të njëhershme për anëtarët dhe pagesave për anëtarët përmes tërheqjeve të programuara.

Grafiku 5.27. Struktura e pensioneve dhe pagesave të realizuara nga shtylla e dytë që nga fillimi i sistemit

6 Të dhëna për fondet pensionale vullnetare

- 6.1 Qëllimi i sigurimit pensional vullnetar me financim kapital
- 6.2 Anëtarësia në fondet pensionale vullnetare
- 6.3 Kalimi i një anëtari nga një llogari në një tjetër, brenda të njëjtit ose në një fond tjetër pensional vullnetar
- 6.4 Kontributet në fondet pensionale vullnetare
- 6.5 Investimi dhe struktura e portfolit të fondeve pensionale vullnetare
- 6.6 Mjetet neto, njësia llogaritare dhe norma e të ardhurave të fondeve pensionale vullnetare
- 6.7 Kompensimet e fondeve pensionale vullnetare
- 6.8 Pagesa e kompensimeve pensionale të sigurimit pensional vullnetar me financim kapital

6. Të dhëna për fondet pensionale vullnetare

Në financimin kapital vullnetar të sigurimit pensional, përfundimisht me vitin 2022, ka gjithsej 29.502 anëtarë, që do të thotë rritje të anëtarësisë në vitin për afro 6,23% gjë që është përafërsisht nivel i njëjtë si edhe vitin e ardhshëm. Nga numri i përgjithshëm i anëtarëve në shtyllën e tretë afro 46% janë anëtarë me llogari individuale vullnetare, ndërsa afro 54% janë pjesëmarrës në skemën pensionale me llogari profesionale. Fondi i ri pensional vullnetar bëri lëvizje më të madhe në kalimet e anëtarëve nga njëri fond në tjetrin fond vullnetar pensional në vitin 2022.

Gjatë vitit 2022, në fondet pensionale vullnetare janë paguar gjithsej afro 400,09 milionë denarë.

Mjetet e përgjithshme të fondeve pensionale vullnetare shënuan rritje më të vogël krahasuar me mjetet e përgjithshme të fondeve të detyrueshme pensionale, përkatësisht u rritën për 6,36% dhe arritën 3,05 miliardë denarë, gjë që paraqet afro 0,38% të PBV-së së RMV-së. Struktura e portofolit investues të fondeve pensionale vullnetare, gjithashtu, nuk dallohet dukshëm në krahasim me vitin e kaluar, megjithëse edhe te fondet pensionale vullnetare vërehet rritje të vogël të pjesëmarrjes së obligacioneve për llogari të pjesëmarrjes së depozitave, aksioneve dhe fondeve investuese. Fillimi i punës së fondit të katërt pensional vullnetar nuk ndikoi shumë në strukturën e përgjithshme të investimeve të fondeve pensionale vullnetare duke marrë parasysh faktin se në vitet fillestare të punës fondi i ri ende disponon me mjete të cilat janë me vëllim të vogël krahasuar me mjetet e përgjithshme të fondeve pensionale vullnetare.

Në vitin 2022 njësitë e kontabilitetit të katër fondeve pensionale vullnetare shënuan shmangie nga trendi i rritjes për shkak të gjendjeve të pavolitshme të tregjeve financiare (rënie prej 2,76% të vlerës së njësisë së kontabilitetit të SAVAv, rënie prej 2,98% të KBPv, rënie prej 1,48% të TRIGLLAVv, ndërsa vlera e njësisë së kontabilitetit të VFPv shënoi rënie prej 1,21% nga fillimi i punës).

Në nivel të shtyllës së tretë, me periudhën shtatëdhjetë vjeçare 2016-2022, u realizuan të ardhura mesatare të reduktuar në nivel vjetor prej 4,64% në shumën nominale përkatësisht 0,61% në shumë reale, të përlogaritur përmes ndryshimit të mesatares së ponderuar të njësisë të kontabilitetit të fondeve pensionale vullnetare.

Në vitin 2022 u realizuan 377 kompensime pensionale dhe pagesa të shtyllës së tretë.

6.1 Qëllimi i sigurimit pensional vullnetar me financim kapital

Qëllimi primar i sigurimit vullnetar pensional me financim kapital është sigurimi i të ardhurave më të larta pas daljes në pension, për personat e siguruar që tashmë janë të siguruar në sistemin pensional me një shtyllë dhe/ose me dy shtylla, për të siguruar pension për personat që nuk janë të përfshirë nga sigurimi i detyrueshëm pensional personalisht për veten ose nga personat e tjerë dhe sigurimin e parakushteve për vendosjen e skemave pensionale profesionale në procesin e harmonizimit të sistemit të sigurimit social në RMV me sistemet e BE-së. Parimet themelore të sigurimit vullnetar pensional me financim kapital janë: sigurimi i mjeteve shtesë në rast të pleqërisë, anëtarësimi në bazë vullnetare, financimi kapital në parimin e kontributeve të përcaktuara, investimi i mjeteve në bazë të sigurisë, diversifikimi i rrezikut dhe mbajtja e likuiditetit adekuat, si dhe transparencja.

Sigurimi vullnetar pensional mundëson mbulimin e grupit të madh personash nga popullsia e RMV-së, si dhe të personave që nuk janë shtetas të RMV-së. Kjo mundëson kursimin shtesë për pleqërinë, gjë që rrit sigurinë materiale në pleqëri. Për më tepër, në përputhje me praktikën e zakonshme në shumë vende evropiane, ku ekzistojnë skemat pensionale profesionale, përmes të cilave punëdhënësit, ose shoqatat e qytetarëve, organizojnë dhe financojnë sigurim pensional shtesë për të punësuarit e tyre, përkatësisht anëtarët, kjo është e mundur edhe në RMV. Meqë sistemet evropiane të sigurimit social janë nën presion, që vazhdimisht rritet, pensionet profesionale në të ardhmen do të luajnë gjithnjë e më shumë rol në plotësimin e të ardhurave pas daljes në pension. Për këto shkaqe, duhet të zhvillohen pensionet profesionale, në mënyrë shtesë të sigurimit social, me qëllim të ofrimit të sigurimit të sigurt, të përhershëm dhe efikas social, që duhet të garantojë standard të mirë jetësor në pleqëri. Në shtyllën e tretë, punëdhënësi, ose shoqata e qytetarëve (siguruesi), mund të organizojë dhe të financojë skemën pensionale profesionale dhe të paguajë kontribut në fondin vullnetar pensional për të punësuarit dhe anëtarët e tij. Më shumë punëdhënësi, ose më shumë shoqata të qytetarëve, mund të organizojnë dhe të financojnë së bashku skema pensionale profesionale. Siguruesi nënshkruan kontratë me shoqërinë që ka zgjedhur për të menaxhuar fondin vullnetar pensional, ku do të përfshihet edhe skema pensionale profesionale.

Pritet që sigurimi vullnetar pensional me financim kapital të ketë ndikim të rëndësishëm shtesë në ekonominë në tërësi, nëpërmjet rritjes së kursimit të popullsisë, rritjes së fuqisë së investimit dhe nxitjes së zhvillimit dhe thellimit të tregut të kapitalit, nëpërmjet investimit të mjeteve në fondet vullnetare pensionale, rritjes së kërkesave për instrumente të reja dhe nëpërmjet shërbimeve të reja financiare, etj.

Sigurimi vullnetar pensional me financim kapital u bë operativ në gjysmën e dytë të vitit 2009, ashtu që shoqërive ekzistuese u janë dhënë lejet për menaxhimin e fondeve vullnetare pensionale. Fondi i hapur vullnetar pensional “NLB Penzija Plus” - Shkup filloi me punë më 15.7.2009, ndërsa KB e Para Fondi i parë i hapur vullnetar pensional - Shkup, më 21.12.2009. Në qershor 2018, MAPAS dha leje për ndryshimin e emrit të fondit pensional Fondi i hapur vullnetar pensional – “NLB Penzija Plus” Shkup në Fondin e hapur vullnetar pensional Sava Penzija Plus. Trigllav Fondi i hapur vullnetar pensional – Shkup filloi me punë më 1.3.2021. VFP Fondi i hapur vullnetar pensional - Shkup filloi me punë më 18.10.2022.

6.2 Anëtarësimi në fondet vullnetare pensionale

Një person mund të bëhet anëtar në fondin pensional vullnetar në tri mënyra:

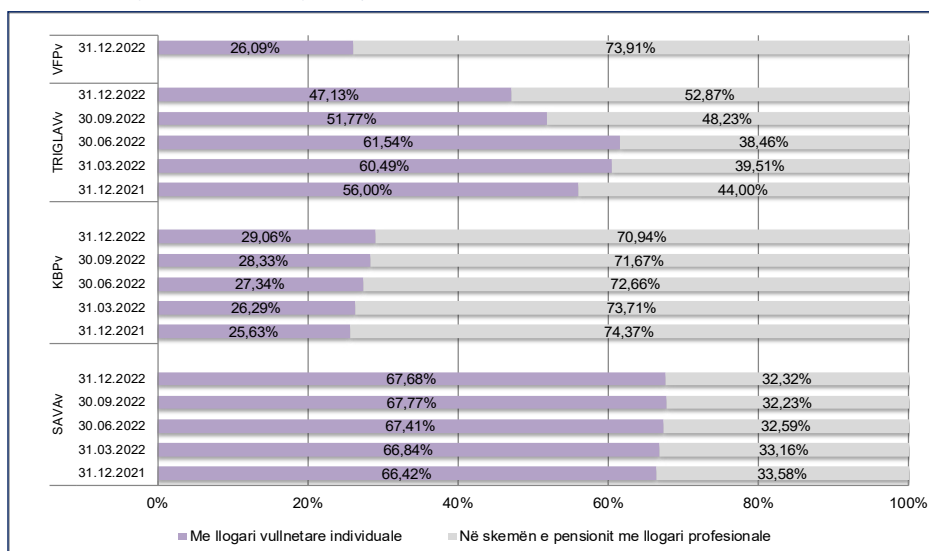
- 1) me nënshkrimin e kontratës për anëtarësim në fondin vullnetar pensional ndërmjet personit dhe shoqërisë dhe me hapjen e llogarisë individuale vullnetare,
- 2) me nënshkrimin e kontratës për anëtarësim në fondin vullnetar pensional ndërmjet personit, personit fizik që paguan në emër dhe për llogari të personit (paguesit) dhe shoqërisë dhe me hapjen e llogarisë individuale vullnetare,
- 3) me pjesëmarrjen në skemën pensionale profesionale, të organizuar nga punëdhënësi i tij ose nga shoqata në të cilën është anëtar dhe me hapjen e llogarisë profesionale.

Një person mund të ketë vetëm një llogari individuale vullnetare dhe një llogari profesionale. Këto llogari mund të jenë në të njëjtin fond ose në fondin e ndryshëm vullnetar pensional.

Në sigurimin vullnetar pensional me financim kapital, me gjendjen më 31.12.2022 ka gjithsej 29.502 anëtarë, që do të thotë 1.730 anëtarë më shumë krahasuar me 31.12.2021, përkatësisht ka rritje të anëtarësimit prej rreth 6,23%. Rritja e anëtarësimit në vitin 2022 krahasuar me vitin 2021 e mban afërsisht të njëjtin nivel si edhe vitin e kaluar. Nga numri i përgjithshëm i anëtarëve në shtyllën e tretë 13.628 ose rreth 46% janë anëtarë me llogari individuale vullnetare, ndërsa 15.874 ose rreth 54% janë pjesëmarrës në skemën pensionale me llogari profesionale. Meqë TRIGLLAVv dhe VFPv Fondi i ri vullnetar pensional kanë numër relativisht të vogël anëtarësh (0,59% të numrit të përgjithshëm të anëtarëve në TRIGLLAVv dhe 0,31% në VFPv), në lidhje me sistemimin e anëtarëve nëpër fondet vullnetare pensionale, me gjendjen më 31.12.2022, në fondet vullnetare pensionale që funksionojnë që nga viti 2009, nuk ka ndryshim evident në krahasim me gjendjen e vitit të kaluar, përkatësisht rreth 44,11% e anëtarëve janë në SAVAv, ndërsa rreth 54,99% janë në KBPv.

Nga Grafiku 6.1, është paraqitur struktura e anëtarëve sipas fondeve vullnetare pensionale dhe sipas llojit të anëtarësimit, në vitin 2021, në nivel tremujor, mund të vërehet dallimi evident për sa i përket llojit të anëtarësimit në të katër fondet vullnetare pensionale. Pra, SAVAv ka numër më të madh të anëtarëve me llogaritë individuale vullnetare (67,68%), KBPv dhe VFPv kanë më shumë anëtarë në skemat pensionale me llogaritë profesionale (70,94% KBPv dhe 73,91% VFPv), ndërsa në TRIGLLAVv sistemimi i anëtarësimit është më i barabartë, edhe pse një numër pak më i madh janë anëtarë të skemave pensionale me llogaritë profesionale (52,87%). Sa i përket strukturës së anëtarëve sipas llojit me gjendjen më 31.12.2022, si në SAVAv ashtu edhe në KBPv nuk ka ndonjë ndryshim evident në krahasim me gjendjen e vitit të kaluar.

Grafiku 6.1. Struktura e anëtarëve sipas FVP-së dhe sipas llojit të anëtarësimit

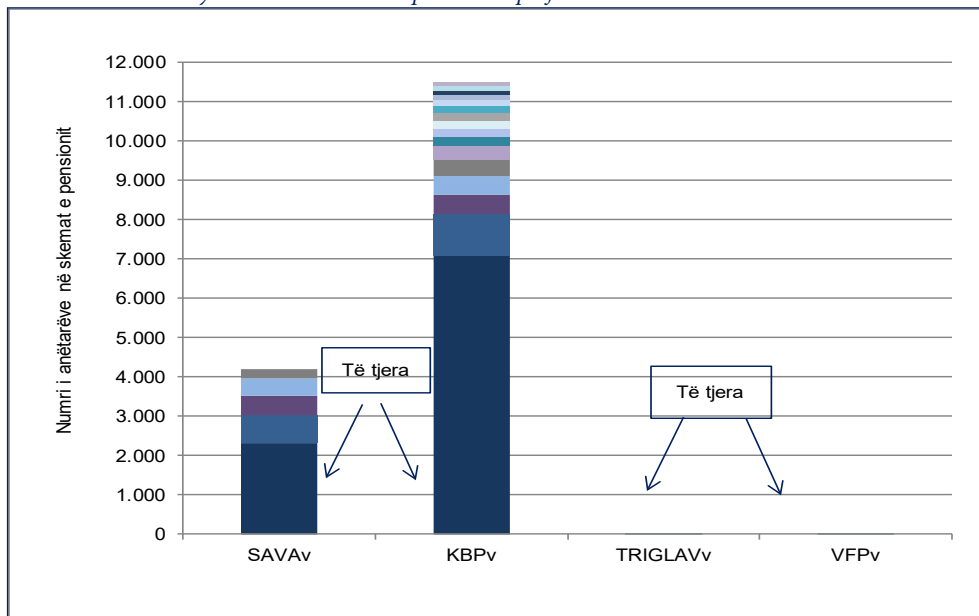

Nga përvoja e deritanishme, zakonisht, anëtarët që kanë llogari individuale vetë i paguajnë mjetet, ndërsa në një numër të vogël rastesh ka anëtarë për të cilët kontribut paguan paguesi (nga gjithsej 13.628 anëtarë që kanë llogari individuale, vetëm 750 anëtarë ose 5,5% kanë pagues). Sigurimi vullnetar pensional me financim kapital mundëson anëtarësimin e personave që nuk janë shtetas të RMV-së. Në ekzistimin e deritanishëm të shtyllës së tretë ka shumë pak anëtarë që janë shtetas të huaj (0,02% e numrit të përgjithshëm të anëtarëve).

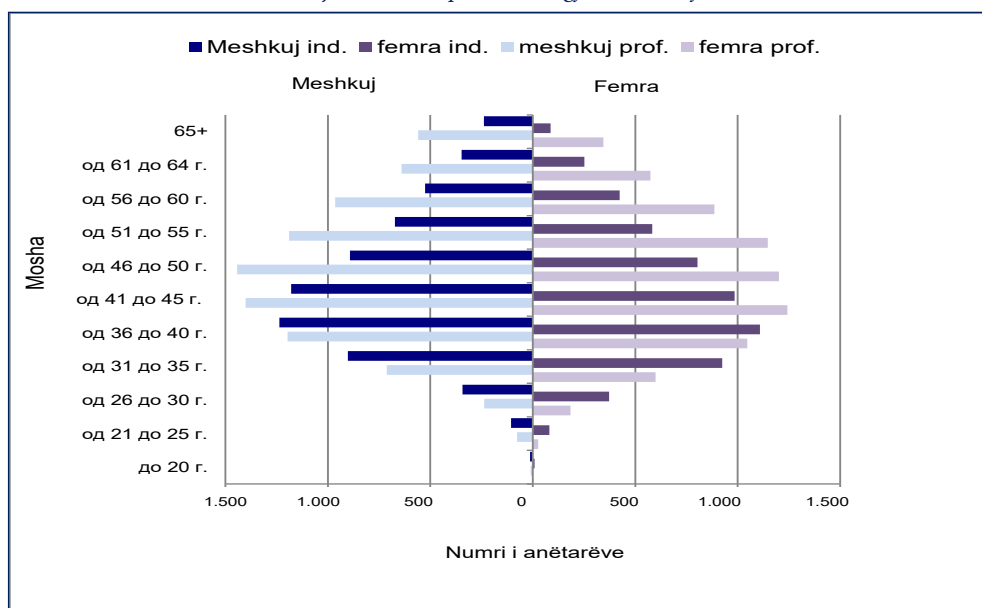
Lidhur me pjesëmarrjen e anëtarëve në skemat pensionale profesionale, në SAVAv, 4.206 anëtarë janë pjesëmarrës në 1.233 skema pensionale profesionale, në KBPv, 11.508 anëtarë janë pjesëmarrës në 2.883 skema pensionale profesionale, në TRIGLLAVv,

92 anëtarë janë pjesëmarrës në 5 skemat pensionale profesionale dhe në VFPv, 68 anëtarë janë pjesëmarrës në 14 skemat pensionale profesionale. Ekzistojnë skema pensionale profesionale me disa dhjetëra anëtarë dhe skema pensionale profesionale vetëm me 1 deri në 2 anëtarë. Nga numri i përgjithshëm i skemave, 19 skemat pensionale profesionale kanë mbi 100 anëtarë, katër skema kanë mbi 500 anëtarë, njëra prej të cilave ka mbi 1.000 anëtarë. Sistemimi i anëtarëve në skemat pensionale profesionale sipas fondeve është dhënë në Grafikon 6.2., ku në mënyrë të veçantë janë paraqitur vetëm skemat që kanë më shumë se 100 anëtarë, ndërsa skemat e

Grafiku 6.2. Sistemimi i anëtarëve në shtyllën e tretë në skemat pensionale profesionale

Grafiku 6.3. Grafiku 6.3. Struktura e anëtarëve në shtyllën e tretë sipas moshës, gjinisë dhe llojit të anëtarësimit

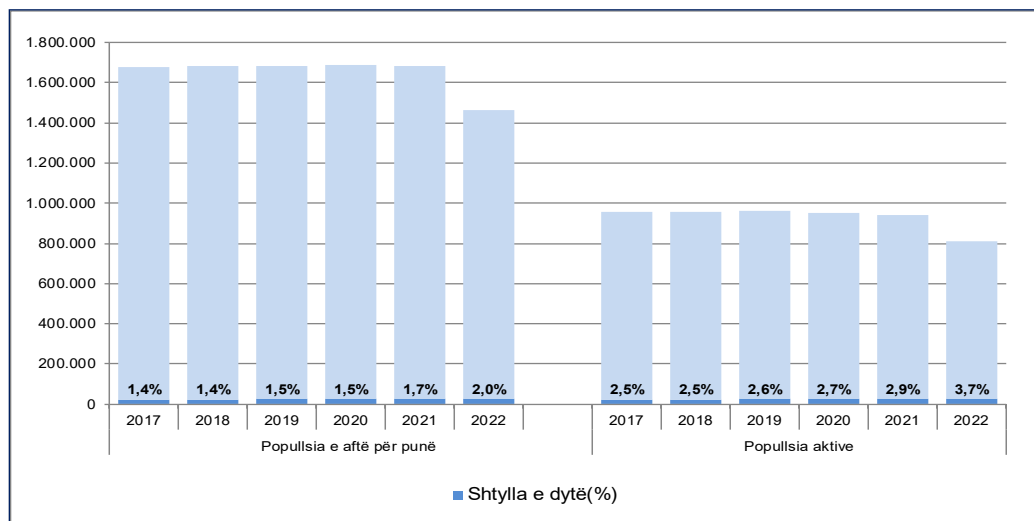

Struktura e anëtarëve në shtyllën e tretë, sipas moshës, gjinisë dhe llojit të anëtarësimit është paraqitur në Grafikon 6.3.

Nga kjo pasqyrë grafike mund të vërehet se në shtyllën e tretë në krahasim me shtyllën e dytë ka më shumë anëtarë më të vjetër. Diçka rreth 60% e anëtarëve me llogari individuale vullnetare janë të moshës deri në 45 vjeç, ndërsa rreth 58% e anëtarëve me llogari profesionale janë të moshës deri në 50 vjeç. Anëtarët që kanë llogari profesionale janë më të vjetër se anëtarët me llogari individuale. Mosha mesatare e anëtarëve me llogari individuale është 44 vjeç për meshkujt dhe 43 vjeç për femrat, ndërsa mosha mesatare e anëtarëve me llogari profesionale është 48 vjeç për meshkujt dhe 48 vjeç për femrat, kurse mosha mesatare e të gjithë anëtarëve gjithsej është 46 vjeç.

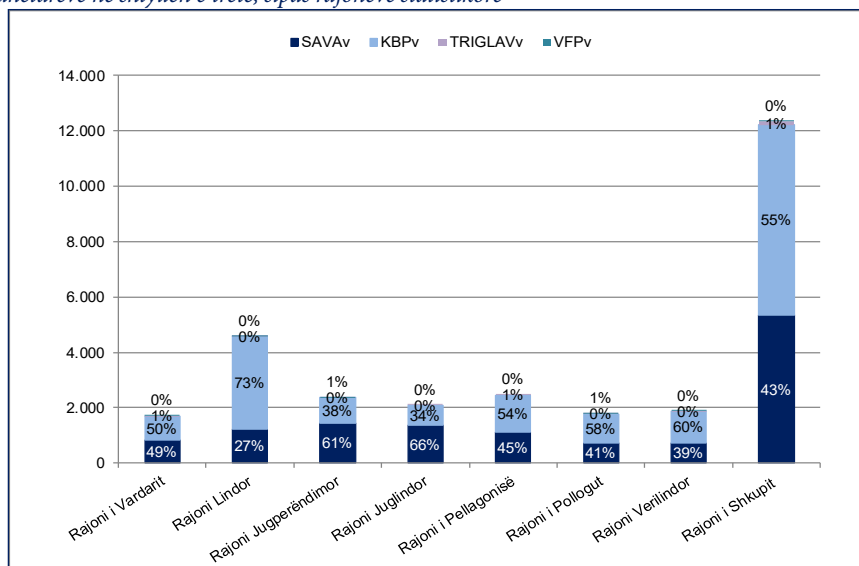
Pjesëmarrja e numrit të përgjithshëm të anëtarëve të shtyllës së tretë në popullsinë e përgjithshme të aftë për punë dhe në popullsinë e përgjithshme aktive ndonëse u rrit në vitin 2022 akoma është e vogël. Me gjendjen në fund të vitit 2022, vetëm rreth 2,0% e popullsisë së përgjithshme të aftë për punë në RMV janë anëtarë të shtyllës së tretë, përkatësisht rreth 3,7% e popullsisë së përgjithshme aktive në RMV janë anëtarë të shtyllës së tretë. Rritja e pjesëmarrjes së anëtarëve në shtyllën e tretë, në popullsinë e përgjithshme të aftë për punë dhe popullsinë aktive në RMV, në periudhën prej vitit 2017 deri në vitin 2022, është paraqitur në Grafikon 6.4. Ky rezultat tregon se ekziston potencial i konsiderueshëm për zhvillimin e shtyllës së tretë.

Grafiku 6.4. Pjesëmarrja e anëtarëve të shtyllës së tretë në popullsinë e përgjithshme të aftë për punë dhe popullsinë aktive, sipas viteve, 2017-2022

Më së shumti¹⁸ anëtarë në katër fondet vullnetare pensionale ka nga Rajoni i Shkupit, 6.872 anëtarë në KBPv, 5.345 anëtarë në SAVAv, 113 anëtarë në TRIGLLAVv dhe 52 anëtarë në VFPv. Më së paku anëtarë në SAVAv ka nga Rajoni i Pollogut (738 anëtarë), më së paku anëtarë në KBPv ka nga Rajoni Juglindor (627 anëtarë), më së paku anëtarë në TRIGLLAVv ka nga Rajoni Verilindor (anëtar), ndërsa në VFP nuk ka fare anëtarë nga Rajoni Juglindor dhe Rajoni i Pellagonisë.

Grafiku 6.5. Struktura e anëtarëve në shtyllën e tretë, sipas rajoneve statistikore

¹⁸Rajonet statistikore janë definuar sipas Entit shtetëror të statistikave – njësi territoriale. Nomenklatura e njësi territoriale është bazuar mbi organizimin territorial të vetëqeverisjes lokale të Republikës së Maqedonisë dhe është harmonizuar me klasifikimin e Bashkimit Evropian.

6.3 Transferimi i anëtarit nga njëra llogari në tjetrën në të njëjtin fond ose në fondin tjetër vullnetar pensional

Personat kanë të drejtën e zgjedhjes së fondit vullnetar pensional dhe të drejtën e ndryshimit të fondit të zgjedhur vullnetar pensional, sipas dëshirës të tyre, në çdo kohë. Nëse anëtari është anëtar i fondit ekzistues vullnetar pensional më shkurt se 12 muaj, gjatë transferimit duhet të paguajë kompensimin për transferim. Përndryshe, transferimi është falas. Gjatë transferimit transferohen edhe mjetet e përgjithshme nga llogaria e anëtarit. Gjithashtu, në rast transferimi të pjesëmarrësit në skemën pensionale profesionale nga njëri sigurues në tjetrin, ai ka të drejtën e transferimit të mjeteve të kursyera në skemën profesionale në llogarinë profesionale ose në llogarinë individuale vullnetare, nëse siguruesi tjetër nuk ka organizuar skemë pensionale profesionale ose nuk e përfshin edhe personin në të. Anëtari, i cili është pjesëmarrës në skemën pensionale profesionale, ka të drejtën e transferimit të mjeteve në llogarinë individuale vullnetare, nëse nuk punësohet ose nuk anëtarësohet në shoqatën e qytetarëve.

Në Tabelën 6.1. janë dhënë të dhënat për numrin e anëtarëve që janë transferuar nga njëri fond vullnetar pensional në tjetrin dhe për shumën e mjeteve të transferuara nga njëri fond vullnetar pensional në tjetrin, mbi këtë bazë, gjatë vitit 2022.

Tabela 6.1. Kalimi i anëtarëve nga një fond pensional vullnetar në një tjetër

2022		FPV-ja në të cilën janë transferuar anëtarët, përkatësisht në të cilën janë bartur mjetet			VFPv	Gjithsej
		SAVAv	KBPv	TRIGLAVv		
Anëtarët që janë transferuar nga FPV-ja	SAVAv	-	11	5	12	28
	KBPv	9	-	34	42	85
	TRIGLAVv	1	0	-	0	1
	VFPv	0	0	0	-	0
	Gjithsej	10	11	39	54	114
Mjetet e transferuara nga FPV-ja (në denarë)	SAVAv	0	3.292.115	383.235	7.790.761	11.466.111
	KBPv	3.501.957	0	1.534.514	11.652.404	16.688.875
	TRIGLAVv	3.910	0	0	0	3.910
	VFPv	0	0	0	0	0
	Gjithsej	3.505.867	3.292.115	1.917.749	19.443.165	28.158.896

Fillimi me punë i VFP Fondi i katërt vullnetar pensional ka shkaktuar lëvizje disi më të madhe në transferimet e anëtarëve nga njëri fond vullnetar pensional në tjetrin në vitin 2022. Pra, gjatë vitit 2022, numri i përgjithshëm i anëtarëve në fondet vullnetare pensionale, të cilët janë transferuar nga njëri fond vullnetar pensional në tjetrin, është 114, që paraqet 0,39% të numrit të përgjithshëm të anëtarëve. Megjithëse pjesëmarrja në përqindje e anëtarëve që kanë bërë ndryshim në fondin vullnetar pensional në numrin e përgjithshëm të anëtarëve është minimal në vitin 2022, numri i anëtarëve që kanë bërë ndryshim në fondin vullnetar pensional është dukshëm më i lartë në krahasim me vitin 2021. Kështu, 10 anëtarë kaluan në SAVAv, 11 kaluan në KBPv dhe 39 anëtarë kaluan në TRIGLAVv dhe 54 kaluan në VFPv. Gjatë transferimit, rreth 3,51 milionë denarë janë transferuar në SAVAv, rreth 3,29 milionë denarë janë transferuar në KBPv, 1,92 milionë denarë janë transferuar në TRIGLAVv dhe rreth 19,44 milionë denarë janë transferuar në VFPv. Gjithashtu, në vitin 2022 ka pasur transferime brenda të njëjtit fond pensional nga njëra skemë profesionale në tjetrën dhe nga llogaria profesionale në llogarinë individuale vullnetare.

6.4 Kontributet në fondet pensionale vullnetare

Pagesa e kontributit vullnetar mund të bëhet vetëm për personin që i përmbush kushtet për anëtarësim në fondin vullnetar pensional, në përputhje me Ligjin për sigurim vullnetar pensional me financim kapital. Pagesa e kontributit vullnetar, në emër dhe për llogari të anëtarit që ka llogari individuale vullnetare, mund të bëhet nga anëtari dhe/ose paguesi. Pagesën e kontributit vullnetar, në emër dhe për llogari të anëtarit që ka llogari profesionale, mund ta kryejë vetëm siguruesi. Pagesat bëhen nga llogaria e transaksionit të anëtarit dhe/ose paguesit ose siguruesit. Kontributi vullnetar paguhet në llogari të veçantë në para të fondit vullnetar, e cila mbahet pranë kujdestarit të pronës dhe shpërndahet në llogarinë individuale vullnetare, ose në llogarinë profesionale të anëtarit, në varësi të mënyrës së anëtarësimit dhe pas përmbushjes së kushteve për anëtarësim.

Anëtari, paguesi dhe siguruesi kanë të drejtë të përcaktojnë lirisht lartësinë e shumës së paguar të kontributit vullnetar dhe dinamikën e pagesës, ndërsa ndryshimi i lartësisë së pagesës, ose ndërprerja e pagesës, nuk ndikojnë në të drejtën e anëtarësimit në fond, përkatësisht nuk do të thotë ndërprerje e anëtarësimit. Shumat e kontributeve vullnetare përcaktohen nga siguruesi, për të gjithë pjesëmarrësit në skemën pensionale profesionale, të cilën ai e organizon dhe e financon dhe i përcakton si përqindje të rrogës së anëtarit, i cili përfshihet në skemën pensionale profesionale.

Gjatë vitit 2022 në fondet vullnetare pensionale janë paguar gjithsej rreth 400,09 milionë denarë, që është rreth 0,05% të PBV-së së RMV-së. Kontributet e paguara detajisht sipas muajve (në milionë denarë) janë paraqitur në Tabelën 6.2.

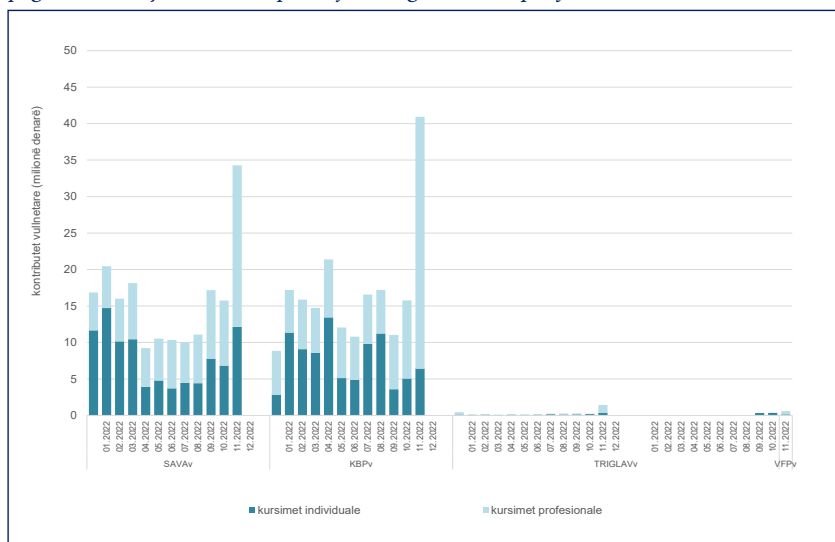
Tabela 6.2 Kontributet në shtyllën e tretë sipas muajve dhe fondeve

(në milione denare)

	Gjithsej 2021	Jan	Feb.	Mar.	Prill	Maj	Qer.	Kor.	Gusht	Shtat.	Tet.	Nen.	Dhjet.	Gjithsej 2022
SAVAv	191,52	16,86	20,45	15,99	18,14	9,22	10,53	10,34	10,00	11,09	17,18	15,75	34,28	189,83
KBPv	214,39	8,85	17,20	15,87	14,74	21,38	12,06	10,80	16,57	17,19	11,04	15,76	40,93	202,40
TRIGLAVv	1,80	0,45	0,13	0,15	0,11	0,18	0,13	0,19	0,24	0,28	0,26	0,23	1,42	3,76
VFP	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,32	0,79	2,97	4,09
Gjithsej	407,71	26,16	37,78	32,02	33,00	30,78	22,72	21,32	26,81	28,55	28,80	32,54	79,61	400,09

Në vitin 2022, kontributet e përgjithshme vullnetare të paguara në shtyllën e tretë shënuan ulje prej 1,87% krahasuar me vitin 2021. Krahasuar me vitin paraprak, shuma e kontributeve të përgjithshme vullnetare të paguara në SAVAv u zvogëlua për rreth 0,88%, KBPv gjithashtu shënoi rënie në kontributet e përgjithshme vullnetare të paguara me rreth 5,59%, ndërsa TRIGLAVv shënoi rritje të kontributeve vullnetare të paguara për 109,18%. Në VFPv, në tre muajt e funksionimit u paguan kontributet vullnetare në shumë prej 4,09 milionë denarë. Në vitin 2022, pjesëmarrja e kontributeve vullnetare në katër fondet vullnetare pensionale të paguara në llogaritë profesionale është 53%, ndërsa pjesëmarrja e kontributeve vullnetare të paguara në llogaritë individuale vullnetare është 47%. Kjo shpërndarje për sa u përket fondeve, në vitin 2022, në SAVAv është e barabartë, përkatësisht në KBPv 45% e kontributeve të përgjithshme vullnetare janë paguar në llogaritë individuale vullnetare, ndërsa 55% në llogaritë profesionale, kurse në TRIGLAVv 43% e kontributeve të përgjithshme vullnetare janë paguar në llogaritë individuale vullnetare, ndërsa 57% në llogaritë profesionale. Kjo shpërndarje dallon më së shumti në VFPv, ku 20% e kontributeve të përgjithshme vullnetare janë paguar në llogaritë individuale vullnetare, ndërsa 80% në llogaritë profesionale. Shpërndarja e pagesave sipas llojit të llogarisë në të cilën janë paguar dhe sipas fondit, në bazë mujore, është dhënë në Grafikon 6.6.

Grafiku 6.6. Shpërndarja e pagesave në shtyllën e tretë sipas llojit të llogarisë dhe sipas fondit

6.5 Investimi dhe struktura e portfolit të fondeve pensionale vullnetare

Edhe në sigurimin vullnetar pensional me financim kapital, si në sigurimin e detyrueshëm pensional me financim kapital, në fazën fillestare përdoret kontrollimi proaktiv dhe kufizimet sasiore dhe cilësore të investimeve. Megjithatë, në dallim nga sigurimi i detyrueshëm pensional me financim kapital, në sigurimin vullnetar pensional me financim kapital ka kushte më liberale lidhur me investimin.

Përveç instrumenteve të lejuara në fondet e detyrueshme pensionale, në fondet pensionale vullnetare, për investimet jashtë vendit, lejohet edhe investimi në letrat debitore me vlerë, të emetuara nga Banka Qendrore Evropiane, Banka Evropiane e Investimeve dhe Banka Botërore, si dhe nga letrat debitore me vlerë, të emetuara nga njësitë e vetëqeverisjes lokale. Meqë është e domosdoshme të arrihet diversifikimi adekuat midis llojeve të ndryshme të investimeve dhe fondeve vullnetare pensionale, parashihen kufizimet maksimale për investimin në kompani të caktuar dhe në grup ekonomik të caktuar dhe kufizime maksimale në shumat që mund të investohen në lloje të caktuara instrumentesh. Për t'i parandaluar investimet në instrumentet që nuk janë të përshtatshme për të investuar në fondet vullnetare pensionale, janë të ndaluara me ligj investimet në aksionet, obligacionet dhe letrat e tjera me vlerë, të cilat nuk kuotojnë në tregun zyrtar ose që nuk tregtohen publikisht, instrumentet me të cilat nuk mund juridikisht të disponohen, instrumentet që nuk mund të vlerësohen menjëherë, më shumë forma të pronës që nuk mund të vlerësohen menjëherë dhe zërat me vlerë të pasigurt. Kufizimet maksimale të investimeve janë paraqitur në Tabelën 6.3.

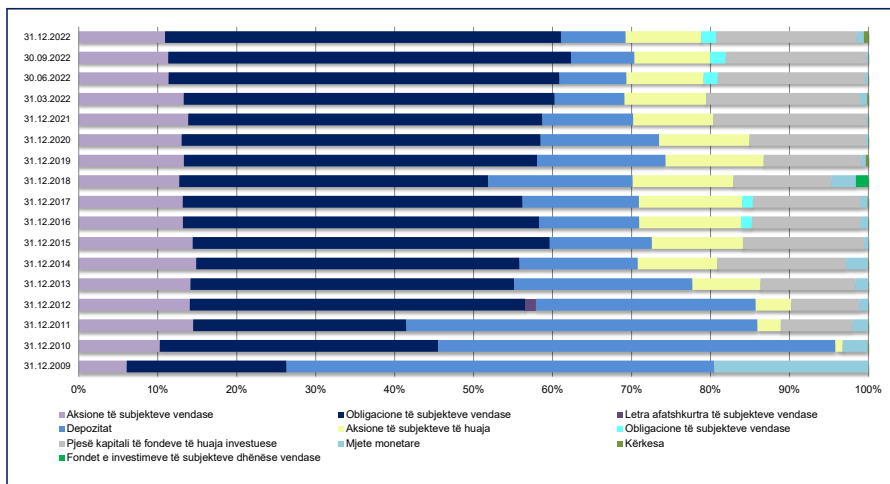
Struktura e investimeve të fondeve vullnetare pensionale SAVAv dhe KBPv, që nga fillimi i punës së fondeve vullnetare pensionale (për periudhën 2009-2021, në nivel vjetor dhe për vitin 2022, në nivel tremujor), është paraqitur në Grafikon 6.7. dhe në Grafikon 6.8. Struktura e investimeve të fondit vullnetar pensional TRIGLLAVv që nga fillimi i punës së fondit (1.3.2021) dhe në nivel tremujor për vitin 2022 është paraqitur në Grafikon 6.9. Struktura e investimeve të fondit vullnetar pensional VFPv që nga fillimi i punës së fondit (18.10.2022) në nivel tremujor për vitin 2022 është paraqitur në Grafikon 6.10.

Tabela 6.3. Kufizimet maksimale të investimit

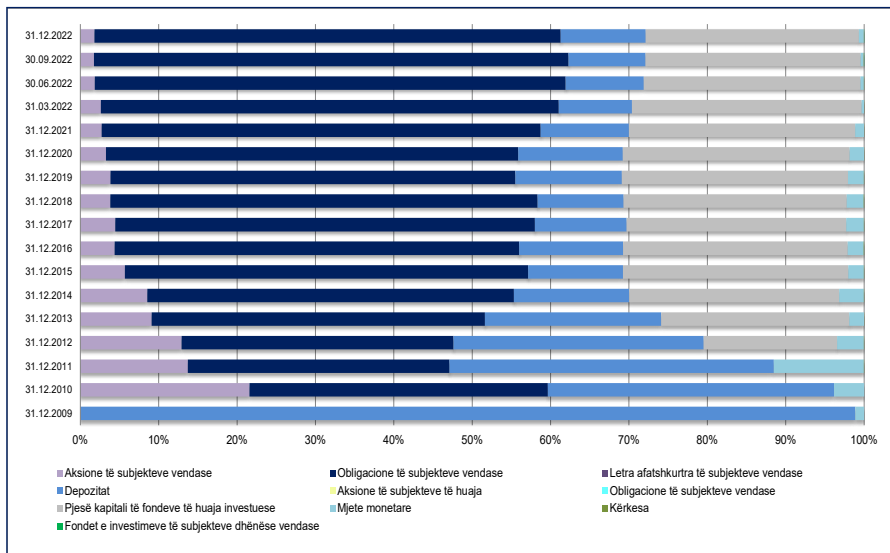
Lloji i instrumentit	Limiti maksimal
Investimet jashtë vendit (BE, OECD)	50%
<ul style="list-style-type: none"> kambiale dhe letra të tjera me vlerë të lëshuara nga qeveri të huaja dhe banka qendrore të shteteve të huaja dhe letra debitore me vlerë, të lëshuara nga Banka evropiane qendrore, Banka evropiane e investimeve, Banka Botërore 	50%
<ul style="list-style-type: none"> letra debitore me vlerë të lëshuara nga njësitë e vetëqeverisjes lokale, kompanive të huaja joqeveritare ose bankave dhe dokumentet për aksione dhe letra të tjera me vlerë të lëshuara nga fondet e investimeve 	30%
Letra me vlerë të lëshuara ose të garantuara nga tregu vendas i RM ose BPRM	80%
Depozita bankare, certifikata depozitash, akte komerciale, obligacione dhe letra të tjera me vlerë, mbi bazën e hipotekave të lëshuara nga bankat vendase.	60%
Obligacione të lëshuara nga njësitë e vetëqeverisjes lokale dhe shoqëritë aksionare vendase që nuk janë banka dhe akte komerciale nga shoqëritë aksionare vendase që nuk janë banka.	40%
<ul style="list-style-type: none"> obligacione të lëshuara nga njësitë e vetëqeverisjes lokale 	10%
Aksione të lëshuara nga shoqëritë aksionare vendase	30%
Dokumente për pjesë kapitali dhe aksione të fondeve maqedonase të investimit	5%

Struktura e investimeve të fondeve vullnetare pensionale, me gjendjen më 31.12.2022, nuk dallohet shumë në krahasim me strukturën e investimeve të fondeve vullnetare pensionale, me gjendjen më 31.12.2021 dhe kjo është paraqitur në Grafikon 6.11. Fillimi i punës së fondit të ri vullnetar pensional nuk ndikoi shumë në strukturën e përgjithshme të investimeve në fondet vullnetare pensionale, duke pasur parasysh faktin se në vitet fillestare të punës, fondi i ri ka mjete të vëllimit të vogël që paraqesin pjesëmarrje të vogël në mjetet e përgjithshme të fondeve vullnetare pensionale. Në vitin 2022, pjesëmarrja e obligacioneve nga emetuesit vendas, të cilat përfshijnë obligacione shtetërore vendase (54,21%) dhe obligacioni korporativ (obligacioni perpetual i emtuar nga banka 0,68%) krahasuar me vitin paraprak, shënoi rritje dhe është 54,89%. Pjesëmarrja e depozitave në bankat vendase është ulur krahasuar me vitin paraprak dhe është 9,45%. Gjithashtu, edhe pjesëmarrja e aksioneve nga emetuesit vendas zvogëlohet krahasuar me vitin paraprak dhe është 6,26%. Një pjesë shumë e vogël e investimeve të fondeve vullnetare pensionale u përkasin investimeve në pjesëmarrjet e fondeve vendase të investimeve (0,02%). Në vitin 2022, pjesëmarrja e investimeve jashtë vendit u ul, krahasuar me vitin paraprak, dhe është 28,15%. Në vitin 2022, një fond pensional investon edhe në obligacionet e huaja shtetërore, kështu që investimet në letrat e huaja me vlerë përfshijnë investime në obligacionet e huaja shtetërore (0,91%), pjesëmarrje të fondeve të investimeve (22,55%) dhe investime në aksionet (4,69%). Pjesa e mbetur e mjeteve të fondeve vullnetare pensionale përbëhet nga mjetet në para 0,86% dhe kërkesat 0,38%.

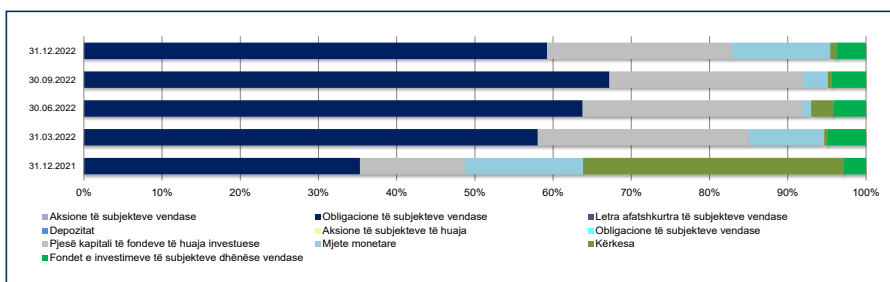
Grafiku 6.7. Struktura e investimeve në SAVAv

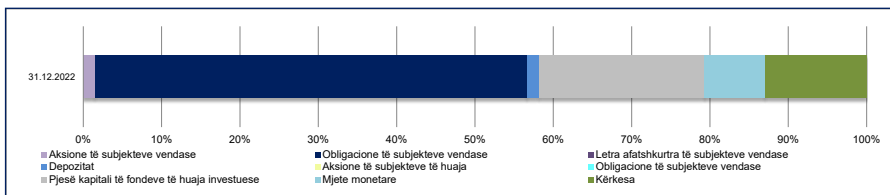
Grafiku 6.8. Struktura e investimeve në KBPv

Grafiku 6.9. Struktura e investimeve në TRIGLAVv

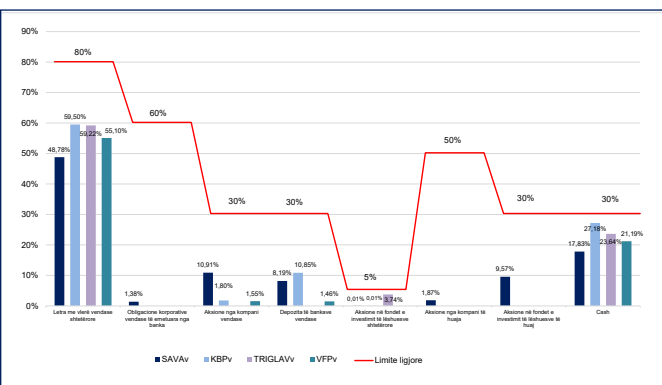

Grafiku 6.10. Struktura e investimeve në VFPv

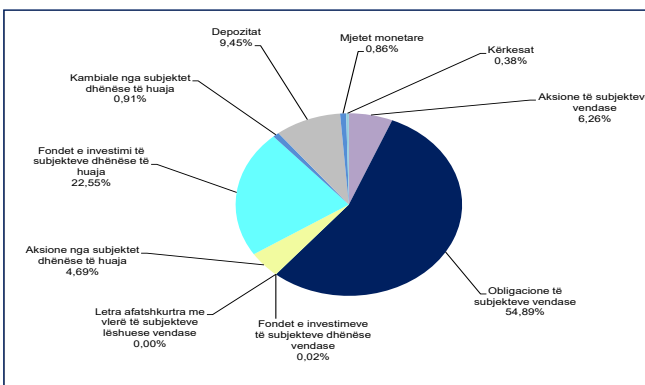

Gjatë vitit 2022, katër fondet vullnetare pensionale kanë investuar brenda kufizimeve maksimalë të investimeve. Në Grafikon 6.12. është paraqitur pjesëmarrja në përqindje në portofol sipas klasave të mjeteve në SAVAv, KBPv, TRIGLLAVv dhe VFPv dhe kufizimet ligjore me gjendjen më 31.12.2022.

Grafiku 6.11. Klasat e mjeteve në portofolin e FVP-së krahasuar me kufizimet ligjore

Grafiku 6.12. Struktura e investimeve në shtyllën e tretë me gjendjen më 31.12.2022

Fondet vullnetare pensionale kanë ekspozim më të madh ndaj mjeteve në aksionet e emetuesve vendas (6.26%) krahasuar me fondet e detyrueshme pensionale. Kështu, ekspozimi i aksioneve në emetuesit vendas është dukshëm më i madh në SAVAv (10,91% krahasuar me KBPv (1,80%). Ekspozimi i aksioneve në emetuesit vendas në VFPv në vitin e parë të punës së vet është 1,55%. TRIGLLAVv më 31.12.2022 nuk ka investime në aksionet e emetuesve vendas.

Për krahasim, lëvizja¹⁹ e vlerës së Indeksit të Bursës së Maqedonisë - IBM10, Indeksit të Obligacioneve të Bursës së Maqedonisë - OBM dhe vlerat e njësisë së kontabilitetit të fondeve vullnetare pensionale gjatë vitit 2021 janë paraqitur në Grafikon 6.13. Vlera e njësisë së kontabilitetit në SAVAv shënoi rënie prej 2,76%, njësia e kontabilitetit në KBPv rënie prej 2,98%, njësia e kontabilitetit në TRIGLLAVv rënie prej 1,48% dhe njësia e kontabilitetit në VFPv që nga fillimi i punës së vet shënoi rënie prej 1,21%. IBM10 gjatë vitit 2022 shënoi rënie prej rreth 8,14%. OBM, gjatë vitit 2022, shënoi rënie prej rreth 6,74%¹¹.

Grafiku 6.13. Lëvizja krahasuese e vlerës së IBM10, OBM-së dhe vlerës së njësisë së kontabilitetit të FVP-së, 2022

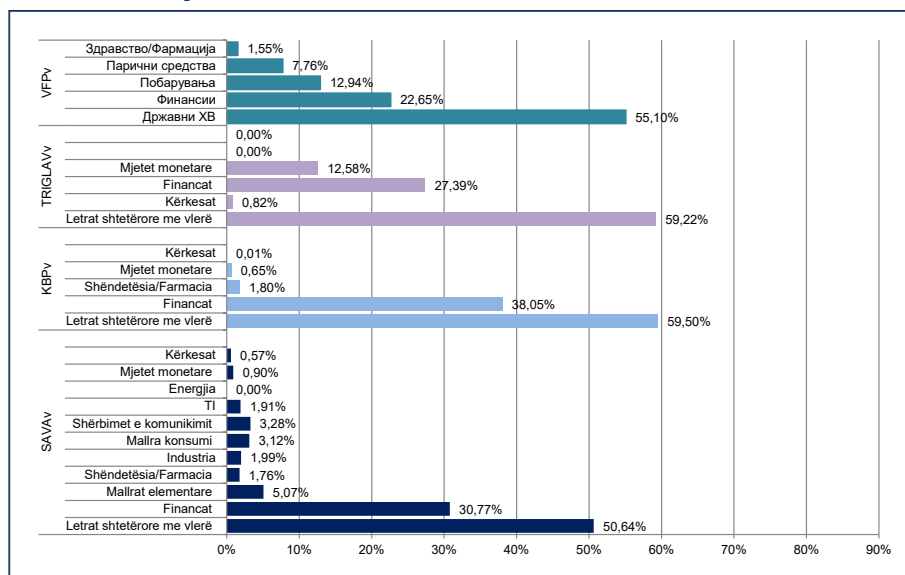

Burimi : MAPAS dhe Bursa maqedonase SHA Shkup, - Buletini vjetor i statistikës 2022

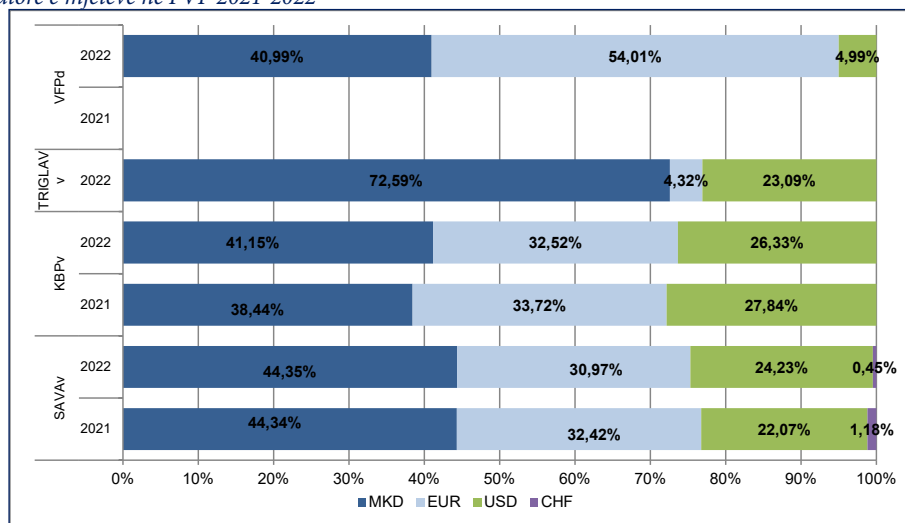
¹⁹Lëvizjet janë paraqitur nëpërmjet ndryshimit të indekseve / njësisë në raport me indeksin fillestar të barabartë me 100, më 31.12.2021

Edhe në fondet vullnetare pensionale, pjesa më e madhe e mjeteve në vitin 2022 ishin investuar në letra shtetërore me vlerë, përkatësisht letra shtetërore vendase me vlerë (48,78% në SAVAv, 59,50% në KBPv, 59,22% në TRIGLLAVv dhe 55,10% në VFPv) dhe në letra të huaja shtetërore me vlerë (1,87% në SAVAv). Menjëherë pasojnë investimet në instrumente nga emetuesit / shoqëritë aksionare nga sektori financiar (30,77% në SAVAv, 38,05% në KBPv, 27,39% në TRIGLLAVv dhe 22,65% në VFPv). Në kuadër të këtij sektori, në SAVAv më e madhe është pjesëmarrja e aksioneve në fondet e huaja dhe vendase të investimeve (57,98%) dhe depozitat bankare vendase (26,62%) dhe më e vogël është pjesëmarrja e aksioneve në bankat vendase (6,73%), obligacionet e emetuara nga bankat vendase (4,48% dhe shërbimet financiare (4,18%). Në KBPv, në kuadër të sektorit financiar mbizotëron pjesëmarrja e fondeve të huaja të investimeve (71,47%), ndërsa pjesa tjetër u përket depozitave bankare vendase (28,53%). Në TRIGLLAVv, në kuadër të sektorit financiar mbizotëron pjesëmarrja e fondeve të huaja dhe vendase të investimeve (100%). Ndërsa në VFPv, në kuadër të sektorit financiar mbizotëron pjesëmarrja e fondeve të huaja dhe vendase të investimeve (93,55%), ndërsa pjesa tjetër u përket depozitave bankare vendase (6,45%). Përveç në sektorët e lartpërmendur, fondet vullnetare pensionale investojnë edhe në sektorë të tjerë: të mira themelore, farmaci, të mira konsumi, industri, teknologji informatike, shërbime komunikimi dhe energji, por me pjesëmarrje shumë më të vogël (nga 1,55 në 5,07%). Struktura e investimeve të fondeve vullnetare pensionale, sipas sektorëve, është paraqitur në Grafikon 6.14.

Grafiku 6.14. Struktura e investimeve ne FVP sipas sektoreve

Grafiku 6.15. Struktura valutore e mjeteve ne FVP 2021-2022

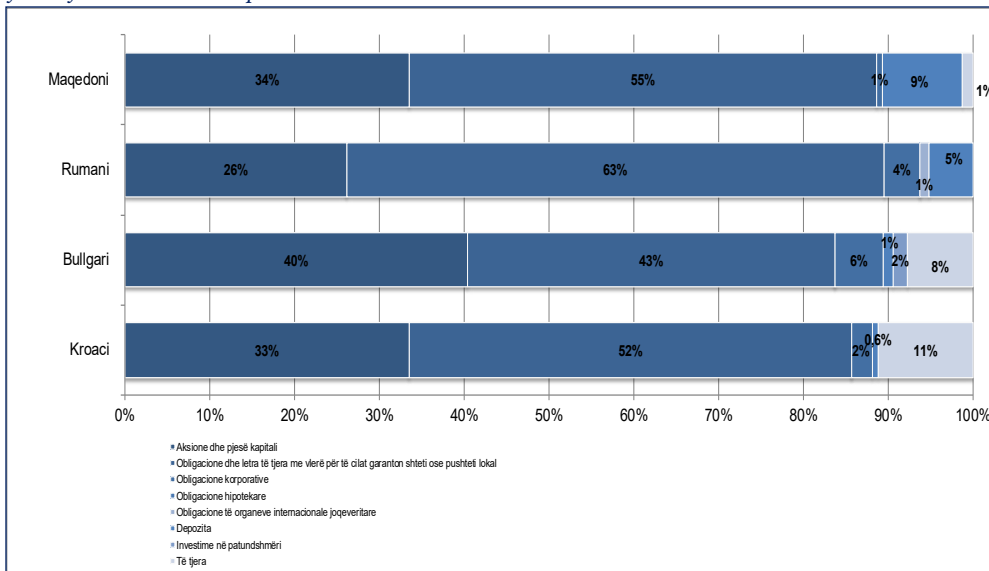

Për sa i përket strukturës valutore të mjeteve të fondeve vullnetare pensionale, të paraqitur në Grafikon 6.15, mund të vërejmë se SAVAv dhe KBPv kanë strukturë të ngjashme valutore. Pra, në vitin 2022 pjesa më e madhe e mjeteve në SAVAv janë investuar në instrumente në valutën vendase (44,35%), ndërsa pjesëmarrja në instrumente në euro është 31,61%. Në SAVAv, pjesëmarrja në instrumente në denarë dhe pjesëmarrja në instrumente në euro mbeten pothuajse në të njëjtin nivel në krahasim me vitin e kaluar. Në KBPv pjesa më e madhe e mjeteve janë investuar në instrumente në valutën vendase (41,15%), ndërsa pjesëmarrja në instrumente në euro është 32,52%. Në vitin 2022, krahasuar me vitin e kaluar, në KBPv, pjesëmarrja në instrumente në denarë rritet, ndërsa pjesëmarrja në instrumente në euro zvogëlohet pak. Pjesëmarrja e investimeve në dollarë amerikanë në SAVAv (23,59%) rritet, ndërsa në KBPv (26,33%) zvogëlohet krahasuar me vitin paraprak. Struktura valutore në SAVAv përfshin edhe një pjesë të vogël të instrumenteve që janë investuar në franga zvicerane 0,45%. Struktura valutore e TRIGLLAVv dallohet nga struktura valutore e SAVAv dhe KBPv. Edhe pse është në rënie, pesha e mjeteve të TRIGLLAVv ende është në anën e mjeteve të investuara në instrumente në denarë (60,16%). Në vitin 2022 shënohet rritja e pjesëmarrjes së instrumenteve në valutë të huaj, përkatesisht 16,75% e mjeteve në TRIGLLAVv janë investuar në instrumente në euro, ndërsa 23,09% e mjeteve janë investuar në instrumente në dollarë amerikanë. Gjithashtu, edhe struktura valutore e VFPv dallohet nga strukturat valutore të SAVAv, KBPv dhe TRIGLLAVv. Në VFPv pjesa më e madhe e mjeteve janë investuar në instrumente në euro (54,01%), e ndjekur nga pjesëmarrja në instrumente në valutën vendase (40,99%), ndërsa më e vogël është pjesëmarrja e instrumenteve në dollarë amerikanë (4,99%).

Nëse bëhet krahasimi me vendet që kanë sisteme të ngjashme pensionale me atë të Maqedonisë, mund të vërehen ngjashmëri, por edhe dallime në portofolet e investimeve të fondeve vullnetare pensionale. Në Grafikon 6.16. është dhënë krahasimi i investimeve, më 31.12.2022, të fondeve vullnetare pensionale në RMV, me investimet e fondeve vullnetare pensionale në disa nga vendet e rajonit që kanë zbatuar sigurimin vullnetar pensional me financim kapital .

Nëse portofolet e fondeve vullnetare pensionale shqyrtohen sipas instrumenteve, mund të vërehet se fondet pensionale në pothuajse të gjitha vendet kanë ekspozimin më të lartë ndaj obligacioneve dhe letrave të tjera me vlerë, të garantuara nga shteti ose pushteti lokal (në Rumani 63%, në Maqedoninë e Veriut 55%, në Kroaci 52%, ndërsa me përqindje më të vogël në Bullgari 43%). Ekspozimi ndaj depozitave bankare është më i lartë në Maqedoninë e Veriut dhe është 9%. Në dallim nga Maqedonia e Veriut, në vendet e tjera ekspozimi ndaj depozitave është dukshëm më i ulët: Rumania (5%), Kroacia dhe Bullgaria (rreth 1%). Për sa u përket investimeve në aksione dhe pjesëmarrje, përqindja më e madhe e mjeteve në aksione dhe pjesëmarrje janë investuar në fondet pensionale në Bullgari (40%), Maqedoninë e Veriut (34%), më pas në Kroaci (33%) dhe në Romani (26%). Fondet pensionale investuan edhe në obligacionet korporative 6% në fondet pensionale në Bullgari, 4% në Rumani dhe 2% në Kroaci. Krahasuar me fondet pensionale në vendet e tjera, pjesëmarrja e investimeve në obligacionet korporative te fondet pensionale në Maqedoninë e Veriut është dukshëm më e ulët, 1%. Vetëm në Bullgari fondet pensionale kanë investuar në pasuri të patundshme (2%) dhe në vendet e tjera, më së shpeshti, ky instrument edhe nuk lejohet. Lidhur me investimin jashtë vendit²⁰, fondet pensionale në Maqedoninë e Veriut kanë ekspozimin më të lartë në investimet e huaja me 28%, të ndjekur nga fondet pensionale në Kroaci 23% dhe Rumani me 10% .

Grafiku 6.16. Portofolet e fondeve vullnetare pensionale në disa vende dhe në RMV

Burimet: www.hanfa.hr; www.fsc.bg; www.asfromania.ro dhe përlloraritjet individuale.

²⁰Të dhënat për investimet jashtë vendit për Bullgarinë, me gjendjen e datës 31.12.2018, nuk u gjetën në kuadër të të dhënave të marra

6.6 Mjetet neto, njësia llogaritare dhe norma e të ardhurave të фондеве pensionale vullnetare

Mënyra e llogaritjes së neto-mjeteve, njësisë së kontabilitetit dhe kontributit të фондеве vullnetare pensionale është e njëjtë si edhe për fondet e detyrueshme pensionale.

Ndryshimet në mjetet e фондеве vullnetare pensionale nga fillimi deri në fund të vitit ndodhin për shkak të:

- të hyrave të kontributeve,
- të dalave për shkak të kompensimeve dhe provizioneve të transaksionit,
- të hyrave për shkak të kthimit të tatimit personal,
- të dalave për shkak të pagesës së gabuar të kontributit të konvertuar,
- të hyrave për shkak të transferimit nga fondi tjetër vullnetar pensional (për personat që kanë qenë anëtarë të fondit tjetër, dhe më pas janë transferuar në fondin aktual),
- të dalave për shkak të transferimit nga fondi tjetër vullnetar pensional (personat që kanë qenë në fondin përkatës, dhe më pas janë transferuar në fondin tjetër),
- të dalave për shkak të pagesës së trashëgimisë,
- të dalave për shkak të pagesës së kompensimeve pensionale (pagesat e njehershme dhe të shumëhershme),
- fitimeve / humbjeve të (pa)realizuara nga investimet.

Duke u nisur nga vlera e neto-mjeteve, në fund të vitit paraprak, dhe duke i marrë parasysh të gjitha ndryshimet e mësipërme, vijnë te vlera e neto-mjeteve, në fund të vitit, (që është paraqitur në Tabelën 6.4.).

Tabela 6.4. Ndryshimet e mjeteve të фондеве vullnetare pensionale

(ne milione denare)

	SAVAv	KBPv	TRIGLAVv	VFPv
Neto-mjetet më 31.12.2021	1.416,14	1.450,40	3,06	0,00
Kontributet	189,83	202,40	3,76	4,09
Kompensimet e kontributeve	4,31	5,59	0,10	0,11
Kontributet e zvogëluara për kompensimet e kontributeve	185,52	196,82	3,65	3,98
Pagesa e llogarisë individuale nga kthimi i tatimit personal	0,00	0,00	0,00	0,00
Të dalat për pagesën e gabuar të kontributit të konvertuar	0,10	1,85	0,01	0,00
Kompensimet e mjeteve	12,97	13,34	0,05	0,01
Shpenzimet për provizionet ndërmjetësuese	0,29	0,06	0,00	0,01
Transferimi nga fondi tjetër	3,51	3,29	1,92	19,44
Transferimi në fondin tjetër	11,47	16,69	0,00	0,00
Pagesa e trashëgimisë	5,44	3,34	0,00	0,00
Pagesa e kompensimit pensional - pagesa e njehershme / pagesa e shumëhershme	58,53	53,46	0,00	0,00
Bruto-fitimi nga investimet	-26,35	-31,33	-119,23	17,64
Neto-fitimi nga investimet	-39,60	-44,74	-119,28	17,62
Neto-mjetet më 31.12.2022	1.490,03	1.530,44	8,55	23,18

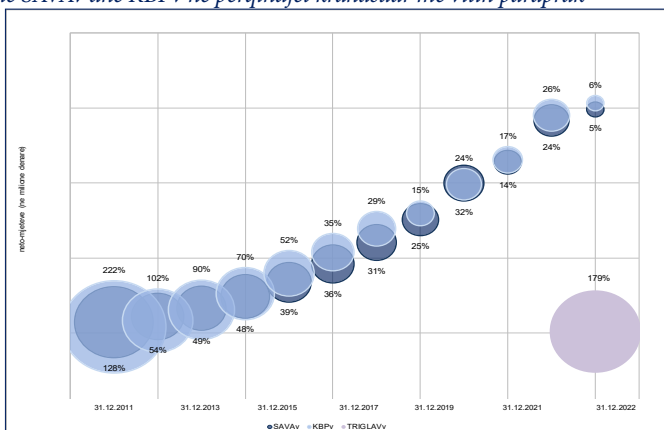
Neto-mjetet e përgjithshme në fondet vullnetare pensionale, me gjendjen më 31.12.2022 janë rreth 3,05 miliardë denarë ose rreth 49,63 milionë euro, që është rreth 0,38% të PBV-së.²¹

Në Grafikon 6.17. janë paraqitur vlerat e neto-mjeteve në fund të të gjitha viteve dhe rritja e tyre në përqindjet krahasuar me neto-mjetet në vitin paraprak. Më pas, mund të shënohet se neto-mjetet në SAVAv dhe KBPv rriten me ritëm të ngjashëm. Rritja më e madhe është shënuar në vitin 2011 krahasuar me vitin 2010, ndërsa rritja më e vogël shënohet në vitin 2022 krahasuar me vitin 2021. Në TRIGLAVv, shënohet rritje e madhe e neto-mjeteve në vitin e dytë të punës së fondit në krahasim me vitin e parë.

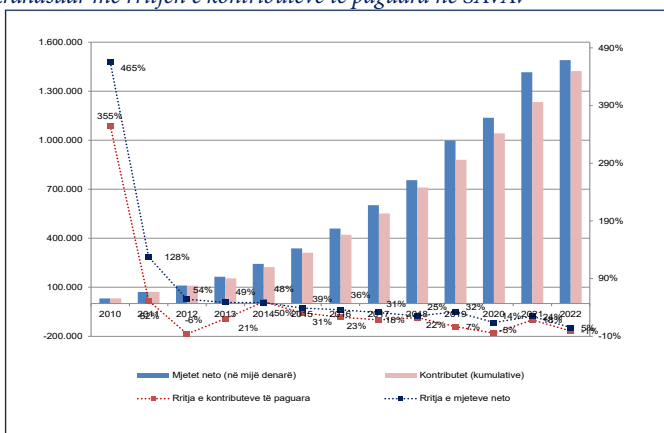
Lëvizja e vlerës së neto-mjeteve dhe kontributeve kumulative, si dhe rritja e kontributeve të paguara dhe rritja e neto-mjeteve në SAVAv dhe KBPv, janë paraqitur në Grafikon 6.18. dhe në Grafikon 6.18. Rritja e neto-mjeteve të фондеве vullnetare pensionale është implikuar nga rritja e kontributeve të paguara dhe nga rezultatet e investimeve. Për vitin 2022 shënohet rënia e rritjes së neto-mjeteve dhe kjo zakonisht vjen si pasojë e kontributeve të paguara për shkak të rezultateve negative të investimeve. Pjesëmarrja e kontributeve kumulative në neto-mjetet e përgjithshme gjatë viteve të para është dukshëm e lartë dhe më pas shënoi rënie me përjashtim të vitit 2022.

²¹Burimi i PVB: Enti shtetëror u statistikave - Njoftim - Prodhimi vendas bruto - Tremujori i katërti i vitit 2022- Të dhënat e vlerësuara.

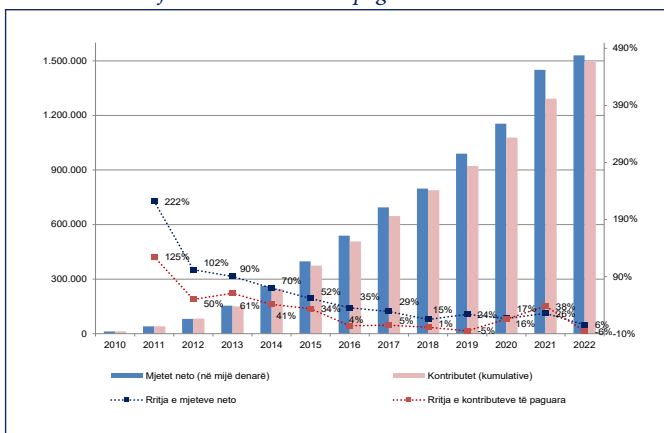
Grafiku 6.17. Rritja e neto-mjeteve në SAVAv dhe KBPv në përqindjet krahasuar me vitin paraprak

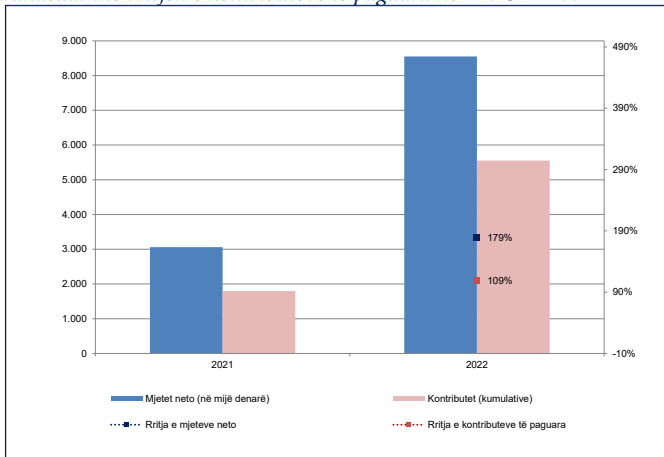
Grafiku 6.18. Rritja e neto-mjeteve krahasuar me rritjen e kontributeve të paguara në SAVAv

Grafiku 6.19. Rritja e neto-mjeteve krahasuar me rritjen e kontributeve të paguara në KBPv

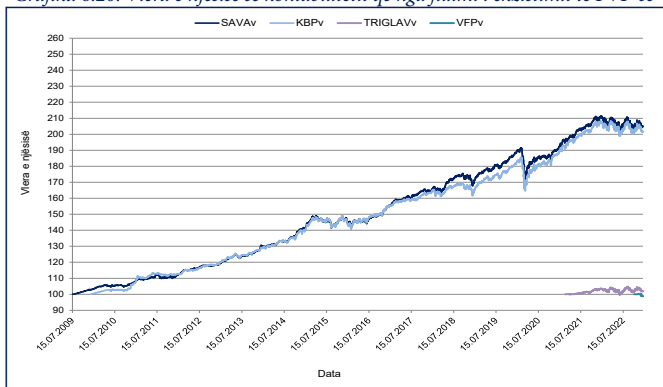
Grafiku 6.20. Rritja e neto-mjeteve krahasuar me rritjen e kontributeve të paguara në TRIGLAVv

Në SAVAv, në periudhën fillestare (2009 - 2011), shënohet rritje e madhe e neto-mjeteve dhe e kontributeve të paguara. Në vitin 2012, krahasuar me vitin 2011, rritja e neto-mjeteve ishte 54%, ndërsa te kontributet e paguara shënon rënie prej 6%. Në gjashtë vitet e ardhshme, rritja e neto-mjeteve në SAVAv zvogëlohet gradualisht nga 49% në 25% në vitin 2018 krahasuar me vitin 2017. Në vitin 2019 ka rritje prej 32%. Në vitin 2020, rritja e neto-mjeteve në SAVAv ngadalësohet sërish dhe arrin 14%. Pas rritjes së neto-mjeteve në SAVAv në vitin 2021 (24%), në vitin 2022 shënohet lëshimi më i madh se zakonisht dhe rritja e neto-mjeteve në SAVAv është 5%. Ndërsa, te kontributet e paguara në vitin 2014 ka rritje më të madhe, në shumën prej 50%, edhe në vitet e ardhshme, rritja e kontributeve të paguara gradualisht zvogëlohet deri në vitin 2017. Në vitin 2018, krahasuar me vitin 2017, rritja e kontributeve të paguara u rrit sërish dhe arriti 22%, ndërsa në vitin 2019 rritja u zvogëlua dhe është 7%. Në vitin 2020 ka rënie të kontributeve të paguara për 5% krahasuar me vitin 2019. Pas rritjes së kontributeve të paguara në vitin 2021 (18%), në vitin 2022 shënohet rënia e kontributeve të paguara për 1%.

Gjithashtu, edhe në KBPv, në periudhën fillestare (2010 - 2012), ka rritje të madhe të neto-mjeteve dhe të kontributeve të paguara. Në vitin 2013, krahasuar me vitin 2012, rritja e neto-mjeteve ishte 90%, ndërsa rritja e kontributeve të paguara ishte rreth 61%. Në vitet e ardhshme, rritja e neto-mjeteve dhe e kontributeve të paguara në KBPv filloi të bjerë gradualisht. Në vitin 2018, krahasuar me vitin 2017, në KBPv, neto-mjetet janë rritur për 15%, ndërsa kontributet e paguara për 1%. Në vitin 2019, krahasuar me vitin 2018, në KBPv, rritja e neto-mjeteve është rritur dhe është 25%, por shumica e kontributeve të paguara është ulur për 5%. Në vitin 2020 sërish ka rritje të reduktuar të neto-mjeteve, përkatësisht neto-mjetet janë rritur për 17% krahasuar me vitin 2019. Shuma e kontributeve të paguara në vitin 2020 krahasuar me vitin 2019 është rritur për 16%. Edhe në KBPv, pas rritjes së neto-mjeteve në KBPv në vitin 2021 (26%), në vitin 2022 vërehet lëshimi më i madh se zakonisht dhe rritja e neto-mjeteve në KBPv është 6%. I njëjti trend shënohet edhe në shumën e kontributeve të paguara, përkatësisht pas rritjes së kontributeve të paguara në vitin 2021 KBPv (38%), në vitin 2022 krahasuar me vitin 2021 shënohet rënia e kontributeve të paguara për 6%.

Grafiku 6.20. Vlera e njësisë së kontabilitetit që nga fillimi i ekzistimit të FVP-së

Grafiku 6.21. Vlera e njësisë së kontabilitetit të FVP-së në vitin 2022

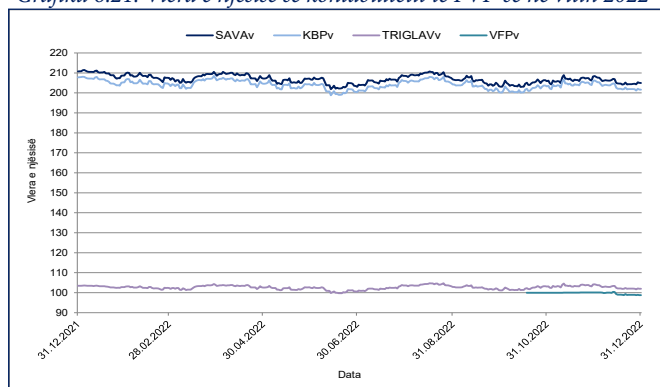

Tabela 6.5. Vlera e njësisë së kontabilitetit që nga fillimi i ekzistimit të FVP-së

Data	Vlera e njësise llogariatre			
	SAVAv	KBPv	TRIGLAVv	VFP
15.09.2009	100,000000			
21.12.2009	102,815757	100,000000		
31.12.2009	103,061825	100,204385		
31.12.2010	107,592926	106,891617		
31.12.2011	111,854726	112,639593		
31.12.2012	118,742851	119,129537		
31.12.2013	130,511147	129,015451		
31.12.2014	140,946772	139,908803		
31.12.2015	147,535595	146,709341		
31.12.2016	154,578083	154,465341		
31.12.2017	164,155073	162,989756		
31.12.2018	169,649887	163,696595		
31.12.2019	188,197689	181,404697		
31.12.2020	191,209810	188,085163		
31.12.2021	210,750156	207,793725	103,476074	
31.03.2022	208,584994	206,318704	103,404732	
30.06.2022	203,007328	200,348676	100,516971	
30.09.2022	203,311922	200,457940	101,252279	
31.12.2022	204,936103	201,600542	101,945390	98,791716

Tabela 6.6 Kontributi i FVP-së*

Periodha**	SAVAv		KBPv		TRIGLAVv	
	Ne vlere nominale	Ne vlere reale	Ne vlere nominale	Ne vlere reale	Ne vlere nominale	Ne vlere reale
31.12.2009 - 31.12.2010	4,40%		6,67%			
31.12.2009 - 31.12.2011	4,18%		6,02%			
31.12.2009 - 31.12.2012	4,83%		5,93%			
31.12.2009 - 31.12.2013	6,08%	3,00%	6,52%	3,42%		
31.12.2009 - 31.12.2014	6,46%	4,09%	6,90%	4,52%		
31.12.2009 - 31.12.2015	6,16%	4,25%	6,56%	4,64%		
31.12.2009 - 31.12.2016	5,96%	4,36%	6,37%	4,77%		
31.12.2010 - 31.12.2017	6,22%	4,72%	6,21%	4,71%		
31.12.2011 - 31.12.2018	6,13%	4,91%	5,48%	4,27%		
31.12.2012 - 31.12.2019	6,80%	6,22%	6,19%	5,62%		
31.12.2013 - 31.12.2020	5,60%	4,90%	5,53%	4,82%		
31.12.2014 - 31.12.2021	5,91%	4,41%	5,81%	4,31%		
31.03.2015 – 31.03.2022	5,08%	2,95%	4,99%	2,87%	-	-
30.06.2015 – 30.06.2022	4,90%	1,90%	4,70%	1,70%	-	-
30.06.2021 – 30.06.2022	-	-	-	-	-0,16%	-12,76%
30.09.2015 – 30.09.2022	5,16%	1,33%	4,98%	1,16%	-	-
30.06.2021 – 30.09.2022	-	-	-	-	0,46%	-13,11%
31.12.2015 – 31.12.2022	4,80%	0,77%	4,64%	0,61%	-	-
30.06.2021 – 31.12.2022	-	-	-	-	0,84%	-11,60%
Fillimi***– 31.12.2022	5,48%	2,47%	5,52%	2,45%	1,06%	-10,39%

* Më 31.12.2022, për VFPv nuk llogaritet dhe publikohet kontributi, sepse funksionon më pak se 12 muaj.

** Deri në miratimin e ndryshimeve në Ligjin për sigurimin vullnetar pensional me financim kapital, nga janari 2013, kontributi i fondit vullnetar pensional llogaritet për periudhë 3-vjeçare, vetëm në shumën nominale.

***Fillimi për SAVAv është 15.7.2009, për KBPv është 21.12.2009 dhe për TRIGLLAVv është 1.3.2021

Lëvizja e vlerës së neto-mjeteve dhe kontributeve kumulative, si dhe rritja e kontributeve të paguara dhe rritja e neto-mjeteve në TRIGLLAVv, për dy vitet e para të punës së TRIGLLAVv, 2021 dhe 2022, janë paraqitur në Grafikon 6.20. Në TRIGLLAVv, shënohet rritja e neto-mjeteve dhe kontributeve kumulative në vitin 2022 krahasuar me vitin 2021. Rritja e neto-mjeteve të TRIGLLAVv, përveç që është implikuar nga rritja e kontributeve të paguara, është edhe për shkak të mjeteve të transferuara nga SAVAv dhe KBPv në TRIGLLAVv në bazë të kontratave të lidhura për transferimin e anëtarëve të transferuar nga SAVAv dhe KBPv në TRIGLLAVv.

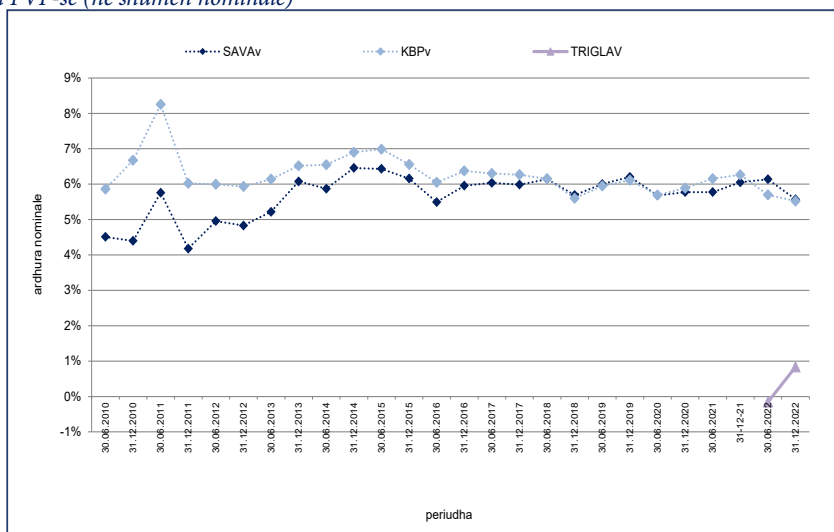
Lëvizja e vlerës së njësive të kontabilitetit të fondeve vullnetare pensionale, nga fillimi i punës së fondeve vullnetare pensionale, deri më 31.12.2022, është dhënë në Tabelën 6.5., në Grafikon 6.21. dhe në Grafikon 6.22. Më pas që nga fillimi i punës së SAVAv dhe KBPv, shënohet trendi në rritje i njësive të kontabilitetit. Më 1.3.2021 filloi të punojë fondi i tretë vullnetar pensional, TRIGLLAVv. Më 18.10.2022 filloi të punojë Fondi i katërt vullnetar pensional VFPv. Në vitin 2022, njësitet e kontabilitetit në katër fondet vullnetare pensionale shënuan lëkundje më të mëdha se zakonisht të shkaktuara nga gjendjet e pafavorshme në tregjet financiare në kushtet e krizës globale si pasojë e konfliktit ushtarak midis Ukrainës dhe Rusisë. Pra, në vitin 2022, njësitet e kontabilitetit në katër fondet e detyrueshme pensionale shënuan lëshim nga trendi i rritjes. Gjithashtu, në fund të vitit, vlera e njësitisë së kontabilitetit në SAVAv shënoi rënie prej 2,76, krahasuar me vitin 2021, në KBPv rënie prej rreth 2,98, vlera e njësitisë së kontabilitetit në TRIGLLAVv shënoi rënie prej 1,48%, ndërsa vlera e njësitisë së kontabilitetit në VFPv shënoi rënie prej 1,21% që nga fillimi i punës. Megjithatë, fondet pensionale, për nga natyra e tyre, punojnë në afat të gjatë, kështu që performancat e tyre duhet të vlerësohen në afat të gjatë.

Kontributi i fondeve vullnetare pensionale sipas periudhave, i reduktuar në nivel vjetor, është paraqitur në Tabelën 6.6.²²

Kontributi në llogarinë individuale vullnetare dhe/ose profesionale është i ndryshueshëm dhe varet nga kontributi në fondin vullnetar pensional dhe nga kompensimet e arkëtuara nga shoqëria. Kontributi, përkatësisht fitimi, është parametër që nuk mund të parashihet realisht, sepse varet nga kushtet e tregut të kapitalit dhe ekonomia e përgjithshme.

²²TRIGLLAVv përshihet në analizat krahasuese të kontributit me kontributin e llogaritur për periudhat përkatëse, në përputhje me rregullativën, sepse ekziston më gjatë se 12 muaj, por më shkurt se 84 muaj.

Grafiku 6.22. Kontributi i FVP-së (në shumën nominale)

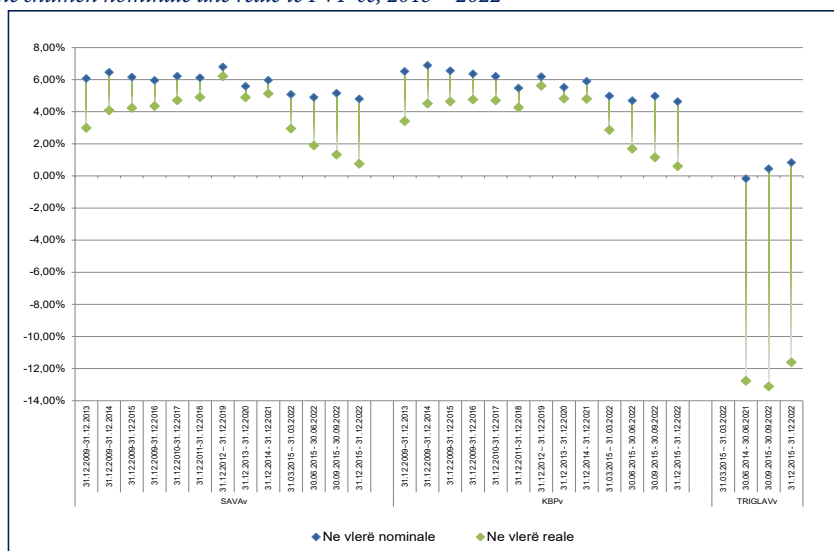

Kontributi i fondeve vullnetare pensionale llogaritet në të njëjtën mënyrë dhe sipas së njëjtës formulë si edhe kontributi i fondeve të detyrueshme pensionale.

Duke pasur parasysh natyrën afatgjatë të sigurimit pensional, është mirë të llogaritet edhe kontributi i fondeve vullnetare pensionale që nga fillimi i ekzistimit të tyre, të reduktuar në nivel vjetor, i cili për SAVAv është 5,48% në shumën nominale, përkatësisht 2,47% në shumën reale, për KBPv 5,52% në shumën nominale, përkatësisht 2,45% në shumën reale, ndërsa për TRIGLAVv 1,06% në shumën nominale, përkatësisht -10,39% në shumën reale.

Lëvizja e kontributit në shumën nominale, sipas periudhave, mund të shihet në Grafikon 6.23., ku janë paraqitur kontributet sipas periudhave, nga 31.12.2009 deri më 31.12.2022, sipas fondeve. Në fillim, shënohet rritja e kontributit, kështu që në fund të gjysmës së parë të vitit 2011 janë shënuar kontributet e larta në të dyja fondet pensionale vullnetare, ndërsa në fund të vitit 2011 ka pasur rënie të kontributeve. Më pas, në vitet në vijim ka rritje graduale të kontributit deri në mesin e vitit 2015, pas së cilës shënohet rënia e

Grafiku 6.23. Kontributi në shumën nominale dhe reale të FVP-së, 2013 – 2022

kontributit deri në mesin e vitit 2016 dhe më pas përsëri shënohet rritja e kontributit me fundin e vitit 2016. Në vitin 2019 shënohet rritja e kontributit krahasuar me kontributin në fund të vitit 2018. Në vitin 2020 shënohen kontribute më të vogla krahasuar me vitin 2019 në SAVAv dhe KBPv, më së shumti për shkak të gjendjeve të pavolitshme në tregjet financiare në kushtet e pandemisë së virusit korona. Pas rritjes së kontributeve në vitin 2021, në vitin 2022 shënohet rënia e kontributeve në SAVAv dhe KBPv për shkak të krizës globale të shkaktuar nga konflikti ushtarak midis Ukrainës dhe Rusisë. TRIGLAVv në vitet e para të punës së vet dhe në rrethana të jashtëzakonshme për shkak të gjendjeve të pafavorshme të tregjeve financiare shënoi kontribut në shumën nominale më të vogël se zero, i cili tashmë ishte kompensuar në periudhën e ardhshme.

Lëvizja e kontributit në shumën nominale dhe reale, në periudhën nga viti 2013 deri në vitin 2022 (në nivel vjetor) dhe në vitin 2022 (në nivel tremujor), sipas periudhave përkatëse të përcaktuara me ligj, të konvertuar në shkallën vjetore ekuivalente të kontributit, për fondin vullnetar pensional, mund të shihen në Grafikon 6.24. Në këtë grafik është paraqitur edhe lëvizja e kontributit në shumën

nominale dhe reale e TRIGLLAV, për periudhat përkatëse në përputhje me rregullativën sepse ekziston më gjatë se 12 muaj, por më shkurt se 84 muaj. Në vitin 2021, kontributi në shumën nominale dhe reale shënoi rënie edhe në SAVAv (nga 4,90% në 4,80% në shumën nominale dhe nga 1,90% në 0,77% në shumën reale) dhe në KBPv (nga 4,70% në 4,64% në shumën nominale dhe nga 1,70% në 0,61% në shumën reale). Në vitin 2022, kontributi në shumën nominale dhe reale shënoi rënie edhe në SAVAv (nga 5,08% në 4,80% në shumën nominale dhe nga 2,95% në 0,77% në shumën reale) edhe në KBPv (nga 4,99% në 4,64% në shumën nominale dhe nga 2,87% në 0,61% në shumën reale). Më pas, shuma më e ulët e kontributit në shumën nominale dhe në shumën reale është shënuar në tremujorin e katërt në fondet pensionale që ekzistojnë më shumë se shtatë vjet. Kontributi i fondit të tretë vullnetar pensional që filloi me punë në mars 2021 pas rezultatit negativ në shumën nominale në qershor 2022 shënoi rritje edhe në shumën nominale (nga -0,16% në 0,84%) edhe në shumën reale (nga -12,76% në -11,60%). Në periudhën në shqyrtim (2013-2022), ndryshimi i nivelit të shpenzimeve të jetesës në periudhat e llogaritura, të reduktuar në nivel vjetor, deri në vitin 2019 ka shënuar rënie, gjë që ndikon në përafrimin gradual të kontributeve në shumën reale ndaj kontributeve në shumën nominale, ndërsa në periudhën pas vitit 2019 (veçanërisht në vitin 2022) shënoi rritje që ndikon në largimin gradual të kontributeve në shumën reale nga kontributet në shumën nominale.

Kontributi shtatëvjeçar në nivelin e sigurimit vullnetar pensional me financim kapital për periudhën 31.12.2015 – 31.12.2022, të llogaritur nëpërmjet ndryshimit të mesatares së ponderuar²³ të njësisë të kontabilitetit të fondeve vullnetare pensionale, të reduktuar në nivel vjetor është 4,64% në shumën nominale, përkatësisht 0,61% në shumën reale.

6.7 Kompensimet e fondeve pensionale vullnetare

Për ushtrimin e funksioneve të tij të menaxhimit të mjeteve të fondit vullnetar pensional, vlerësimit të mjeteve, anëtarësimit, mbajtjes së llogarive vullnetare individuale dhe profesionale të anëtarëve dhe për njoftimin e anëtarëve, si dhe për pagesën e kompensimeve për MAPAS-in dhe për kujdestarin e pronës, shoqëritë, në përputhje me Ligjin për sigurim vullnetar pensional me financim kapital arkëtojnë kompensim për kontributet, kompensim për mjetet dhe kompensim për transferimin.

Kompensimi i kontributeve arkëtohet si përqindje e çdo kontributi të paguar në fondin vullnetar pensional, përpara shndërrimit të tij në njësitë e kontabilitetit. Ky kompensim arkëtohet nga shoqëria në të njëjtën përqindje, nga të gjithë anëtarët e fondit vullnetar pensional, përveç në rastin e anëtarëve që janë pjesëmarrës në skemën pensionale profesionale ose në rastin e anëtarësimit shumëvjeçar. Kompensimi mujor i mjeteve është përqindja e vlerës së neto-mjeteve të fondit vullnetar pensional, e cila llogaritet në çdo datë të vlerësimit të mjeteve të fondit vullnetar pensional (në përputhje me rregullativën nënligjore në fuqi, data e vlerësimit është çdo ditë) dhe arkëtohet një herë në muaj. Kompensimi i transferimit arkëtohet në rast të transferimit të anëtarit nga njëri fond vullnetar pensional në fondin tjetër vullnetar pensional, me kusht që anëtari që transferohet të ketë qenë anëtar i fondit ekzistues vullnetar pensional më pak se një vjet.

Ligji i përcakton shumat maksimale, ndërsa liria e shoqërive është t'i përcaktojnë shumat e llojeve të veçanta të kompensimeve në kuadër të maksimumit ligjor. Kompensimet e arkëtuara nga shoqëritë që menaxhojnë fondet vullnetare pensionale në RMV, për vitin 2022, janë paraqitur në Tabelën 6.7.

Lartësia e kompensimeve të kontributeve, të cilat janë arkëtuar nga fillimi i punës së shtyllës së tretë, përfundimisht me vitin 2022, është paraqitur në Tabelën 6.8.

Tabela 6.7 Kompensimet e arkëtuara nga shoqëritë që i menaxhojnë fondet vullnetare pensionale në vitin 2022

Lloji kompensimit	SAVA	KB e Para	TRIGLAV	VFP
Kompensim nga kontributet*	2,90% ²⁴	2,90% ²⁵	2,90%	2,90%
Kompensim muajor nga vlera e neto mjeteve ne fondin pensional vullnetar	0,100% ²⁶	0,075% ²⁷	0,075%	0,075%
Kompensim per kalim				
Numri i diteve**	Shuma e kompensimit të transferimit	Shuma e kompensimit të transferimit	Shuma e kompensimit të transferimit	Shuma e kompensimit të transferimit
Numri i diteve ≤ 360	10 euro	10 euro	10 euro	10 euro
Numri i diteve > 360	Nuk arkëtohet kompensimi i transferimit	Nuk arkëtohet kompensimi i transferimit	Nuk arkëtohet kompensimi i transferimit	Nuk arkëtohet kompensimi i transferimit

* Per anetaret qe jane pjesemarrës në skemën pensionale profesionale, shoqëria pensionale mund të përcaktojë vlerme të vogël të kompensimit

** Numri i diteve përcaktohet në bazë të numrit të diteve kur anëtari ka fituar statusin e anëtarit në fondin pensional vullnetar ekzistues deri në datën e nënshkrimit të kontratës me fondin pensional vullnetar të ardhshëm

²³Vlera mesatare llogaritet si mesatare e ponderuar e njësisë të kontabilitetit të fondeve vullnetare pensionale krahasuar me neto-mjetet e fondeve vullnetare pensionale.

²⁴Nga 1 maji 2021 (paraprakisht ishte 2,90%).

²⁵Nga 1 Qershori 2013 (para ishte 4,00%).

²⁶Nga 1 maji 2021 (paraprakisht ishte 0,100%).

²⁷Nga 1 janari 2011 e (para ishte 0,15%).

Tabela 6.8. Lartësia e kompensimeve nga kontributet e arkëtuara nga shoqëritë pensionale në shtyllën e tretë

Shoqëria pensionale	Vlera	Data e zbatimit
SAVA	5,25%	Nga fillimi i punës së fondit (15 korrik 2009 v.)
	3,80%	Nga 1 marsi 2011 v..
	2,90%	Nga 1 janari 2017 v.
	2,90%	Nga 1 janari 2017 v.
KB e Para	5,50%	Nga fillimi i punës së fondit (21 dhjetor 2009 v.)
	4,00%	Nga 24 prill 2010 v.
	2,90%	Nga 1 Qershori 2013 v.
TRIGLAV	2,90%	Nga 1 marsi 2021
VFP	2,90%	Nga fillimi i punës së fondit (18 tetor 2022)

Që nga fillimi i punës së fondeve vullnetare pensionale, shoqëritë pensionale e kanë zvogëluar kompensimin nga kontributet, përkatësisht SAVA tre herë, ndërsa KB e Para dy herë. Kompensimi i mjeteve që nga fillimi i punës së shtyllës së tretë ishte 0,15% në muaj e vlerës së neto-mjeteve të fondit vullnetar pensional. Gjithashtu, në vitin 2011, të dyja shoqëritë e zvogëluan edhe kompensimin e mjeteve në 0,100% në SAVA dhe në 0,075% në KB e Para. Në vitin 2021, SAVA edhe një herë e zvogëloi kompensimin e mjeteve dhe tani ai është 0,075%.

Arkëtimi i kompensimeve (në mijë denarë), nga shoqëritë që i menaxhojnë fondet vullnetare pensionale, gjatë vitit 2022, sipas muajve dhe sipas llojit të kompensimit, është dhënë në Tabelën 6.9.

Tabela 6.9. Arkëtimi i kompensimeve nga shoqëritë, në vitin 2022 (në milionë denarë)

	Jan.	Shku.	Mar.	Prill	Maj	Qer.	Korr.	Gusht	Shat.	Tet.	Nen.	Dhjet.	Totali
SAVA- Totali	1.456	1.549	1.438	1.492	1.276	1.303	1.308	1.323	1.333	1.472	1.457	1.873	17.281
Nga kontributet	395	483	372	416	205	236	226	223	247	389	354	768	4.315
Nga mjetet	1.061	1.066	1.066	1.076	1.071	1.067	1.081	1.100	1.086	1.083	1.103	1.105	12.967
KB e Para -Totali	1.322	1.572	1.532	1.516	1.705	1.431	1.413	1.597	1.613	1.422	1.573	2.234	18.932
Nga kontributet	239	487	440	412	604	333	302	461	486	301	432	1.092	5.589
Nga mjetet	1.083	1.086	1.093	1.103	1.101	1.099	1.111	1.137	1.128	1.121	1.141	1.142	13.343
TRIGLAV – gjithsej	15	6	7	6	8	7	9	11	12	12	12	44	149
Nga kontributet	13	4	4	3	5	4	6	7	7	7	7	39	104
Nga mjetet	2	3	3	3	3	3	4	4	5	5	5	6	46
VFP – gjithsej										9	21	98	128
Nga kontributet										9	20	85	114
Nga mjetet										0	1	13	15

Provizionet e transaksionit, në lidhje me transaksionet për fitimin ose për transferimin e mjeteve të fondit vullnetar pensional, paguhen nga mjetet e fondit vullnetar pensional dhe arkëtohen nga personat juridikë të përzgjedhur që ofrojnë shërbime me letra me vlerë, brenda dhe jashtë vendit. Provizionet e transaksionit llogariten si përqindje e vlerës së çdo transaksioni të lidhur.

Gjatë vitit 2022, nga SAVAv ishin arkëtuar gjithsej rreth 287 mijë denarë provizione të transaksionit, ndërsa nga KBPv ishin arkëtuar gjithsej rreth 64 mijë denarë provizione të transaksionit. Në vitin 2022 nga TRIGLAVv ishin arkëtuar gjithsej 3 mijë denarë, ndërsa nga VFP ishin arkëtuar 13 mijë denarë provizione të transaksionit.

6.8 PAGESA E KOMPENSIMEVE PENSIONALE TË SIGURIMIT PENSIONAL VULLNETAR ME FINANCI M KAPITAL

Kushtet për fitimin e së drejtës së kompensimit pensional dhe mënyra e pagesës së kompensimit pensional nga shtylla e tretë janë më liberale në krahasim me shtyllën e dytë, por duhet pasur parasysh se ato janë kursime për periudhën pas daljes në pension. Pra, mjetet mund të tërhiqen më së hershmi dhjetë vjet para moshës për fitimin e së drejtës për pensionin e pleqërisë, në përputhje me Ligjin për sigurimin pensional dhe invalidor, që për momentin do të nënkuptonte më herët në moshën 54 vjeçare për meshkujt dhe moshën 52 vjeçare për femrat. Gjithashtu, mjetet mund të tërhiqen në rast kur tek anëtarit konstatohet paaftësia e përgjithshme për punë, nga Komisioni për Vlerësimin e Aftësisë për Punë, pranë Fondit të SPIMV-së, pavarësisht moshës. Në rast të vdekjes së anëtarit të fondit vullnetar pensional, mjetet nga llogaria e anëtarit bëhen pjesë e masës së trashëgimisë dhe me to vepron në përputhje me Ligjin për trashëgiminë.

Mjetet nga shtylla e tretë përdoren sipas zgjedhjes së anëtarit në llojet e kompensimeve pensionale si në vijim:

- pagesa e njëhershme ose e shumëhershme e mjeteve;
- anuiteti pensional i paguar nga shoqëria e sigurimit e autorizuar për këtë qëllim;
- tërheqjet e programuara të paguara nga shoqëria që menaxhon fondin vullnetar pensional, ose
- kombinimi i opsioneve të lartpërmendura.

Sigurimi i pensioneve dhe kompensimeve pensionale, të cilat paguhen nga shtylla e dytë dhe e tretë, rregullohet me Ligjin për pagesën e pensioneve dhe kompensimeve pensionale nga sigurimi pensional me financim kapital.

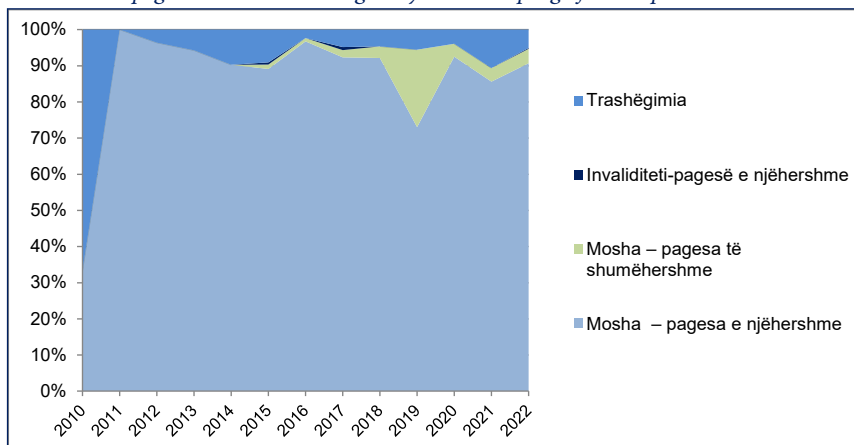
Në vitin 2022 janë realizuar 377 kompensime dhe pagesa pensionale nga shtylla e tretë. Pjesa më e madhe e kompensimeve pensionale të realizuara ishin në rastet e përmbushjes së kriterëve të moshës, pjesa më e madhe si pagesa të njëhershme, ndërsa një pjesë e vogël edhe si pagesa të shumëhershme. Gjithashtu, u paguan edhe kompensimet pensionale në rast të invaliditetit si pagesë e njëhershme. Një pjesë e vogël e pagesave në shtyllën e tretë ishin në rastin e vdekjes së anëtarit, me pagesën e trashëgimisë. Pasqyra e detajuar e kompensimeve pensionale të realizuara dhe pagesave për anëtarët e shtyllës së tretë, sipas fondeve vullnetare pensionale dhe llojit të llogarisë për vitin 2022, janë dhënë në Tabelën 6.10.

Tabela 6.10. Kompensimet dhe pagesat pensionale të realizuara për anëtarët e shtyllës së tretë

Lloji kompensimit pensional dhe pagesat/ Fondi Pensional vullnetar	SAVAv		KBPv		Totali
	Llog Ind	Llog prof	Llog Ind	Llog prof	
Pleqëria - Pagesa e njehershme	90	59	42	151	342
Pleqëria - Pagesat e shumëhershme	2	6	3	4	15
Invaliditeti - pagesa e njehershme	1	0	0	0	1
Trashëgemia	4	2	4	9	19
Totali	97	67	49	164	377

Në Grafikon 6.24, është paraqitur struktura e kompensimeve dhe pagesave të realizuara pensionale për anëtarët e shtyllës së tretë nga fillimi i punës së shtyllës së tretë, sipas viteve, përfundimisht në vitin 2022. Numri i pagesave është i vogël, sepse sistemi është ende i ri dhe anëtarët janë relativisht të rinj. Pjesa më e madhe e pagesave janë pagesa të njëhershme në rast të përmbushjes së kriterëve të moshës, pasuar nga pagesat në rastet e vdekjes së anëtarit si pagesë e trashëgimisë. Ekzistojnë një numër i vogël pagesash të njëhershme në bazë të invaliditetit, si dhe pagesash të shumëhershme në bazë të përmbushjes së kriterëve të moshës.

Grafiku 6.24. Struktura e pensioneve dhe pagesave të realizuara nga shtylla e tretë që nga fillimi i punës

7 Marketingu dhe agjentët e shoqërive pensionale

7. Marketingu dhe agjentët e shoqërive pensionale

Për shkak të mbrojtjes së interesave të anëtarëve të ardhshëm të anëtarëve të pensionuar të financimit kapital të sigurimit pensional dhe për shkak të sigurimit të informimit të drejtë dhe objektiv të publikut, marketingu bëhet në mjedis të rregulluar, të rregulluar me ligj dhe me akte nënligjore.

Gjatë vitit 2022 u organizua edhe u realizua provim për agjentë, në gjashtë sesione provimi, me ç'rast 57% të kandidatëve të pranishëm e kanë dhënë provimin. Gjithashtu, u bë në vazhdimësi regjistrim dhe përtëritje vjetore të regjistrimit të agjentëve, e një pjesë e agjentëve u ndërpre statusi i agjentit.

Rritja e numrit mesatar të kontratave të lidhura për agjent vazhdon edhe në vitin 2022 më së shumti për shkak të rritjes së numrit mesatar të marrëveshjeve të lidhura për agjent te TRIGLLAV. Në lidhje me numrin e agjentëve që kanë lidhur kontrata, ka rritje të tre shoqëritë pensionale.

Për t'i mbrojtur interesat e anëtarëve ekzistues dhe të ardhshëm të anëtarëve në pension të sigurimit pensional me financim kapital dhe për t'i ofruar informim të drejtë dhe objektiv publikut, marketingu kryhet në mjedis të rregulluar, të rregulluar me ligj dhe me akte nënligjore.

Aktivitetet e marketingut janë të gjitha aktivitetet, qëllimi i të cilave është reklamimi i shoqërive pensionale dhe fondeve të detyrueshme dhe vullnetare pensionale dhe informimi dhe lidhja e kontratave për anëtarësim në fondet e detyrueshme dhe vullnetare pensionale dhe për pagesën e mjeteve nga fondet e detyrueshme dhe vullnetare pensionale. Këto aktivitete përfshijnë: reklamimin e punës së shoqërive pensionale dhe fondeve pensionale që ato i menaxhojnë, informimin për karakteristikat e sigurimit të detyrueshëm dhe vullnetar pensional me financim kapital, informimin për kompensimet dhe provizionet e transaksionit, informimin për kontributet e fondeve të detyrueshme dhe vullnetare pensionale, informimin për portofolet e investimeve të fondeve të detyrueshme dhe vullnetare pensionale, informimin për llogaritë individuale, llogaritë vullnetare individuale dhe llogaritë profesionale, anëtarësimin dhe transferimin e anëtarëve nga njëri fond i detyrueshëm pensional në tjetrin, anëtarësimin dhe transferimin e anëtarëve nga njëri fond pensional vullnetar në tjetrin, lidhjen e kontratave për tërheqjet e programuara, kontratave për pagesën e njëhershme dhe kontratave për pagesat e shumëhershme dhe aktivitete të tjera për qëllime reklamimi dhe sigurimi të informacioneve në lidhje me punën e shoqërive pensionale dhe fondeve pensionale. Shoqëria pensionale mund të kryejë veprimtari të marketingut në fondin pensional, në hapësirat e saj, në hapësirat e bashkëpunëtorëve të saj afaristë për marketing ose jashtë tyre, drejtpërdrejt ose nëpërmjet llojit përkatës të komunikimit (telefoni, faksi, interneti). Hapësirat e marketingut duhet të përmbushin kushte të përcaktuara me ligj.

Për t'i mundësuar MAPAS-it ta ushtrojë funksionin e kontrollimit mbi materialet e marketingut, shoqëria pensionale është e detyruar t'ia dorëzojë MAPAS-it, në fotokopje ose në mediumin e jashtëm përkatës, çdo material të publikuar për marketing, brenda tre ditëve pas publikimit të tij. Në rast kur MAPAS-i konsideron se ndonjë reklamë ose ndonjë material tjetër të shkruar mund të shkaktojë lajthi, mund me aktvendim ta ndalojë publikimin ose shpërndarjen e mëtejshme dhe të urdhërojë publikimin e ndryshimit të atij materiali, brenda periudhës që do të përcaktohet vetë.

Personi që bën marketing, përkatësisht agjenti, mund të jetë person i punësuar në shoqërinë pensionale ose person tjetër i angazhuar me kontratë nga shoqëria pensionale. Agjenti mund të kryejë aktivitete të marketingut në fondet pensionale dhe/ose të lidhë kontratë të anëtarësimit ose të pagesës së mjeteve, vetëm për fondet pensionale të menaxhuara nga shoqëria pensionale në të cilën ai është i punësuar ose i angazhuar me kontratë. Agjenti detyrimisht është i pranishëm në lidhjen e kontratës së anëtarësimit në fondin pensional, të kontratës së transferimit, kontratës së tërheqjeve të programuara, kontratës së pagesës së njëhershme dhe kontratës me pagesat e shumëhershme dhe është i detyruar të nënshkruajë kontratën e tillë. Agjenti është i detyruar që të gjitha kontaktet me anëtarin, me anëtarin në pension ose me personat që kanë të drejtë të bëhen anëtarë dhe anëtarë në pension në fondin pensional, t'i bëjë personalisht dhe nuk guxon të lidhë kontratë nëpërmjet personit tjetër. Agjenti, gjithashtu, ka rol të rëndësishëm edhe në zgjedhjen e llojit të pagesës së pensionit nga sigurimi pensional me financim kapital, nga anëtari, dhe është i detyruar që personalisht t'i paraqes ofertat për pensionet e projektuara të ardhshme të anëtarit që ka parashtruar kërkesë për kotacion, me shpjegimin e detajuar të karakteristikave dhe supozimeve të përdorura për të gjitha llojet e pagesave të pensioneve.

Personi mund të kryejë aktivitete të marketingut, vetëm pas regjistrimit të tij në Regjistrin e Agjentëve të mbajtur nga MAPAS-i. MAPAS-i e përcakton mënyrën dhe procedurën e dhënies së provimit për agjentë dhe mënyrën dhe procedurën e regjistrimit të personit në Regjistrin e Agjentëve.

Gjatë vitit 2022 u organizua provimi për agjentë në gjashtë sesione të provimit nga gjithsej 575 kandidatë të pranishëm, të paraqitur për dhënien e provimit, e kanë dhënë provimin 327 ose 57% të kandidatëve të pranishëm. Në Tabelën 8.1. janë dhënë të dhënat e detajuara për kandidatët e pranishëm që e kanë dhënë provimin për agjentë në vitin 2022, sipas shoqërisë pensionale. Gjatë vitit 2022 ishte bërë regjistrimi i gjithsej 275 agjentëve, prej të cilëve 62 agjentë të SAVA, 55 agjentë të KB e Para, 89 agjentë të TRIGLLAV dhe 69 agjentë të VFP. Regjistrimi i sërishëm²⁸ është bërë te 1 agjent i VFP. Gjithashtu, ishte bërë edhe rinovimi vjetor i regjistrimit të agjentëve për gjithsej 735 agjentë, prej të cilëve 314 të SAVA, 323 agjentë të KB e Para dhe 98 agjentë të TRIGLLAV.

²⁸Regjistrimi i sërishëm i agjentit për një shoqëri pensionale bëhet për agjentin që më parë ka qenë agjent aktiv i shoqërisë tjetër pensionale.

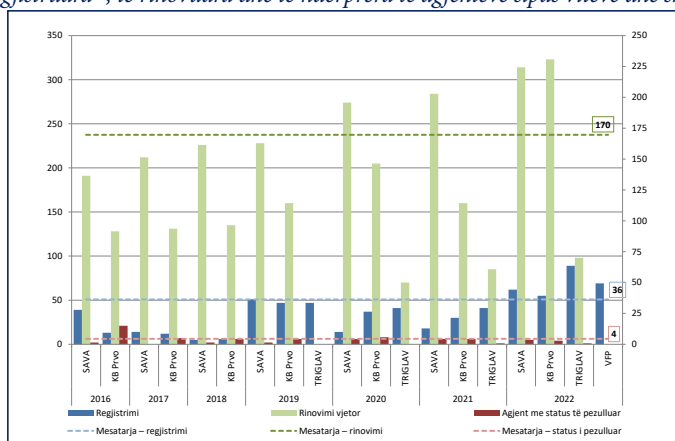
Табела 7.1. Kandidatët e pranishëm që e kanë dhënë provimin për agjentë sipas shoqërisë pensionale

Shoqeria pensionale	Pranishem	Kaluan	Kaluan (ne %)
SAVA	131	75	57%
KB e para	151	55	36%
TRIGLAV	165	109	69%
VFP	128	88	67%
Total	575	327	57%

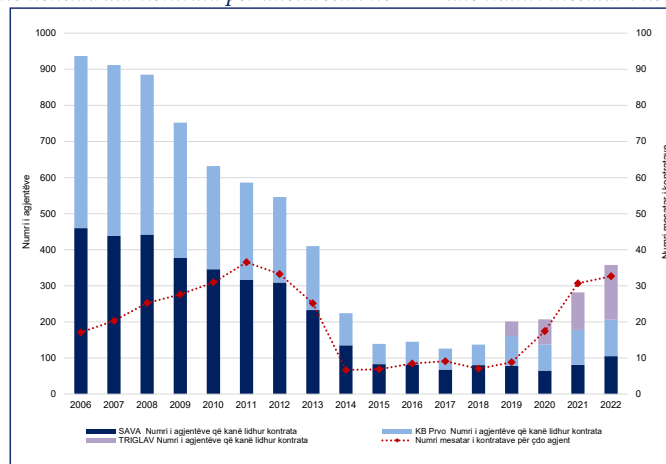
Gjatë vitit 2022, gjithsej 10 agjentëve u pushoi statusi i agjentit, prej të cilëve 5 agjentë të SAVA, 4 agjentë të KB e Para dhe 1 agjent i TRIGLLAV. Pasqyra e numrit dhe vlerave mesatare të statuseve të regjistruara, të rinovuara dhe të ndërprera të agjentëve prej vitit 2016 deri në vitin 2022 për shoqërinë pensionale, është dhënë në Grafikon 7.1. Mund të vërehet se numri i agjentëve të regjistruar në SAVA, KB e Para dhe TRIGLLAV në vitin 2022 është më i madh në krahasim me vitin 2021.

Për sa i përket numrit të kontratave për anëtarësim në fondet e detyrueshme pensionale, të cilat janë lidhur nga agjentët që nga fillimi i punës së sistemit, nga Grafiku 7.2. mund të theksohet se më së shumti agjentë, të cilët mesatarisht kanë lidhur më së shumti kontrata për anëtarësim, ka në vitin 2005, duke qenë se ky ishte fillimi i sistemit dhe deri më 31.12.2005, ishte afati i fundit që anëtarët vullnetarë të zgjidhnin nëse do t'i bashkoheshin sistemit me dy shtylla dhe të nënshkruajnë kontratë. Në vitet e ardhshme, numri i agjentëve që lidhin kontrata është në rënie të vazhdueshme nga viti në vit, dhe në të njëjtën kohë numri mesatar i kontratave të lidhura për agjent është në rritje deri në vitin 2011. Më pas, deri në vitin 2014, numri mesatar i kontratave të lidhura për agjent ka rënë ndjeshëm. Në vitet e ardhshme, numri i agjentëve që kanë lidhur kontrata dhe numri mesatar i kontratave të lidhura për agjent mbeten përafërsisht në të njëjtin nivel. Në vitin 2019, kur filloi aktivitetin shoqëria e tretë pensionale, ka sërish rritje të numrit të agjentëve që kanë lidhur kontrata si dhe rritje minimale të numrit mesatar të kontratave të lidhura për agjent krahasuar me vitin 2018. Rritja e numrit mesatar të kontratave të lidhura për agjent vazhdon edhe në tri vitet e fundit më së shumti për shkak të rritjes së numrit mesatar të kontratave të lidhura për agjent në TRIGLLAV. Sa i përket numrit të agjentëve që kanë lidhur kontrata, ka rritje në tri shoqëritë pensionale.

Grafiku 7.1. Numri i statuseve të regjistruara²⁹, të rinovuara dhe të ndërprera të agjentëve sipas viteve dhe shoqërive pensionale

Grafiku 7.2 Numri i agjentëve që kanë nënshkruar kontrata për anëtarësim në FDP dhe numri mesatar i kontratave për agjent

²⁹Numri i agjentëve të cilët janë regjistruar përsëri përfshihen në numrin e agjentëve të regjistruar.

Shtojcë: Efektet e pasigurisë financiare dhe
ekonomike rrjedhëse në sigurimin pensional
me financim kapital në Republikën e
Maqedonisë së Veriut

8

Shtojca: Efektet e pasigurisë financiare dhe ekonomike rrjedhëse në sigurimin pensional me financim kapital në Republikën e Maqedonisë së Veriut³⁰

Ngjarjet aktuale në nivel global kishin ndikim të tyre negativ edhe në fondet pensionale me kontributet e defnuara, edhe jashtë vendit edhe në Maqedoninë e Veriut. Ndërkaq, është me rëndësi të potencohet se mjetet e fondeve pensionale maqedonase nuk janë të ekspozuara drejtpërdrejt në Ukrainë dhe në Rusi dhe në përgjithësi pasojat nga konflikti ushtarak i ndjenë tërthorazi, përmes kanaleve makroekonomike, siç janë presionet e inflacionit, shkallët më të larta të kamatës edhe rritja më e ulët ekonomike.

Në këtë periudhë vlera mesatare e njësisë së kontabilitetit shënon oscilacione më të mëdha sesa të zakonshmet edhe gjatë vitit 2022 vërehet rënie prej 3,43%, të mesatares së ponderuar të njësisë së kontabilitetit të fondeve të detyrueshme pensionale, në krahasim me vitin 31.12.2021 dhe rënie prej 3,33% të mesatares së ponderuar të njësisë së kontabilitetit të fondeve pensionale vullnetare. Ngjarjet globale megjithatë ndihmuan edhe në zvogëlimin e të ardhurave të përlogaritura për një periudhë shtatëvjeçare në vitin 2022. Gjatë tremujorit të katërt vërehen shuma më të vogla të të ardhurave në shumë nominale krahasuar me tremujorët paraprakë, ndërsa shumat e të ardhurave në shumë reale janë dukshëm më të vogla, gjë që më së shumti është si rezultat i inflacionit të rritur.

Pasiguria financiare dhe ekonomike globale në vitin 2022 i zhvendosi trendet rritës të parametrave të financimit kapital të detyrueshëm dhe vullnetar të sigurimit pensional, por fondet pensionale ende janë në fazë të akumulimit dhe pritet që këto ndikime të tejkalohen në vitet e mëtejshme.

Gjatë vitit 2022, fondet pensionale u përballën me mjedis të pasigurt makroekonomik dhe financiar. Pas viteve me shkallë kamatare relativisht të ulëta dhe inflacion të ulët, ngjarjet e fundit siç janë pandemia e virusit Korona dhe lufta në Ukrainë kanë ndikuar në zinxhirët globalë të furnizimit dhe kanë ndryshuar disa nga këto trende makroekonomike, me inflacion në rritje, rritje të shpejt të shkallëve kamatare dhe pasiguri për rritjen ekonomike. Këto ngjarje aktuale patën ndikimin e tyre negativ edhe në fondet pensionale me kontribute të përkufizuara, edhe jashtë vendit, edhe në Maqedoninë e Veriut. Në të njëjtën kohë, është e rëndësishme të theksohet se mjetet e fondeve pensionale të Maqedonisë nuk janë të ekspozuara drejtpërdrejt në Ukrainë dhe Rusi dhe në përgjithësi pasojat e luftës janë ndërë në mënyrë indirekte, përmes kanaleve makroekonomike, siç janë presionet inflatore, shkallët më të larta kamatare dhe rritjen ekonomike më të ulët.

Rritja e inflacionit mund të ndikojë në mjetet e fondeve pensionale kryesisht nëpërmjet rezultateve të investimeve. Pra, inflacioni mund të zvogëlojë vlerën dhe rezultatin e investimeve të klasave të mjeteve me kontributin fikse (p.sh. obligacionet me shkallë kamatare fikse) sepse flukset e tyre monetare kanë më pak fuqi blerëse me kalimin e kohës. Ndërkohë klasat pronësore të mjeteve (p.sh. aksionet) tregojnë kontribute të ndryshme në kohën e rritjes së inflacionit.

Gjithashtu, edhe ndryshimet e shkallëve kamatare patën ndikimin e tyre në mjetet e fondeve pensionale. Shkallët më të larta kamatare mund të ndikojnë negativisht në fitimet dhe çmimet e aksioneve të disa kompanive, nëpërmjet shpenzimeve më të larta të ngarkimit me borxh dhe të ardhurave potencialisht më të ulëta që vijnë nga ulja e kërkesës dhe shpenzimi i konsumatorëve. Çmimi dhe vlera e obligacioneve ekzistuese, gjithashtu, mund të zvogëlohen, pasi shkallët kamatare rriten dhe investitorët orientohen në obligacionet e sapoemtuara me kontribut më të lartë.

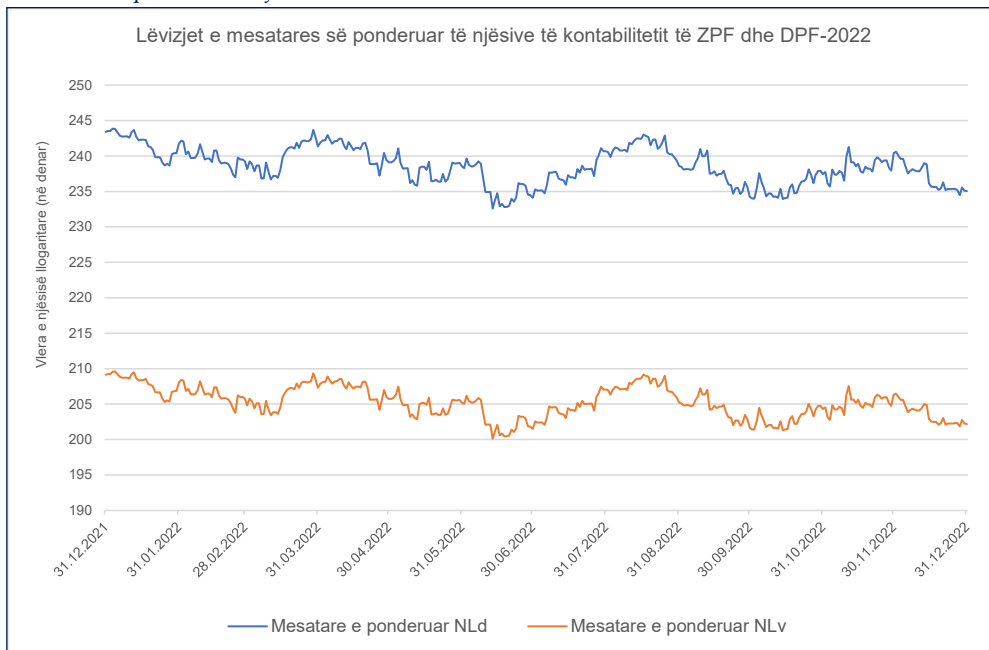
Më pas, inflacioni më i lartë dhe shkallët më të larta kamatare mund të shkaktojnë paqëndrueshmëri në tregjet financiare në kushtet e perspektivës së përkeqësuar ekonomike. Rritja e inflacionit dhe ndryshimet në politikat monetare krijojnë ndryshime në pritjet e pjesëmarrësve të tregut dhe luhatje të çmimeve. Mjetet e fondeve pensionale që janë investuar në aksione kanë shënuar luhatje më të theksuara gjatë vitit 2022. Edhe pse tregjet financiare u rimëkëmbën pas rënies në tremujorin e parë të vitit 2022, ato më vonë sërish shënuan rënie për pritshmëritë nga inflacioni i rritur dhe rritje më të ulët ekonomike. Gjithashtu, pritshmëritë për rritje më të ulët ekonomike mund të ndikojnë negativisht në rezultatet e investimeve të fondeve pensionale. Faktorët themelorë që ulin rritjen mund të çojnë në kontribut më të ulët të investimeve në disa sektorë dhe për këtë arsye mund të ndikojnë në rezultatet e investimeve të fondeve pensionale në varësi të shpërndarjes së tyre të mjeteve.

Është i pashmangshëm ndikimi i bursave botërore në çmimet e letrave me vlerë në të cilat investohen mjetet e fondeve pensionale të Maqedonisë. Fillimisht, efekti shihet në shumat e njësisë së kontabilitetit të paraqitura në Grafikon 1. Në këtë periudhë, vlera mesatare³¹ e njësisë së kontabilitetit shënoi luhatje më të mëdha se zakonisht dhe gjatë vitit 2022 pati rënie prej 3,43%, në mesataren e ponderuar të njësisë së kontabilitetit të fondeve të detyrueshme pensionale, krahasuar më 31.12.2021 dhe rënie prej 3,33% në mesataren e ponderuar të njësisë së kontabilitetit të fondeve vullnetare pensionale. Këto efekte janë afatshkurtra, ndërsa fondet pensionale janë investitorë afatgjatë, kështu që performancat e tyre vlerësohen në afat të gjatë. Që nga prilli 2023, tashmë është vënë re rritja e njësisë së kontabilitetit, nga 2,48% në fondet e detyrueshme pensionale dhe 2,90% në fondet vullnetare pensionale,

³⁰Burimet e shfrytëzuara: OECD – Pension Market in Focus, The impact of inflation and current financial and economic uncertainty on pension and insurance market, www.hanfa.hr, www.asfromania.ro dhe llogaritjet personale.

³¹Vlera mesatare e njësisë së kontabilitetit llogaritet si mesatare e ponderuar krahasuar me neto-mjetet e fondeve pensionale

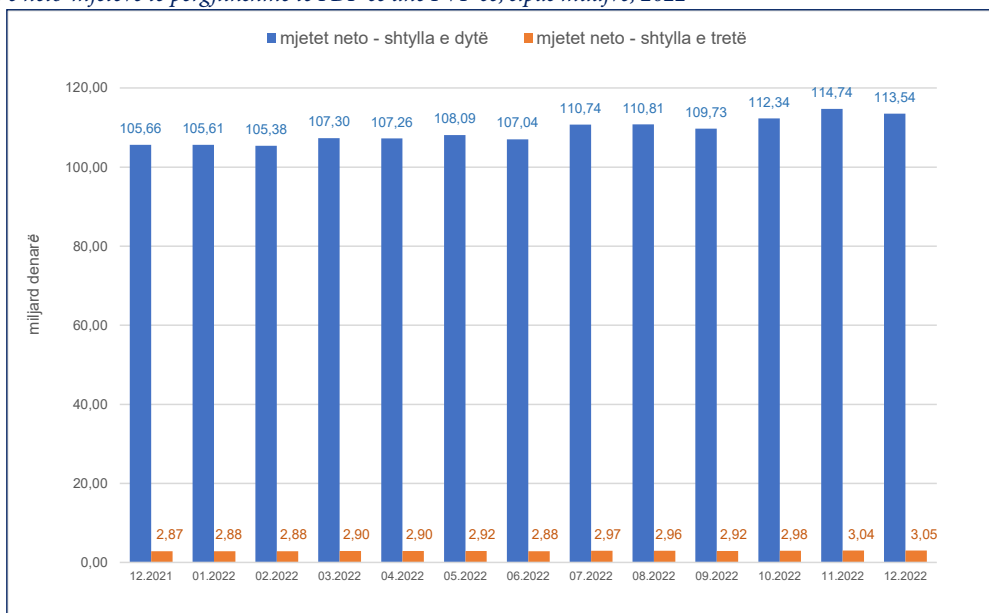
Grafiku 1. Lëvizja e mesatares së ponderuar e njërive të kontabilitetit të FDP-së dhe FVP-së, 2022

pavarësisht nga mjedisi i zgjatur i pasigurt dhe ndikimi i ngjarjeve të saponduhura në sektorin bankar dhe tregjet në SHBA dhe Zvicër. Edhe sistemet pensionale në vendet me sistemin pensional të ngjashëm me atë të Maqedonisë e ndjenë krizën financiare botërore. Për krahasim, në vitin e kaluar, është shënuar rënia në njësinë e kontabilitetit të fondeve pensionale në Kroaci dhe Rumani. Vlera mesatare e njësisë së kontabilitetit të fondeve të detyrueshme pensionale në Kroaci me portofol të balancuar (mirex kategoria B) në vitin 2022 shënoi rënie prej rreth 5,04%, ndërsa vlera mesatare e njësisë së kontabilitetit të fondeve të detyrueshme pensionale në Rumani shënoi rënie prej rreth 3,40%.

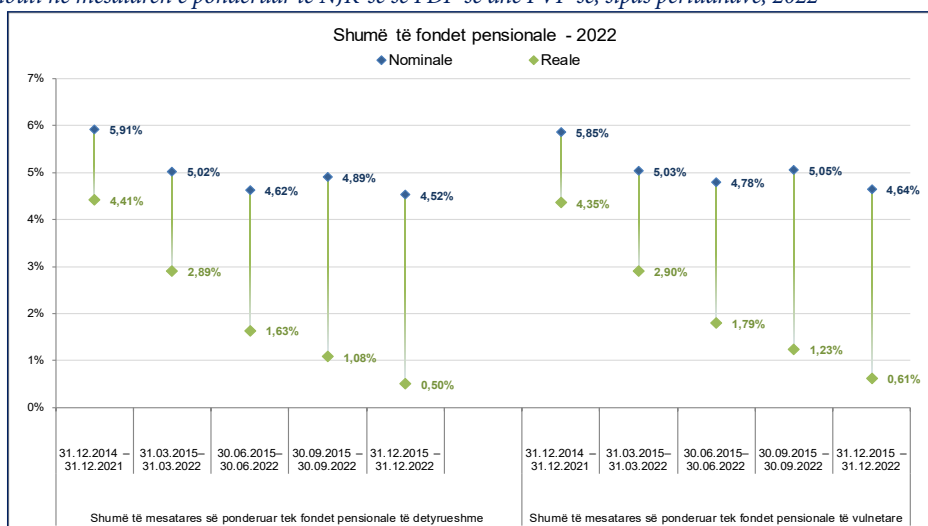
Ngjarjet globale negative në tregjet financiare botërore në vitin 2022 kanë ndikimin e tyre që shkaktoi lëshimet nga trendi në rritje në nivel mujor dhe vlerës së neto-mjeteve të fondeve pensionale (Grafiku 2). Zvogëlimi i vlerës së neto-mjeteve të fondeve të detyrueshme pensionale dhe fondeve vullnetare pensionale në nivel mujor prej rreth 1% janë shënuar në muajt qershor, shtator dhe

Grafiku 2. Lëvizjet e neto-mjeteve të përgjithshme të FDP-së dhe FVP-së, sipas muajve, 2022

Fondet pensionale janë investitorët afatgjatë, prandaj është më e rëndësishme që ato të vlerësohen në afat më të gjatë. Në përputhje me rregullat, kontributi i fondeve pensionale llogaritet për periudhë shtatëvjeçare në kontributin nominal dhe real. Megjithatë, ngjarjet globale ndikuan edhe në uljen e kontributeve të llogaritura për periudhë shtatëvjeçare në vitin 2022 (Grafiku 3). Kontributi shtatëvjeçar në nivelin e sigurimit të detyrueshëm pensional me financim kapital për periudhën 31.12.2015 – 31.12.2022, të llogaritur nëpërmjet ndryshimit të mesatares së ponderuar të njësive të kontabilitetit të fondeve të detyrueshme pensionale, të reduktuar në nivel vjetor është 4,52% në shumë nominale, përkatësisht 0,50% në shumë reale. Kjo nënkupton ulje të kontributit në shumë nominale për 1,39 pikë përqindje, përkatësisht për 3,91 pikë përqindje të kontributit në shumë reale lidhur me kontributin për periudhën 31.12.2014 - 31.12.2021. Më pas, kontributi shtatëvjeçar në nivelin e sigurimit vullnetar pensional me financim kapital për periudhën 31.12.2015 – 31.12.2022, të llogaritur nëpërmjet ndryshimit të mesatares së ponderuar të njësive të kontabilitetit të fondeve vullnetare pensionale, të reduktuar në nivel vjetor është 4,64% në shumë nominale, përkatësisht 0,61% në shumë reale. Kjo nënkupton ulje të kontributit në shumë nominale për 1,21 pikë përqindje, përkatësisht për 3,74 pikë përqindje të kontributit në shumë reale lidhur me kontributin për periudhën 31.12.2014 - 31.12.2021. Gjatë tremujorit të katërt shënohen shuma më të vogla të kontributeve në shumë nominale krahasuar me tremujorët paraprakë, ndërsa shumat e kontributeve në shumë reale janë dukshëm më të vogla, që më së shumti vjen si pasojë e rritjes së inflacionit. Pas vitit 2019 vihet re rritja e ndryshimit të nivelit të shpenzimeve të jetesës, të reduktuar në nivel vjetor, gjë që ndikon ndjeshëm në uljen e shumave të kontributeve në shumë reale në vitin 2022. Fondet pensionale të Maqedonisë janë ende në fazën e akumulimit, kështu që priten rezultatet e mira të investimeve që do t'i kompensojnë rezultatet e goditjeve të tilla të tregut.

Grafiku 3. Kontributi në mesataren e ponderuar të NJK-së së FDP-së dhe FVP-së, sipas periudhave, 2022

Ndikimi individual tek anëtarët e fondeve pensionale

Ndikimi i krizave të tilla financiare individualisht për anëtarët në fondet pensionale me kontributet e përkufizuara varet nga alokimi i mjeteve të fondit pensional dhe nga moshja e anëtarit, sepse rrezikun e investimeve e sjellë vetë anëtari individualisht.

Inflacioni ndikon në shumën e mjeteve të akumuluar për anëtarët që janë ende në fazën e akumulimit. Megjithatë inflacioni mund të prishë vlerën e blerjes së mjeteve të anëtarëve në varësi të mënyrës se si ato investohen, disa faktorë, siç është rritja e rrogave, mund t'i mbrojnë anëtarët nga efekti i inflacionit në shumën e kursimeve pensionale që i akumulojnë. Kontributet që janë të përkufizuara paraprakisht si pjesë e rrogës rriten automatikisht me rritjen e rrogës, duke ruajtur vlerën e kontributeve në fondin pensional në kuptimin real deri në nivel të caktuar, në varësi të lidhjes ndërmjet rrogave dhe inflacionit. Nga ana tjetër, rritja e inflacionit mund të ndikojë në zvogëlimin e frekuencës dhe shumave të pagesave në kursimet pensionale, veçanërisht në fondet vullnetare pensionale, pasi ekziston rreziku që anëtarët të favorizojnë konsumin në vend të kursimit për të përballuar krizën e shpenzimeve për jetesë.

Shuma e pensionit që anëtari do të marrë nga shtylla e dytë dhe e tretë do të varet nga fitimi që fondi i detyrueshëm pensional, përkatësisht fondi vullnetar pensional do ta realizojë gjatë gjithë viteve të kontributit të anëtarit dhe nga kontributi i arritur gjatë gjithë asaj periudhe, jo vetëm në disa vite të punës. Është e logjikshme dhe e pritshme që gjatë periudhës derisa anëtarët investojnë në fondet e përzgjedhura pensionale, të ketë edhe periudha me rezultate më të dobëta, madje edhe kriza financiare në të gjithë tregun e kapitalit, brenda apo jashtë vendit, por ajo që është më e rëndësishme është fitimi nga periudhat e punës së mirë për të mbuluar humbjen kur tregjet e kapitalit funksionojnë më keq, përkatësisht mesatarisht në vit, nëse merret parasysh e gjithë jeta e kontributeve e të siguruarit (30-40 vjet), fondi të sigurojë fitim të arsyeshëm që do të sigurojë nivel të arsyeshëm të pensionit nga

shtylla e dytë, përkatësisht kompensim pensional nga shtylla e tretë. Prandaj, lëvizjet e pafavorshme të mjeteve të fondeve pensionale në vitin 2022 nuk do të ndikojnë shumë në mjetet e anëtarëve më të rinj të cilët mund të presin që humbjet të mbulohen në vitet e ardhshme. Ndërkohë për anëtarët e moshuar, të cilët janë afër pensionimit, humbje të mëdha të mjeteve të fondeve pensionale do të nënkuptonin humbje të përhershme të të ardhurave nëse paratë e kursyera do të përdoren për anuitete ose tërheqje të programuara.

Megjithatë, moshë mesatare e anëtarëve të fondeve të detyrueshme pensionale është 37 vjeç dhe mbi 93% e anëtarëve në fondet e detyrueshme pensionale janë më të rinj se 50 vjeç, ndërsa moshë mesatare e anëtarëve të fondeve vullnetare pensionale është 46 vjeç dhe mbi 66% e anëtarëve në fondet vullnetare pensionale janë më të rinj se 50 vjeç. Numri i personave që në vitin 2022 kanë tërhequr mjete nga fondet e detyrueshme pensionale dhe fondet vullnetare pensionale është shumë i vogël. Këto ndikime të pafavorshme afatshkurtra të mjeteve të fondeve pensionale pritet të neutralizohen në vitet që kanë anëtarët deri në pensionim.

Pasiguria financiare dhe ekonomike globale në vitin 2022 i ka zhvendosur trendet rritëse të parametrave të sigurimit të detyrueshëm dhe vullnetar pensional me financim kapital, por fondet pensionale janë ende në fazën e akumulimit dhe këto ndikime pritet të tejkalohen në vitet në vijim.

MAPAS, si rregullator dhe mbikëqyrës, rregullisht e ndjek gjendjen dhe rreziqet në sigurimin pensional me financim kapital dhe, sipas vlerësimit, mund të ndërmarrë aktivitete dhe masa shtesë, brenda kornizave të përcaktuara të veprimit të mbikëqyrësve pensionalë që njihen, theksohen dhe konfirmohen nga Organizata Ndërkombëtare e Mbikëqyrësve Pensionalë (IOPS).